

Jaarboek
1980 - 1981

HEBBEN MEEGEWERKT AAN DE SAMENSTELLING
VAN DEZE UITGAVE

Boone Irma
Coucke Albert
Quintijn Etienne
Van Acker Johan
Van Cauteren Bert
Van Cauteren Hubert
Van Uytfanghe Marc

*P.S. Mogen we onze leden vragen alle adreswijzigingen mee te delen;
dank op voorhand!*

VERSLAG OVER DE WERKING VAN DE KRING: DIENSTJAAR 1981

JANUARI TOT MAART: Bedeling van het jaarboek N° elf (1979-1980).

Innen van lidgelden en ledenwerving

MAART 11:

Bespreking die leidde tot een voorstel om een spreekster te vinden voor de algemene vergadering. Als streefdatum wordt daarvoor 15 april voorgesteld.

APRIL 15:

Statutaire Vergadering in de raadszaal van het gemeentehuis. Als onderwerp voor deze voordracht, verzorgd door Dr en Mevr. De Canne uit Lokeren: «Gentse Begijnhoven». Deze knappe voordracht werd opgeluisterd door een reeks mooie dia's over dit onderwerp. Tijdens deze vergadering werd aan de aanwezigen meegedeeld dat voortaan als bode zal fungeren: Mevr. Dauwe-De Smet Rachel. Ook werd meegedeeld dat het lidgeld gebracht werd op 300 fr.

JUNI 12:

Bestuursvergadering gewijd aan de deelname van de Cultuurbeurs te Zele. Ook werd het nijpend probleem van een gepaste behuizing voor de kring nogmaals besproken.

Ook de medewerking aan het «Centrum voor Vlaamse Volkscultuur» werd voorgelezen. Verder werd de mededeling van Prof. Dr K. De Clerck nopens «De Historische Pedagogiek» voorgesteld.

SEPTEMBER 11:

Bestuursvergadering met stellingname en akkoord om een ruilbeurs in te richten in 1982 in Gasthof Het Anker. Er werd gevraagd aan Fodiaz om in samenwerking een dia-avond te houden in het gemeentehuis. Er werd ook gesproken over een paar uitstappen in 1982; bv. De gekende «De Saedeleerroute en Hemelveerdegem».

OKTOBER 23:

Bestuursvergadering met als bijzonderste punt: Deze dia-avond wordt gepland voor 30 november 1981. De dia's met passende tekst en muziek worden verzorgd door het team «Fodiaz».

NOVEMBER 30:

Dia-avond met grote belangstelling. Als thema werd uitgebeeld door Fodiaz: «Ons Dorp».

Verder werd door de Kring meegewerkt door middel van het invullen van vragenlijsten met andere kringen in Oost-Vlaanderen.

S.

PRESTATIES VAN DE KANTAFDELING HEEM- EN OUDHEIDKUNDIGE KRING ZELE

CREATIE 1981 :

Van 3 tot 7 mei 81 behaalde de groep kantwerksters een «Eervolle Vermelding» met als Kantmotief «Bescherming van het leven»!

Te Gent werden deze kantwerkstersgroep ontvangen door Koningin Fabiola tijdens haar bezoek aan de expo.

Internationale Wedstrijden te Brussel met deelname van 16 landen in drie tentoonstellingen. 52 werken werden bekroond. De Zeelse kantwerkstersgroep bekam 3 onderscheidingen.

Kantwerksters op demonstraties:

- 19 juni 81 tot 19 juli 1981 te Brussel.
- 24 juli tot 6 september te Brugge.
- 12 september tot 29 september te Louvain la Neuve.

Open deurdag te Zele 11 november 81 van 10 tot 12 en van 14 tot 21 uur in Huis Peeters.

DEMONSTRATIES IN NAALDKANTWERK:

30-31 mei 81 te Liedekerke	16 aug.	te Wanzele
7 tot 8 juni te Kortrijk	27 aug.	te Herzele (St.-L.-E.)
4 juli te Zele	5 sept.	te St. Niklaas
11 juli te Westende	6 sept.	te Merelbeke
12 juli te Zele	19 sept.	te Puurs
14 juli te Mespelaere	27 sept.	te Herzele
8 aug. te Middelkerke		
15 aug. te Opwijk		

Lessen met toepassingen werden gegeven te:
Vilvoorde - Mechelen - Lier - Aalst - Brussel.

Kantexpo gehouden te Brussel in Musée du Costume et de la Dentelle, rue de la Violette, 1000 Brussel.

Kantexpo gehouden te Brugge in museum Arentshuis, Dijver 16, 8000 Brugge.

Kantexpo gehouden te Louvain la Neuve in Collège Erasme, place Blaise Pascal.

S.

ZELE IN 1981

- 19 januari* Viering van de honderdjarige Ernestine Roels in het Rustoord.
- 25 januari* De Supportersclub van Kon. FC Eendracht Zele «Sportleven» gevestigd bij R. Eeckman bestaat 25 jaar.
- 31 januari* De 46 m hoge fabrieksschoorsteen van de Firma Van Laere, Al. De Beulelaan, wordt om 15.33 uur neergehaald.
- 12 februari* Zele zet het masker op. Het verbod dat op 11 december 1897 werd uitgevaardigd i.v.m. het maskeren, wordt door de gemeenteraad opgeheven.
- 1 maart* De Eendracht Supportersclub «Gildenhuis» in het zilver.
- 1 april* Aanvang van de wegen- en rioleringswerken in de Elst-, Dries- en andere straten.
- 5 - 12 april* Lentekermis en op 7 april jaarmarkt.
- 9 - 10 mei* Feestelijkheden in Avermaat. 25 jaar geleden - op 6 januari 1956 - werd de hulpkerk van Avermaat ingezegend.
- 31 mei* Om 6.13 uur stopt te Zele de eerste elektrische trein. Lijn 60 Lokeren-Brussel wordt in gebruik genomen.
- 2 juni* Officiële inhuldigingsrit van de elektrische treinverbinding Brussel-Dendermonde-Lokeren.
- 14 juni* De N.M.B.S. organiseert een open-deurdag. Gans de dag gratis treinrijden tussen Brussel en Lokeren.
- 28 juni* Rozenhoedfeesten.
- 21 augustus* Plechtige herdenking van het honderdjarig bestaan van de Kalvarieberg van de Dijk.
- 4 september* De «ZV Straaljagers» doen 30 jaar aan creatief voetbal. Viering.

- 5 en 11 sept. Zele beschikt over twee nieuwe sportcentra gerealiseerd op privé-initiatief: Sporthal VHVD en Topspin. Inhuldigen.
- 6 september Afscheid van medepastoor J. De Smet. Aanstelling als pastoor van Denderleeuw-Huissegem.
- 18 september Zeelse Koncertvereniging: 10 jaar.
- 25 september Inhuldiging van de nieuwe O.C.M.W.-woonwijk «Lindenhof» in de Driesstraat.
- 27 september Overlijden op 81-jarige leeftijd van ere-burgemeester en gewezen volksvertegenwoordiger Benoit Van Acker.
- 1 - 11 oktober Oktoberkermis en jaarmarkt op dinsdag 6 oktober.
- 2 oktober De foto-, film- en diaclub Focidi viert 10 werking met de langspeelfilm «Het huis van toen».
- 24 oktober Het Zeels Informatie- en Adviescentrum (Z.I.A.C.) viert haar eerste lustrum. Herdenkingsplechtigheid en volksconcert in de raadszaal.
- oktober-november Twee boeken over Zele verschijnen:
— «Zele zoals vroeger» van Maurits De Vuyst.
— «Tussen Pletwals en Bookhamers» (Zele 1940-45) van Etienne Quintyn.
- 8 november Parlements- en Provincieraadsverkiezingen.
- 15 november E.H. Marcel Van Leuven wordt als nieuwe pastoor van de parochie Heikant aangesteld in opvolging van E.H. C. De Smet.
- 21 november De Zeelse Koreografische dansgroep Koreo Piko staat 15 jaar op de planken. Première «Van de vos Reinaert».
- 8 december Het tennis-, gym- en squashcentrum Topspin wordt totaal vernield door brand.

Etienne Quintyn.

HET BEVOLKINGSCIJFER OP 1 JANUARI 1981

		Mannen	Vrouwen
<i>A. Opnemingen in het bevolkingsregister</i>			
1. Belgen door geboorte		130	128
Belgen door vestiging		137	156
Vreemdelingen door geboorte		12	11
Vreemdelingen door vestiging		3	1
2. Opneming in het vreemdelingenregister			
door geboorte		6	1
door vestiging		19	22
		<hr/>	<hr/>
Totalen		307	319
<i>B. Afvoering van het bevolkingsregister</i>			
2. Belgen door overlijden		108	102
Belgen door vestiging		193	199
Vreemdelingen door overlijden		2	—
Vreemdelingen door vestiging		18	16
2. Afvoeringen uit het vreemdelingenregister			
door overlijden		—	—
door vestiging		21	16
		<hr/>	<hr/>
	Totalen	342	333
Totaal van de opnemingen		307	319
Totaal van de afvoeringen		342	333
		<hr/>	<hr/>
	Winst of verlies	— 35	— 14
BEVOLKINGSCIJFER			
Op 01.01.80	totaal	19.603	9.837
Winst of verlies		— 49	— 14
		<hr/>	<hr/>
Op 1.1.81		19.554	9.802
			9.752

IN MEMORIAM

Ere-Voorzitter BENOIT VAN ACKER

Zele 2-5-1900 — Dendermonde 27-9-1981

In de Sint Christianakliniek te Dendermonde overleed zondag 27 september 1981 onze eerste ere-voorzitter Benoit Van Acker.

Deze sociaal voelende man heeft te Zele een bijzondere grote en belangrijke rol gespeeld. Niet alleen was hij van 4 februari 1947 tot 5 februari 1971 ononderbroken burgemeester van Zele maar ook het parlementair mandaat werd hem toevertrouwd.

Zijn levenswerk voor de bewoners en inwoners van Zele was ontegensprekelijk de woningbouw. Denken we maar aan de «Burgemeester Van Ackerwijk», de Gewestelijke Bouwmaatschappij, waarvan hij jaren voorzitter van was; ook het industriegebied heeft hem vele stappen en kopbrekens gekost.

We laten hierna een gedeelte volgen van een levensverhaal door hemzelf verteld; dit als hulde aan een zeer verdienstelijk man.

— . —

Ik, Benedictus Van Acker werd te Zele geboren op Rinkhout in een klein huisje, vlakbij de «Kalvarie». Ik was de oudste van vijf kinderen, mijn ouders stamden uit landbouwersgezinnen.

Vader werkte tot negen maanden per jaar als landbouwersknecht in Frankrijk, voor de bietenoogst enz. Vergeet niet, Zele was een zeer arme gemeente met weinig werkgelegenheid, dus was uitwijking troef! Vader werkte 14 tot 15 uren per dag voor een weekloon van zes tot zeven fr. Ook vele arbeiders zijn toen naar Wallonie gaan werken; zo was er te Gilly een gehucht dat ginds «Oud Zele» genoemd werd. Dit omdat de meeste bewoners uitgeweken mensen van Zele waren. Vader kocht soms wel vlas op het veld. Dat moesten we zelf bewerken: slijten, roten, drogen en bij de zwingelmolen brengen. Ik moest vader daarbij helpen.

Moeder maakte bloemen in kant, dit voor rekening van handelaars. Ze deed dit om nog wat bij te verdienen. In die periode was het loon van een kantwerkster vijf tot zes fr. per week.

Toen waren de mensen nog vriendelijk voor elkaar; bij avond zaten de burens buiten om te praten over alles en nog wat. Na mijn plechtige communie op mijn elf jaar ging ik werken in een schoenfabriek. Ik moest lederen sloefen maken, die waren vooraf gevlochten in de gevangenis. Ik heb daar gewerkt tot 1914. Ondertussen ging ik 's avonds naar school, ook elke zondag. Ik volgde lessen in de Kapellestraat en in de Kloosterstraat. Dit onderwijs was kosteloos. Mijn eerste onderwijzer was Benoît Suy, later Honoré Staes; als hoofdonderwijzer kende ik mijnheer Barra. Na mijnheer Barra werd mijnheer Arens hoofdonderwijzer. Die had veel belangstelling voor de kinderen; hij gaf ze huiswerk en dat hielp vele jongens vooruit!

In 1916 werd ik gevangen genomen door de bezetter; ik werd naar een gevangenkamp nabij Verdun gezonden. Na anderhalf jaar keerde ik terug. Bij het vertrek woog ik 75 kg en bij mijn terugkeer nog 35!

Ondertussen zijn we reeds in 1918.

Ik ben mij toen bij het leger gaan aanbieden om als vrijwilliger soldaat te worden. Ik heb dan dienst genomen te Brugge. Ik wil wel vertellen dat ik de reis Zele naar Brugge tevoet gedaan heb! Ik deed het met die gedachte in mijn

hoofd: Later schakel ik over naar de rijkswacht. Doch ik belandde te Beverlo, in een speciale school. Ik kon als Vlaming niet bevorderd worden. Tijdens de laatste maanden van mijn dienst heb ik aan vier examens mee gedaan. Ik lukte ze alle vier.

Zo behaalde ik het diploma van boekhouder; en later heb ik nog het diploma behaald van politiecommissaris.

In 1920 riepen de «Spoorwegen» mij als eerste op. Toen ben ik naar de «Spoorwegen» gegaan en ik ben er gebleven. De meeste arbeiders waren toen bij de socialistische vakbond aangesloten. Er werd een christelijke vakbond opgericht en dan ben ik aan het wroeten gegaan. Er was nog maar één man aangesloten bij de christelijke vakbond; het was een «machinist». Na een jaar werken had de christelijke vakbond reeds een honderdtal leden. Ik werd nochtans dikwijls geplaagd door de andere vakbond. Zo kreeg ik op zondag steeds dienst. Ik was treinwachter, en zo kon ik niet naar de mis. Op een zekere zondag bolde ik met de trein naar Gent-St.-Pieters. Eens het station binnen, stapte ik van de trein, ging bij de stationsoverste en zei dat hij voor een vervanger moest zorgen. «Ik ging naar de mis», verklaarde ik hem! Na twee uur zal ik wel terug zijn, voegde ik er nog bij. Toen ik na twee uur terug in het station kwam zei de stationsoverste dat hij met mij niets kon aanvangen, ik stuur u terug naar de «Dépôt». Toen ik te Dendermonde terugkwam, was men al op de hoogte van het feit, en het werd een spektakel!!! Maar ik had geen dienst meer op zondagvoormiddag.

Het christen syndikaat werd toen gevoelig gesteund door mannen zoals Helleputte, die een staatsminister was. Nadien ben ik begonnen met op te komen voor de achturedag. En waar ik in botsing kwam met de wet, daar weigerde ik. De tirannie verminderde en het werd voor de arbeider beter.

In 1931 werd ik vrijgesteld voor het syndikaat van spoorwegen, posterijen en telegrafie. Ik volgde dan ook cursus voor het diploma van politiecommissaris. Er waren 48 cursisten en slechts zes waren er gelukt. Ik was erbij. Ik ging mij voorstellen te St-Niklaas; maar toen men mijn naam hoorde, ging de coalitie katholieken met socialisten bijna overkop.

Deze laatsten wilden van mij niet horen. Later kreeg ik nog de kans om politiecommissaris te worden te Lokeren, maar ik had geen zin meer en bleef dus maar bij de N.M.B.S.

In 1945 kreeg ik bezoek van Theo Lefèvre uit Gent. Hij was vergezeld van nog een paar heren. Hij kwam mij vragen om de C.V.P. op te richten in het arrondissement. Ik vroeg hem waarom nu juist aan mij dit vragen. Maar mr. Lefèvre antwoordde dat overal polshoogte genomen was en dat ze hem toch naar «Van Acker» uit Zele verwezen. Ik antwoordde dat ik daarvoor geen tijd had. Ze zijn later nog eens terug gekomen en dan heb ik mij laten vangen. Ik was 31 jaar voorzitter van het A.C.W. en dus goed gekend.

Bij de eerste verkiezingen na de oorlog werd ik als eerste kandidaat op de lijst gezet. Ik ben dan in het parlement geraakt. Maar toen was ook daar nog veel in het Frans. Ik heb veel moeten studeren. De commissievergaderingen waren uitsluitend in het Frans. Ik zat in die periode in vier commissies, die van de eerste minister, die van binnenlandse zaken, die van verkeer en ook van openbare werken. Ik ben ook eenmaal verslaggever geweest van de begroting van verkeer, en voor binnenlandse zaken ben ik het dikwijls geweest. Zo ben ik secretaris van de groep in de C.V.P. geweest. Ik heb twintig jaar in het parlement gezeteld, en ben ook 26 jaar burgemeester van Zele geweest.

In 1971 ben ik met dit alles gestopt. Het was een zwaar leven. Gedurende de oorlog, in mei 1941, werden de gemeenteraden afgeschaft. Burgemeester Armand Rubbens kwam mij dan vragen om schepen te worden. Ik liet mij overhalen dit te doen. Maar na zes weken werd ik door de bezetter afgezet. Na de oorlog moest ik als dd. burgemeester fungeren. Doch ik moest ook de vakbonden opnieuw oprichten. Dit laatste in W.-Vlaanderen. Dit alles heb ik per fiets gedaan. Lichtervelde, Adinkerke, Veurne waren mijn gebieden.

Ik geloof dat ik gelijk had in 1971 toen ik zei dat ik met alles stopte! In 1979 waren er nog 15 organisaties waar ik voorzitter van was. Ik ben begonnen mij daar vanaf te maken. Het kon gewoon niet meer op die leeftijd!

25 JAAR NIEUW GEMEENTEHUIS

Op woensdag 8 februari 1950 ging in het gemeentehuis een verkoping door van «een voornaam herenhuis, met tuin (vijver en ijskelder) en lusthof, land- en bouwgronden» met een gezamenlijke oppervlakte van 2 ha 12 a en 75 ca te Zele-Dorp en Elststraat...

Na de aankoop van deze eigendom van wijlen Maurice Caesens door het gemeentebestuur rees in de kom van de gemeente een totaal nieuw centrum uit de grond met straten, een woonwijk, handelshuizen en administratieve gebouwen w.o. een nieuw gemeentehuis. Een gevoelige verruiming en ontsluiting van de Markt.

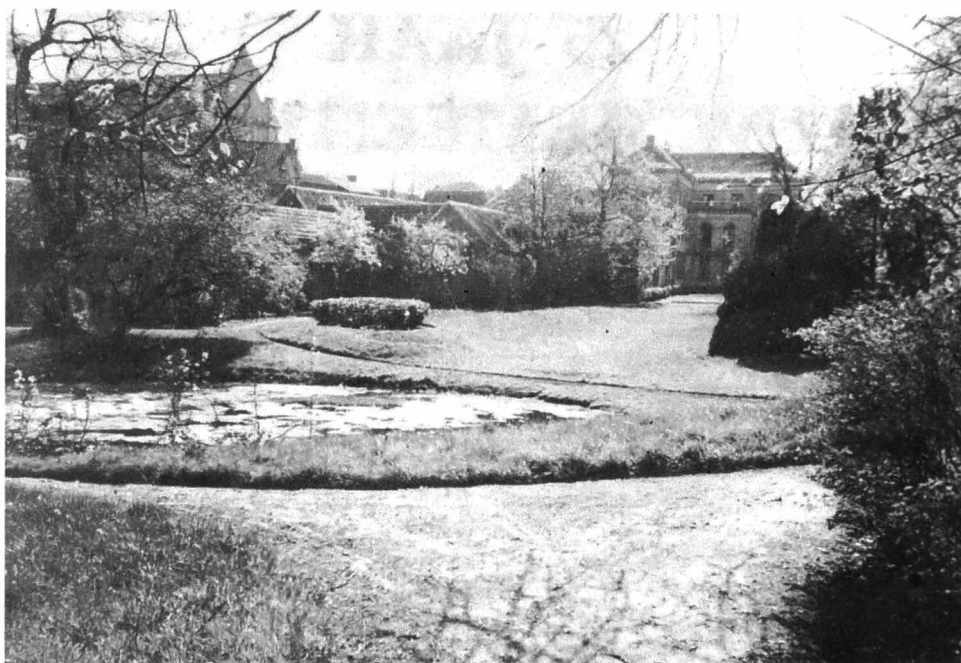
De plannen van architect Lucien Van Kerckhove voor een ruim en functioneel gemeentehuis werden goedgekeurd en op 24 oktober 1952 aanbesteed en toegekend aan hoofdaannemer Charles De Brauwer. Einde januari 1953 namen de grondwerken een aanvang.

Een kleine arduinen gedenkplaat, rechts van de hoofdingang, vermeldt : «Dit gemeentehuis werd gebouwd onder het burgemeesterschap van de heer Benoit Van Acker, volksvertegenwoordiger. Deze steen werd geplaatst op 20 maart 1954».

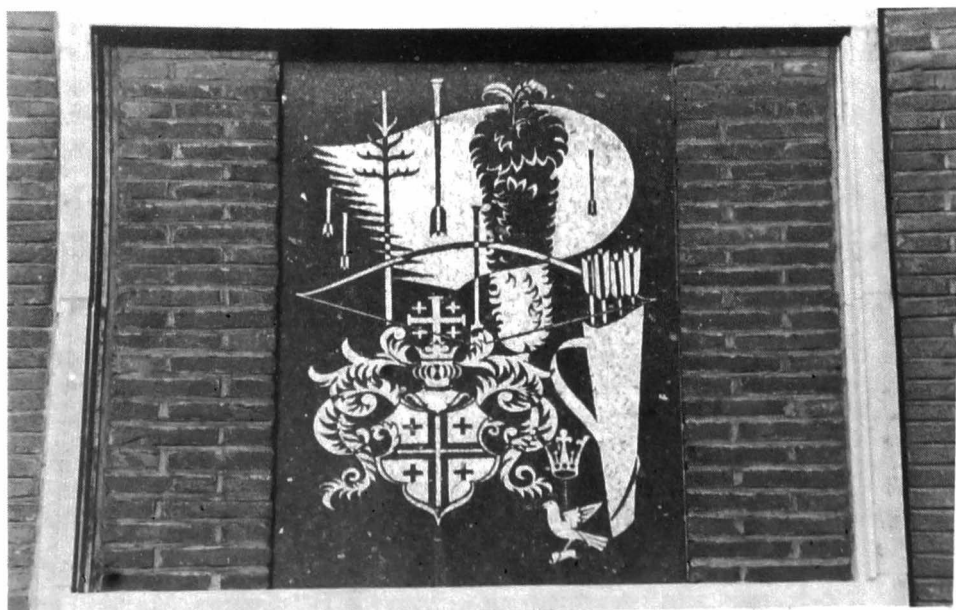
De laatste zitting van de gemeenteraad in het oude gemeentehuis greep plaats op donderdag 4 juli 1957. Inmiddels stonden de feestelijkheden reeds op punt om het nieuwe gemeentehuis en vredegerecht officieel in te huldigen.

Op zaterdag 13, zondag 14 en maandag 15 juli 1957 was het centrum van de gemeente feestelijk uitgedost. In aanwezigheid van gouverneur Mariën en andere prominenten, zegende mgr. Calewaert, bisschop van Gent, op zondag 14 juli om 15 u de nieuwe gebouwen in. Toespraken, bezoek van het publiek, muzikale kunstconcerten, vuurwerk en een volksbal op de Markt zorgden telkens voor een enorme volkstoeloop.

Op dezelfde gedenkwaardige dag zag het uitzonderlijk en verdienstelijk boek «Zele en zijn geschiedenis» van E.H. Frans Michem het levenslicht; een werk van blijvende betekenis voor de Zeelse bevolking.

Dr Kurt Michel, een officier van de 1ste compagnie van Sanitäts-Abteilung 44 I.D. ingekwartierd bij Maurice Caesens, nam deze foto in de lente van 1943. Zicht op de lusthof met vijver, op de achtergrond de kerkgevel en rechts de herenwoning van M. Caesens. Op deze plaats staat het huidige gemeentehuis. (verz. E.Q.)

Eén der 15 decoratieve gevelplaten herinnerend aan de "Schutters".

De tekst, met bronzen letters op de marmeren muur van de trapzaal, vertelt de geïntresseerde voorbijganger een brok historiek over ons nieuw raadhuis:

DIT GEMEENTEHUIS IS GEBOUWD
ONDER HET BESTUUR VAN
VAN ACKER BENOIT
BURGEMEESTER

VAN CAUTEREN GUSTAAF
BRACKE FRANS
MW RUPUS-VAN DRIESSCHE MARIA
SCHEPENEN

BOEYKENS ACHIEL
ERE-SECRETARIS

ANTHUENIS MAURICE
SECRETARIS

VAN CAUTEREN EUGEN
ROSSEELS ANTOINE
RUBBENS ADOLF
RUPUS ALFONS

DE BRABANDER ROBERT
HEIRMAN GASTON
FRANCOIS GUSTAAF
D'HOOGHE ANDRE
WALRAVE LOUIS
DE LOOSE FRANS
VERBEECK ISIDOR
RAADSLEDEN

VAN KERCKHOVE LUCIEN
ARCHITECT

HET WERD INGEWIJD OP 14 JULI 1957.

In deze bijdrage hebben wij het voornamelijk over de betekenis van de decoratieve gevelplaten, welke ter hoogte van de eerste verdieping de voor- en zijgevel van ons gemeentehuis sieren. Meerdere granieten panelen waarvan al de figuren gezandstraald zijn, herinneren o.a. aan oude ambachten, huisarbeid en nijverheden waarmee Zele in 't verleden vergroeid is.

De granietplaten in de voorgevel, van links naar rechts:

TURNEN: Een vlag met de vijf Olympische ringen samen met het schild en het turnmateriaal van de oudste sportvereniging van Zele «Vlug en Vroom» zijn het centrale onderwerp. Voor «vroom» staat een kruis en de betekenis van «vlug en lenig» wordt verpersoonlijkt door een hert.

LANDBOUW: Met een ploeg als centraal motief wordt de werkzaamheid van de landbouwer uitgebeeld. Een rijke oogst met de korenaren betekenen de bodemverbondenheid van de boer met zijn bedrijf.

RUITERIJ: De patroonheilige Sint-Joris wordt omlijst door de bijzondere attributen van de ruiters: een paardehoofdstel, een zadel, een spoor, een hoefijzer en een rijzweep.

SPINNEN EN WEVEN. Vlasbloempjes waaruit het edelste lijnwaad wordt geboren zijn het zinnebeeld van deze specifieke Zeelse nijverheid. Het textielschild, een spinrok met een schietspoel en een afgewerkt weefsel vormen een evenwichtig geheel.

VUURWERKMAKERS. Van oudsher een Zeels product. Sinte-Barbara, de patrones, moet de vuurwerkmakers bij hun gevaarlijke arbeid beschermen. Zij is omgeven door verschillende types van vuurwerk zoals pijlen, raderen en slingers.

SCHUTTERS. De Sint-Sebastiaangilde is de oudste vereniging van de gemeente. Het kenteken, de handboog met pijlen, een staande wip en een oppergaai worden in het embleem verwerkt.

In de zijgevel zijn negen platen geplaatst; van links naar rechts:

WEGENBOUW. Dit onderwerp wordt in al zijn aspecten uitgebeeld: van de voorbereiding tot de uitvoering der wegen met o.a. het tekenmateriaal, de verkeerstekens, een stuurrad, een brug en andere hindernissen.

HANDEL. De God van de handel, Mercurius, die met zijn toverstok alles in goud verandert, is omgeven door de uitbeelding van het vervoer te land, ter zee en in de lucht.

WONINGBOUW. Een vogelhok, als symbool van de huisvesting, is versierd door de attributen die o.a. bij de bouw van een woning nodig zijn: een plan, een schietlood, een truweel en met de meiboom komt de folklore aan bod.

ONDERWIJS. Minerva is, als de godin van het scheppend verstand, de zin voor waarheid en rede welke alle kunstwerken, industrieën en andere uitingen langs het onderwijs over gans de wereld beheert. Het licht van de fakkel overwint de duisternis der onwetendheid.

KANTWERK. De fijnheid en de sierlijkheid van de kant vindt men terug in een vlinder. De vlasbloemen zijn de voorlopers van het garen waarmee kant gemaakt wordt. Een kantkussen met daarboven het schild van Zele wijst terecht op de vermaardheid van deze Zeelse huisnijverheid.

HOUTBEWERKING. De boom vertegenwoordigt alle houtsoorten en is omgeven door het alaam welke bij de ontginning der bossen en bij de houtbewerking gebruikt wordt: een lintzaag, een ronde zaag en een schaaf.

MUZIEK. De lier, de zeeschelp en de vogels... Zij zijn respectievelijk de symbolen van de verklankte vormen van het menselijk gevoel, van het natuurlijk ruisen van de zee en van de beweeglijke en vluchtige klanken van het lied.

SMEDEN. Het haantje op de toren, praktisch altijd in smeedwerk vervaardigd, is omgeven door enkele gebruiksartikelen van dit oud ambacht zoals het aambeeld, de hamer, de smidstang en het hoefijzer. Een vlam stijgt op uit de smidshaard.

JUSTITIE. De geblinddoekte staat centraal als een symbool van onpartijdigheid waarop de rechtspraak dient gebaseerd te zijn. Het zwaard van de scheiding door de rechter, de balans welke het uitmeten van de juistheid der beslissingen voorstelt, het wetboek en de koningstaf vormen de ingrediënten van de justitie.

Etienne Quintyn.

DE TREIN DER VERNIEUWING (1)

Op de avond van vrijdag 28 mei 1976 liepen de laatste Dieseltreinen het station van Zele binnen. Tussen het drukke verkeer heen zullen talrijke vervangingsbussen in de komende jaren de honderden Zeelse forenzen en reizigers aan de stations van Lokeren en Dendermonde afleveren. Deze tijdelijke regeling zette heel wat kwaad bloed bij het treincliënteel want door de slechte verbindingen en de onvermijdelijke vertragingen worden vooral de Zelenaars de grote dupe.

LOKEREN — ZELE

Ondertussen namen de ophogingswerken in Lokeren vanaf 1977 een aanvang. De spoorlijn werd vanaf de Durmebrug even buiten het station van Lokeren in de hoogte gebracht tot voorbij de wijk Spoele. Hierdoor schakelde men vijf overwegen uit. Dit maakte echter de bouw van vijf kunstwerken noodzakelijk waarvan het 215m lang viaduct, bestaande uit negen dekken met o.a. de Boudewijnlaan, ongetwijfeld het koninginstuk vormt.

Tussen Lokeren en Zele werd de infrastructuur van het spoor vernieuwd en versterkt, de afwatering aangepast, de grachten gegraven en geherprofileerd en de overwegen gemoderniseerd. Op 29 december 1978 dienden de werken stilgelegd tengevolge van de gure winter. Men was toen reeds genaderd tot aan de overweg aan het station te Zele.

1979 werd het jaar van de spoorvernieuwing in Zele. Ook hier was de modernisering algeheel. De oude spoorstaven en dwarsliggers werden uitgedrukt en de bedding werd met grind totaal vernieuwd. Gedurende de maanden maart, april en mei was de omgeving van het station te Zele herschapen in één bouwterrein. De grote middelen werden aangesproken. De blauwe E.T.S.-trein — een speciale werktrein — was een dagelijks verschijnsel. Ook de werken vanaf het stationscomplex in de richting Huivelde en verder naar Grembergen vorderden goed.

De technische evolutie staat echter niet stil. Destijds verrichtten de «mannen van de baan» zware arbeid in ploegen en was het houweel hun voornaamste werktuig. Ze brachten de ballast op de juiste plaats aan, stampden deze massa krachtig aan en vormden een onberispelijk rechtlijnig bed waarop de spoorstaven met kraagschroeven op de houten dwarsliggers werden bevestigd.

---

(1) Deze bijdrage over de spoorweg te Zele is in feite een vervolg van het artikel «De lotgevallen van de spoorwegen elders en... hier» verschenen in het Jaarboek 1976-1977. Nr 8.

ZELE. — STATIE

Het "Cluysenaar"-station rond 1905.

Door meerdere veranderingen die in de loop der jaren aan de architectuur werden aangebracht, had het gebouw zijn historische waarde nagenoeg totaal verloren.

(Foto net voor W.O. II)

Het meeste werk gebeurt nu mechanisch. De automatische nivelleermachine voor het lichten van het spoor en het onderstoppen van de ballast en de machine voor het uitlijnen van het tracé zijn nu gecombineerd, terwijl de richtmachine — een bulldozer op sporen — zorgt dat de ballast aan weerszijden van de spoorstaven gelijkmatig verdeeld wordt. De nieuwe spoorstaven moeten echter nog met de hand op de dwarsliggers bevestigd worden met verende klemplaten.

Inmiddels bouwde een ploeg arbeiders naast het station een prefabgebouw dat voor verscheidene jaren zou dienst doen als voorlopig station. Gezien de vernieuwing algemeen was, zullen we weldra met leedwezen moeten afscheid nemen van het landelijk karakter van ons station — een product van architect J.P. Cluysenaar — dat eens de romantische tijd meemaakte van de «Chemin de Fer de Dendre et Waes» met zijn roemrijke periode van de stoomloks. Het prefab-station kwam in dienst en werd voorzien van een uiterst moderne seininrichting.

Sinds maandag 28 mei 1979 — exact drie jaar sinds de laatste trein — reden er op de werkdagen tijdens de ochtend- en avondspits terug treinen tussen Lokeren en Zele. De dienstregeling voorzag 's morgens zes en 's avonds zeven ritten. De treindienst werd gereden door de vertrouwde maar erg lawaaierige, roodgele TT-motorrijtuigen die het traject, met stop in Boksele, op negen minuten aflegden.

Ondertussen werkte men met man en macht aan de electrificatie en de grondige modernisering van lijn 60, Dendermonde-Jette.

Een andere firma was bedrijvig op het traject Lokeren-Zele en vanaf oktober op het baanvak Zele-Grembergen. De blauwe werktrein, uitgerust voor het maken en betonneren van funderings- en verankeringsmassieven voor de palen van de elektrische leiding, schoof op met de regelmaat van een klok. Daarna werden de metalen palen en de trekkabels geplaatst. Een afrolwagen vervulde het beeld van de elektrische leiding door het hechten van de enkelvoudige bovenleidingen boven de sporen en de wisselcomplexen.

Begin februari nam het statiekwartier afscheid van ons station... Een aanvang werd genomen met het slopen van het dienstgebouw, de woonplaats van de chef, de bergplaats en het WC-gebouw. Ook de «abri» op het perron, de vertrouwde schuilplaats uit W.O. II, werd gesloopt.

Op 28 januari 1980 startte een ander groot werk op het grondgebied van de gemeente n.l. het bouwen van een brug over de spoorweg waarbij de gelijkgrondse kruising van de oostelijke omleidingsbaan zal verdwijnen. Dit kunstwerk is inmiddels voltooid en vormde het laatste sluitstuk van de volledige verbreding van de omleidingsweg (N 257). Meteen bood

deze overbrugging de oplossing voor de wachtende files van een frekvent gesloten spooroverweg.

De brug is samengesteld uit drie overspanningen: een middenoverspanning over het spoor van 23 m en twee zijoverspanningen van 17 m elk. De keermuur aan de linkerzijde vervaardigd in gewapende grond, kende zijn eerste toepassing in Oost-Vlaanderen.

ZELE — DENDERMONDE

De werken op het baanvak Grembergen—Dendermonde waren minstens zo spectaculair als deze in de Lokerse agglomeratie. Voorbij de wissel naar Hamme gaat het spoor te Grembergen de hoogte in. Zoals de stopplaats Bokselaar, ligt ook Grembergen op « hoog niveau ».

Eventjes acht overwegen en de beweegbare bruggen over Schelde en Dender kwamen te vervallen. De viaducten over N 60 naar Sint-Niklaas en over N 16 de Mechelsesteenweg waren ongetwijfeld de voornaamste overbruggingen. Door het afschaffen van al deze overwegen werd niet alleen het gevaar voor aanrijdingen met wegvoertuigen definitief uitgeschakeld maar werd daarmee ook een reeks knelpunten weggenomen waar het wegverkeer hinder ondervond door het oponthoud aan de gesloten overwegen.

De laatste hindernis — als 't ware het echte sluitstuk — bestond in het leggen van een metalen brug over de Schelde. Bij het bouwen van de Scheldebrug had men destijds de peilers voor de spoorovergang voorzien. Op zaterdag 14 maart werd bij middel van twee drijvende hijskranen, de middenste overspanning haarfijn op zijn plaats geschoven tussen de twee naderingsdekken. De brug was nu compleet en de laatste fase kon ingezet worden: de aanleg van het spoor, het spannen van de bovenleiding en het leggen van de kabels voor seininrichting.

Op woensdag 29 april 1981 om 8 u werden de bovenleidingen onder spanning gesteld en de volgende dag reden twee elektrische locomotieven komende van Lokeren om 8,56 u het station van Zele binnen. In de namiddag keerde slechts één lok terug, die om 16,20 u het station passeerde. De andere was in panne gevallen.

Het uittesten werd echter voortgezet. Op zondag 3 mei kwam een diesellok met 20 wagens steenslag voorbij om de spoorstaven te ontroesten en tevens om de Scheldebrug te testen. De eerste proefrit met een elektrisch motorstel greep de volgende dag plaats.

ZONDAG 31 MEI 1981.

Een historische datum! Samen met het invoegetreden van de nieuwe uurregeling, komt lijn 60... als elektrische lijn in dienst. Inderdaad lijn 57

(Dendermonde—Zelee—Lokeren) heeft officieel opgehouden te bestaan! De modernisering van de infrastructuurwerken en de electrificatie werd aanzien als een uitvloeisel van de electrificatie van lijn 60 Dendermonde—Brussel.

De vernieuwing tussen Dendermonde en Jette ging over een traject van 28 km terwijl de verbinding tussen Dendermonde en Lokeren ongeveer 14 km bedroeg. De sukkellijn 57 behoort nu wellicht tot het verleden. De reizigers van Lokeren en Zelee en deze uit de streek van Dendermonde zullen in de toekomst immers een snelle, klokvaste en frekwente treindienst aangeboden krijgen, meestal in Dendermonde zonder overstap naar Brussel-Zuid. Ook voor Lokeren is een betere verbinding voorzien echter met overstap enerzijds in de richting Gent en de zee kust en anderzijds naar Sint-Niklaas en Antwerpen-Centraal.

Vertrek van een elektrische motorstel naar Lokeren; links het voorlopig stationnetje.

Op zondag 31 mei stopte om 6,13 u te Zelee de eerste elektrische trein voor Brussel-Z. Om 7,02 u kwam de eerste trein uit Brussel. De ingelegde treinstellen zijn van verschillende oudere en nieuwere types.

Als men rekening houdt met het feit dat er in de laatste jaren geen treinen meer reden en dat de toenmalige verbindingen met Brussel, Antwerpen en Gent erbarmelijk slecht waren, dan was de start op de openingsdag meer dan hoopvol. In Lokeren werden 250 en in Zelee 170

reizigers genoteerd. Op de eerste werkdag verwerkte men in Lokeren 1050 in- en uitstappen en gaf Zele zelfs een cijfer van 1250! Er is plots een drukte waar te nemen in en rond het Zeelse stationnetje.

Op dinsdag 2 juni reden twee feestelijk versierde treinen naar Dendermonde. Te Brussel-N. knipte Verkeersminister Valmy Féaux de elektrische treinverbinding tussen de hoofdstad en Dendermonde open. Om 10.10 u gebeurde hetzelfde scenario te Lokeren door burgemeester Liebaut.

De feesttrein Lokeren-Dendermonde (voor ingewijden: trein nr 184.99) kwam te Zele aan om 10.23 u. Echter tot grote verbazing zagen onze Zeelse gemeentevaders en genodigden de trein in volle snelheid voorbij rijden... De machinist zag zijn grove vergissing in en moest een stukje terug. Te Dendermonde zorgde de Spoorwegharmonie voor de nodige feestklanken. Inmiddels liep ook de trein uit Brussel binnen waarna het officiële gedeelte van de inwijding zich afspeelde in het stadhuis van Dendermonde. Alle genodigden spoorden daarna naar Lokeren. Trein nr 185.01 passeerde om 12,23 u met 9 minuten vertraging het station van Zele.

Ondertussen bollen de elektrische treinen reeds verscheidene maanden op lijn 60 en kunnen ook de Zeelse pendelaars ervaren dat er een gevoelige verbetering in de treinverbinding is ingetreden. De dienstregeling - vooral voor de lange afstandspendelaars van Zele en Lokeren - kan echter op de spitsuren nog beter aangepast worden.

Ter gelegenheid van de voltooiing van de electrificatie organiseerde de N.M.B.S. op zondag 14 juni een open-deurdag. De reizigers konden zich een gratis «herinneringsticket» aanschaffen in alle stations van de vernieuwde lijn 60: Lokeren, Zele, Dendermonde, Lebbeke, Opwijk, Merchtem, Asse, Jette, Laken en Brussel-N.

Die dag mocht iedereen gratis en onbeperkt trein rijden tussen Lokeren en Brussel. 't Was een echte zomerse dag en de belangstelling was groot. Bij de succesvolle open-deurdag reden in beide richtingen niet minder dan 84 treinen: 36 van de gewone zondagdienst vermeerderd met 48 speciale treinen. Het werd een drukke spoordag!

Veel Zeelse gezinnen - 't was net vaderdag - namen die unieke gelegenheid te baat om eens gratis kennis te maken met de snelle en moderne treinen. Ze waren bovendien getuige van het spectaculair gemoderniseerd enkelvoudig baanvak tussen Lokeren en Dendermonde. Voor de meesten werd het een rustige uitstap naar de hoofdstad. Veel kinderen hadden nog nooit met een trein gereisd...

Sinds de inhuldigingsrit is de trein op de goede (spoor)weg. De arrondissementele werkgroepen «Openbaar Verkeer» hebben heel wat

bereikt doch zijn nog ernstig aan 't sleutelen om het spitsuurverkeer te versnellen vooral voor de lange afstandspendelaars die enkel gediend zijn met directe of semi-directe treinen.

De rit tussen Lokeren en Dendermonde werd in 1893 afgelegd in gemiddeld 27 minuten. Naar Brussel reed men in ongeveer 1 u 30 min. Nu duurt een rit van Zele naar de hoofdstad gemiddeld 41 minuten (naar Brussel-Zuid 50 min).

Een balans opmaken is nog wat vroeg alhoewel de voorhanden zijnde cijfers wijzen op een maandelijksse aangroei van het treincliënteel. Voor de maand mei 1981 - toen enkel het traject Lokeren-Zele in dienst was - noteerde men 1400 gewone reizigers. Vanaf het ogenblik dat de volledige lijn in gebruik werd genomen steeg het gewoon reizigersverkeer in juni tot 7000. Voor december 1981 bereikte men zelfs een cijfer van 8000. Neem daarbij ongeveer 750 school-, sociale en gewone abonnementen (maandelijks en driemaandelijks) vermeerderd met 160 weekabonnementen, dan komt men tot een daggemiddelde van ongeveer 1300 opstappen. Om de vlugge en juiste bediening van de reizigers te bevorderen heeft men voor nieuwjaar 1982 in het station een prodatabus in gebruik genomen, een soort computer waarop men alle nodige gegevens kan aflezen wat betreft de biljetten en de abonnementen.

Vermelden we nog om te besluiten dat sinds de electrificatie zowel de dienstregeling als het traject van de N.M.V.B.-bussen van lijn 57a/1 Dendermonde-Lokeren totaal gewijzigd is. De bus neemt nu de wijken voor zijn rekening en volgt de route Lokeren, Bokselaar, Everslaar, Heikant, Wezepoel, Zele-Markt, Huivelde, Hamme-Zogge, Grembergen, Dendermonde.

Etienne Quintyn

Voorontwerp van het nieuwe station van Zele.

DE BUURTSPOORWEG TE ZELE

(1891 - 1953)

door dr. Marc VAN UYTFANGHE

Vandaag de dag wordt, om redenen van energiebesparing en milieu-vriendelijkheid, ten allen kante geijverd voor een herwaardering van het openbaar vervoer. Dit heeft, voor wat onze streek en gemeente betreft, o.m. geleid tot de heropening, op 31 mei 1981, van de geëlektrificeerde spoorlijn Lokeren-Dendermonde (de oude lijn 57), nu als verlengstuk van lijn 60 (Dendermonde-Brussel). Men had destijds de afschaffing van genoemd traject ernstig overwogen, maar onder plaatselijke druk werd uiteindelijk besloten de lijn te handhaven. Tussen 1976 en 1979 werd het treinverkeer volledig onderbroken en werd de spoorbedding gans vernieuwd, met daarbij allerlei ophogingen en overbruggingen. In afwachting van de algehele elektrificatie reden er vanaf 28 mei 1979 weer TT-motortreinen tussen Lokeren en Zele. In Zele zelf werd begin 1980 ook het oude station gesloopt. Het werd vervangen door een geprefabriceerd gebouwtje, maar in de nabije toekomst krijgt Zele een volledig nieuw station.

In deze context lijkt het passend even terug te kijken op een periode waarin dat nu alomgeprezen openbaar vervoer het verkeerswezen nog grotendeels domineerde, ook onder een vorm die de jonge generatie niet meer heeft gekend, nl. de buurttram. Algemene informatie daarover biedt ons dé historicus bij uitstek van het Vlaamse tramwezen, Jos Neyens, in *De buurtspoorwegen in de provincie Oost-Vlaanderen (1885-1968)*, Lier 1978¹. Neyens verstreekte tevens historisch advies voor het zeer recente album *De Oostvlaamse buurttram in beeld*, Zaltbommel (Ned.) 1981, van André ver Elst, dat nochtans geen prentkaarten uit Zele bevat. Aangaande Zele werd ik ingelicht door mijn ouders en door enkele familieleden en kennissen, die ik daarvoor graag dank. Mijn bijzondere erkentelijkheid gaat uit naar mijn oud-onderwijzer dhr. Etienne Quintijn, auteur van de in 1981 verschenen, succesvolle monografie *Tussen Pletwals en Bookhamers (Zele 1940-45)*. Hij maakte mij niet alleen wegwijs in het Zeelse tracé van de tram, met allerhande daarbij horende wetenswaardigheden en anekdoten. Hij stelde mij ook zijn verzameling

---

(1) In 1982 verschijnt zijn vijfde en laatste monografie, dit keer over de buurtspoorweg in Brabant (cf. interview in *Gazet van Antwerpen* van 23 december 1981, p. 11).

oude postkaarten ter beschikking, waarvan de voor ons onderwerp interessante exemplaren in bijlage worden gereproduceerd. Zonder zijn medewerking zou deze bijdrage erg onvolledig zijn geweest, want zelf bewaar ik nog slechts een uiterst vage herinnering aan de laatste maanden van de «mazoettram» te Durmen...

Wij beginnen evenwel met de algemene historische achtergrond. Sinds op 5 mei 1835 de eerste spoorlijn met stoomtractie op het vasteland werd geopend, nl. tussen Brussel en Mechelen, heeft de «ijzeren weg» snel een fundamentele bijdrage geleverd tot de sociaal-economische expansie en de ontsluiting van landen, gewesten, steden en gemeenten. Zulks gold ook voor Zele, waar reeds sinds 1856 de trein voorbijkwam. Maar de spoorweg kon niet overal en in alle richtingen doordringen, zodat tal van localiteiten, eventueel zelfs belangrijke landbouw- of nijverheidscentra, van deze ontsluiting zouden verstoken blijven. Daarom werd gedacht aan wat men nu zou kunnen heten «kleinschaliger» spoorweg, waarvan de kwaliteiten later, niet zonder enig sentiment, als volgt zouden worden beschreven door L. Ryckeboer²:

«De buurtspoorweg is de epigoon van de spoorweg. Men gaat vertrouwelijker met hem om; met zijn materiaal, met zijn kaartjes en met de leden van zijn personeel.

Dat is nog niet zozeer omdat alles, vanaf het spoor te beginnen, bij de buurtspoorwegen kleiner is, of omdat hij niet zo rap kan rijden of omdat zijn machine geen wielen heeft, maar omdat men er eender waar in en uit kan, en dat men niet als het ware de wereld moet verlaten als men een ritje met hem doet.

De treinen van de buurtspoorwegen noemt men tram, hoewel de Maatschappij van Buurtspoorwegen (N.M.V.B. - S.N.C.V.) ze zelf altijd treinen heet. Want niettegenstaande de geringe betekenis van die Maatschappij in vergelijking met de machtige Spoorwegmaatschappij, toch heeft ze ook een zekere fierheid en ze vindt haar treinen zo goed als die van gelijk wie, hoewel dat toch maar zeggende woorden zijn.

In der waarheid voelt de buurtspoorweg zich bezwaard met een minderwaardigheidscomplex, dat hij nooit van zich zal afschudden.

De Buurtspoorweg is met de kruimels van de tafel weg en bedient al de kleine plaatsjes die de spoorweg zijn belangstelling niet waardig heeft geacht. Hij is het die bij het volk en tot in de verste uithoeken van het land de stoom is gaan prediken. Men kan niet tot de kleine man gaan met manieren van een grand seigneur en men boet er natuurlijk zijn gezag bij in.

---

(2) *Bevallelijk en Belgisch treinboek*, Antwerpen 1946, pp. 132-134 (ook geciteerd door Neyens, pp. 7-8).

De buurtspoorweg heeft er nooit aan gedacht het landschap te schenden; hij is noch koppig noch moedwillig en hij is niet hardnekkig op de rechte lijn gesteld.

Lijk een tamme panter sluïpt hij langs de wegen, hij volgt de kronkels van de baan, hij steekt gelijk gij en ik de waterlopen over op de bestaande bruggen: hij houdt stil voor de huizen, voor de puiën der gemeentehuizen, aan de deur van de kerk, aan het kapelletje van Onze-Lieve-Vrouw of van Ste Anna, aan de kruislievenheer en aan het kerkhof, aan de dikke linde of de eeuwenoude eik.

Hij kan zijn vaart regelen en hij kan overal stoppen waar men een vlaggetje uitsteekt en hij stopt daarbij gewillig aan huizen ten halve, aan Marly's en andere afgelegen herbergen, zoals het vóór hem de vigilanten hebben gedaan, om hun paarden te laten drinken. Die paardendorst is hem bijgebleven. Een noodrem werd er niet in voorzien, want de nood is altijd aan zijn kant.

Wij worden zoveel meer bewust van al hetgeen wij aan de buurtspoorweg te danken hebben, daar we gewaar worden dat zijn stoomtuigen bedreigd zijn en dat die Maatschappij die veel ouder schijnt dan ze werkelijk is haar baard afscheert en haar kleren vernieuwt en dat ze zich snel in een elektrische exploitatie gaat omzetten.

Is het dan te verwonderen, dat het huilen van de stoomtram ons werkelijk ontroert, wij die niets meer dan klaksons en bellen horen, dat hij ons ontroert, omdat hij het verleden, de korthed van het bestaan en de vergankelijkheid van jeugd en schoonheid doet gedenken?

Het gegil van zijn fluit vult ons met een wonder gevoel van warmte, dat gepaard gaat met de herinnering aan solferende kacheltjes die men, lijk apen, voedsel mocht toesteken.»

Hoewel in België al in 1875 wetgevende initiatieven waren genomen om tramlijnen aan te leggen met behulp van louter privaat kapitaal (zonder veel succes overigens, afgezien van enkele grote centra), zijn het de organieke wetten van 28 mei 1884 en van 24 juni 1885 geweest die de definitieve doorbraak brachten dank zij de oprichting van de *Société Nationale des Chemins de Fer Vicinaux* of *Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen* (N.M.V.B.). Het betrof een naamloze vennootschap, maar van een speciale soort, aangezien de vennoten voor het merendeel bestonden uit openbare machten, nl. Staat, provincies en gemeenten. En vermits openbare machten volgens de officiële begroting slechts jaarlijks inkomsten genieten, mochten zij hun financiële tussenkomsten dan ook voldoen onder de vorm van annuïteiten. De onkosten daarvan werden evenwel (deels) gecompenseerd door het aandeel van de betrokken instanties in de exploitatiewinst. Alleen de gemeenten met deficitaire lijnen moesten de volle last van hun annuïteiten dragen, want voor Staat en provincies werd dit deficit goedge maakt door andere, rendabele lijnen.

Maar, aldus J. Neyens (p. 17), juist die gemeenten hadden de buurtspoorweg gewild als middel tot evolutie en vooruitgang. Tenslotte ging het om een openbaar initiatief, in dienst van het algemeen belang.

Over deze hoedanigheid werd ten andere door de overheid zelf gewaakt. De N.M.V.B. beschikte wel over een volledig autonome administratie, maar op diverse punten hing zij onrechtstreeks af van de Staat. Enerzijds, wat het financiële aspect aangaat, was het Rijk inderdaad de voornaamste aandeelhouder. Anderzijds was aan de Staat het recht voorbehouden om de buurtlijnen te vergunnen (overigens met voorrang voor de N.M.V.B. t.o.v. gebeurlijke particuliere uitbatingen, en zonder tijdsbepanking), moesten de tarieven door de regering worden goedgekeurd en benoemde de Koning, behoudens de directeur-generaal, de helft van de leden van de beheerraad (ook de voorzitter en ondervoorzitter van die raad). Bovendien oefende een Raad van Toezicht controle uit op het beleid van de maatschappij.

Hoe kwam nu concreet een buurtspoorweg tot stand? De aanvraag ging uit van de betrokken gemeenteraden die de N.M.V.B. verzochten om een studie van de lijn en zich in beginsel ertoe verbonden in de vorming van het kapitaal bij te dragen en eventueel de studiekosten terug te betalen indien de lijn niet verwezenlijkt werd (Neyens, p. 19). Dan werd een voorontwerp van tracé gemaakt en werd toestemming tot uitvoering gevraagd aan de regering die desnoods een grondig onderzoek liet instellen inzake onkosten, waarschijnlijke ontvangsten, commerciële vooruitzichten, enz. Bij gunstige beslissing mocht de Maatschappij overgaan tot de inschrijving van het kapitaal, waarna de definitieve ontwerpen (plannen, profielen, enz.) werden op punt gezet. Het dossier werd nog aangevuld met bijkomende wettelijke onderzoeken en adviezen vooraleer het koninklijk besluit van vergunning kon verschijnen.

De aandelen kwamen in de regel voor *maximum* de helft van de Staat, de rest kwam van de provincies (in de provincie Oost-Vlaanderen was dat één vierde) en van de gemeenten, die in onderlinge overeenkomst hun bijdrage konden vaststellen, normaal gesproken pro rato van de door de lijn bediende bevolking en de lengte van de buurtspoorweg op hun grondgebied. Desgevallend mochten ook particulieren aandelen onderschrijven. De *verdere exploitatie* van de lijnen (dus na de aanleg en de uitrusting) werd meestal overgedragen aan *pachtende maatschappijen*, die grondig op de hoogte waren van de plaatselijke noodwendigheden en mogelijkheden. Deze werkwijze hield aan tot 1920, toen de maatschappijen hun contract opzegden wegens de zware verliezen veroorzaakt door de stijging van de lonen en de prijzen der materialen.

Voor wat de lijn Gent (Heirnisse) - Wetteren - Hamme betreft (die dus ook Zele zou aandoen en 36 km lang zou worden), werd de procedure

ingezet in 1886 en werd de definitieve vergunning verleend bij koninklijk besluit van 24 juni 1889, verschenen in het Belgisch Staatsblad van 29 juni 1889. Het kapitaal bedroeg 1.501.000 fr. en was als volgt samengesteld: 375.000 fr. door de Staat, 375.000 fr. door de provincie, 706.000 fr. door de gemeenten en 45.000 fr. door particulieren. De aanbesteding van de werken vond plaats op 11 december 1889 en de lijn werd op haar ganse lengte in gebruik genomen op 17 april 1891. Door de openbare aanbesteding van 10 december 1890 werd de exploitatie toevertrouwd aan de heer Jozef Heintz, ingenieur te Dendermonde. In 1893 werd de exploitatie dan overgedragen aan de *Société Anonyme des Vicinaux des Flandres* en in 1903 aan de *S.A. de Transports urbains et vicinaux* (Neyens, pp. 28-29). Op 1 mei 1902 werd dan nog een vertakking van 1,4 km opengesteld naar het spoorwegstation van Wetteren (het buurtspoorwegstation van deze gemeente lag immers op het gehucht Kapellendries). De hoofdlijn zelf had tussen de stelplaats Heirnisse en de Dendermondsesteenweg te Sint-Amandsberg een gemeenschappelijk baanvak met de lijnen Gent - Zaffelare en Gent - Lochristi. Aan de andere zijde, te Hamme, zou enkele jaren later de belangrijke aansluiting tot stand komen met de lijn Hamme-Antwerpen (in feite Hamme-Zwijndrecht, met terminus aan het «Vlaams Hoofd» op de Linkerscheldeoever), waarvan de opening in drie stadia geschiedde: Hamme-Temse op 17 november 1904, Temse-Bazel op 1 maart 1906 en Bazel-Zwijndrecht (Vlaams Hoofd) op 15 mei 1908 (Neyens, p. 28).

Bij de ingebruikname van de lijn Gent-Hamme in 1891 (toen buurtspoorlijn n° 149, maar die nummering zou nog herhaaldelijk veranderen) reden er te Zele 5 trams per dag in elk van beide richtingen (cf. de uurtabellen in bijlage). Een enkel spoorkaartje Gent - Zele (station) kostte toen 2,5 fr. in eerste, en 1,45 fr. in tweede klas. Voor de afstand Zele-Hamme bedroeg de prijs resp. 0,65 fr. en 0,45 fr. Volgen wij nu even het tracé van de lijn op het grondgebied van onze gemeente, dan stellen wij vast dat de tram, bij het binnenkomen van Zele vanuit Overmere, rechts van de baan reed. Gebruiken we de huidige straatnamen, dan volgde hij de Gentsesesteenweg, de Kouter, de Oudburgstraat en de Cesar Meeusstraat, om zo de markt te bereiken. Rond de markt beschreef hij een wijde bocht en draaide vervolgens in de richting van de De Deckerstraat. Via een nieuwe bocht aan de «Vrijheidsboom» kwam hij op de Lokerenbaan, nog steeds aan de rechterkant. Vóór de Stationsstraat, ter hoogte van het *Arduinen Hol*, liepen de sporen dan over de baan naar links, ongetwijfeld om de goederentransporten toe te laten verderop een voldoende soepele bocht te nemen bij de aftakking naar het *Magazijn van de tram* vóór de grote spoorweg (cf. infra). Nog steeds links kruiste de tram dan de spoorweg Lokeren - Dendermonde (die overweg was bewaakt door twee rolhekken, waarvan het kleinste gesloten bleef als er geen tram in aantocht was: cf. foto n° 12) om daarna, net vóór de Zevensterrestraat, weerom de baan over te steken. Van dan af bleef hij

rechts rijden, d.w.z. via de Durmenbaan en Durmen naar Hamme-Sint-Anna en Waasmunster-Sint-Anna. Een eind rechts voorbij de Rodendries (de Moerheide) ging het tenslotte dwars door het veld naar het station van Hamme.

Op hogervermeld tracé kwamen niet alleen verschillende stopplaatsen voor de reizigers voor (met meestal een herberg in de buurt, waar zij konden wachten of uitrusten), maar ook diverse losplaatsen met wisselvertakking (twee of meer sporen, waarbij de trambestuurder zelf de wissels in de juiste stand moest plaatsen) voor de goederentransporten. Deze losplaatsen bevonden zich aan de Bareel (Tramstatie), vóór het huidige Torenhof, op de Kleine Kouter (vóór het kruispunt van Wezepoel en de Oude Kouterdreef), aan het station, en tenslotte ter hoogte van het kaatsplein te Durmen (waar de verwijderde en schuine opstelling van de huizen n° 34, 36 en 38 nu nog herinnert aan de ruimte ingenomen door de spoorvertakking). De twee laatstgenoemde losplaatsen (station en Durmen) waren ook de belangrijkste. De materie die op al die plaatsen werd geladen en vooral gelost, bestond voornamelijk uit bouwstenen (bakstenen, kasseistenen, grind, zand), kolen en pulp (in de pulptijd was de bedrijvigheid inderdaad extra groot). Een bijzondere vermelding verdient het zogeheten «overladingsstation» (*Tramstatie of Magazijn van de tram* genaamd: cf. foto n° 11), dat gelegen was bezijden de spoorweg (langs de kant van het Centrum), daar waar nu een parkje is aangelegd. Behalve in Zele telde de provincie Oost-Vlaanderen nog enkele soortgelijke overladingsstations (spoorweg - buurtspoorweg) te Aalter, Asse, Bassevelde, Eeklo, Gent-Oost, Gent-Rabot, Geraardsbergen, Hamme, Herzele, Oudenaarde, Sint-Niklaas, Temse, Tielt, Wetteren, Wondelgem en Zottegem. Te Aalst, Deinze en Lokeren was enkel de overgave van stukgoed mogelijk (Neyens, p. 53).

Hoe werkte zulks te Zele? Een eind vóór de overweg splitste zich een zijspoor af, dat over de Lokerenbaan wegzwenkte naar wat nu de Spoorwegstraat heet. De verdere ontubbeling van dit zijspoor liep dan evenwijdig met de treinsporen en meer bepaald met een speciaal derde spoor (uiteraard breder dan de tramsporen) dat het overladen van trein op tram moest vergemakkelijken. Tussen de parallelle sporen had men trouwens voldoende plaats voorzien om aan wagens en karren de nodige manoeuvreerruimte te laten. De *Tramstatie* zelf was bewoond door een conciërge (de laatste, vóór de sluiting in de vijftiger jaren, was mevr. Margriet De Waele, schoonzuster van Odilon Van Hassel) en, afgezien van het gewone goederentransport, konden de handelaars en neringdoeners daar ook stukgoederen afhalen die de groothandelaars hadden gestuurd. De stukgoederen werden overigens meegevoerd met de dagelijkse reizigerstram die immers steeds voorzien was van een goederenwagonnetje. De echte goederentransporten (in de volksmond *marchandises* genoemd) moesten, wanneer zij uit de richting Hamme kwamen, achteruit rijden om hun wagons tot bij de spoorweg te brengen.

Zowel voor het reizigersverkeer als voor het goederentransport werd de tram destijds vrij druk benut. De reizigerstram kwam doorgaans op tijd en, in een periode waarin het bezit van een uurwerk lang nog niet vanzelfsprekend was voor iedereen, verschafte zijn fluitsignaal aan bejaarden bv. een vrij betrouwbare tijdsaanwijzing. Vóór alles echter bood hij aan de Zelenaren verplaatsingsmogelijkheden binnen hun gemeente zelf (om naar de markt te gaan bv.) én interessante verbindingen in de richting Wetteren-Gent of Hamme-Antwerpen. Trouwe tramgebruikers waren de zogenaamde «vellentrekkers», d.w.z. Zeelse arbeiders die in de vellenfabriek van Jonas Naumburg te Hamme (Moerheide) werkten. Ook kwamen mensen van buiten de gemeente (Overmere of Sint-Anna bv.) met de tram tot het station van Zele om van daaruit verder met de trein te reizen. Een bekende Zeelse trambestuurder was Petrus Verlaeck uit Durmen, die ook nog de «mazoettram» heeft bediend.

Tot enkele jaren vóór de tweede wereldoorlog sloeg het begrip «tram» evenwel uitsluitend op de trage, logge, puffende, kortom primitieve stoomtram. Primitief, inderdaad, want over de trekkracht van zo'n stoomlocomotief hoefde men zich niet teveel illusies te maken. Niet zelden gebeurde het dat een goederenstel (dat vaak zeer veel wagons voortsleepte) wegens de helling en de nogal scherpe bocht op het einde van de De Deckerstraat en bij het begin van de markt (vandaar het schuren en krassen van de wielen) niet ter hoogte van de kerktoeren geraakte. De helft van de wagons moest dan worden teruggeduwd tot aan de spooroverweg en werd weer afgehaald nadat de locomotief eerst met de andere helft tot voorbij één van de wissels op de Kouter of de Gentsesteenweg was gereden. De bevoorrading van zo'n locomotief met kolen en water gebeurde in de stelplaatsen («dépôts») van tramrijtuigen te Hamme en vooral te Kalken, waar het personeel tevens over slaapplekken beschikte (in een vlakbij gelegen herberg).

De stoomtram bracht ook gevaren mee. Zo werd op 6 juli 1935, kort na de middag, de boerderij van wijlen Jean-Baptist Martens te Hamme-Sint-Anna (het huidig huisnummer 107, toen 111) in de as gelegd doordat gensters (vonken) bij een krachtige noordwestenwind uit de schoorsteen van een goederen tram oversloegen op de strooien nok van de stallen. Op een bepaald ogenblik werd ook het aanpalend veld, dat toen ingevolge de hete zomer kurkdroog stond, bedreigd. Normaal lag over de schoorsteenopening een «vonkenvanger» (een deksel in de vorm van een net), maar de tram (die in de richting Wetteren reed) had een tijd halt gehouden aan de wat verderop gelegen losplaats van Sint-Anna (om er stenen uit Tielrode te lossen) en men had verwaarloosd het deksel weer dicht te leggen. Het is in deze zaak trouwens tot een proces gekomen.

Er waren vervolgens de verkeersongevallen. Zo werd te Zele-Durmen, op palmzondag 1923, wijlen Maurice Vergeylen (+1962), toen nog een

jongeman, een been afgereden op het ogenblik dat hij op een rijdende tram wilde springen. In de familie van de schrijver van dit artikel heeft de tram zelfs twee mensenlevens geëist. Op 23 oktober 1933 werd inderdaad mijn grootvader langs moederskant, Theofiel De Leenheer, te Sint-Anna door een tram overreden en bleef nagenoeg op slag dood. Acht jaar voordien was aan zijn eigen vader hetzelfde overkomen te Overmere. Het toeval wilde dat ook de machinist dezelfde was... Algemeen gesproken was de kans op botsingen en ongevallen uiteraard groter op die plaatsen waar de tram de baan overstak. Te Zele waren er ook geregeld problemen aan de zogeheten «flessenhals», dit was de plotse versmalling van de baan op de hoek van de Langemuntstraat (cf. foto n° 7). Wanneer de wagons van de tram wat te breed uitvielen, dan bleef er daar alleen nog een doorgang voor fietsers en voetgangers.

Veroorzaakte de tram dus hier en daar ongemakken, deze wogen toch niet op tegen de voordelen. Maar intussen zijn we wel wat vooruitgelopen op de algemene chronologische evolutie. Tijdens de eerste wereldoorlog waren namelijk heel wat inspanningen, geleverd door de N.M.V.B. en de pachtende maatschappijen, gedeeltelijk teniet gedaan. Het belangrijkste doel van de buurtspoorwegen bestond er nu immers in zo doeltreffend mogelijk mee te werken aan de bevoorrading van het land, die grote moeilijkheden opleverde. De inval van het Duitse leger had inderdaad de volledige ontredde en stopzetting van het vervoer op de grote spoorwegen voor gevolg gehad. Dit vervoer werd later wel gereorganiseerd door de bezetter, maar de exploitatie stond bijna uitsluitend ten dienste van het leger. In het verslag van het dienstjaar 1914 van de N.M.V.B. staat het volgende te lezen: «Van de exploiterende maatschappijen, die gewoon waren langzaam rijdende treinen [*in het taalgebruik van de Maatschappij is trein = tram*] in te richten, hebben wij de instemming moeten bekomen voor het inleggen van treinen over grote afstanden tot verbinding van de belangrijke centra, van rechtstreekse treinen met grotere snelheid, voor het inrichten van kolenvervoer tussen de kolenbekkens en de grote agglomeraties, van goederentreinen getrokken door elektrische motorrijtuigen, van nachttreinen, van diensten voor herstellingen van het materieel gedurende de nacht, enz... al nieuwigheden, die in de exploitatie van de buurtspoorwegen een volledige ommekeer hebben verwekt» (Neyens, p. 63). Tot overmaat van ramp begonnen de Duitsers in de tweede helft van de oorlogsperiode ook nog de sporen geheel of gedeeltelijk (bepaalde baanvakken) op te breken, dit ten einde metalen te recupereren. Voor de lijn Gent-Wetteren-Hamme gebeurde dat in 1917. Van de 483 km spoor, die bij het uitbreken van de oorlog in Oost-Vlaanderen werden geëxploiteerd, bleven er in 1918 slechts 115 km over. Na de wapenstilstand kon de heropbouw beginnen, maar deze werd vertraagd door het tekort aan materieel (spoorstaven, dwarsliggers, enz., maar ook rollend materieel, dat niet steeds bijtijds kon

geleverd worden) en door de aanhoudende stijging van de prijzen der materialen en van de arbeidslonen. Zo begon de wederopbouw van het baanvak Zele-Hamme slechts op 1 augustus 1919 en die van het baanvak Zele-Wetteren op 1 december van datzelfde jaar. Het zou dan nog een tweetal jaren duren eer de uitbating opnieuw kon beginnen.

Inmiddels was de financiële situatie van de pachtende maatschappijen onhoudbaar geworden. De verhoging van hun exploitatiekosten bedroeg 300 tot 400 %, terwijl de tarieven gemiddeld met « slechts » 100 % waren gestegen. Een wet van 11 oktober 1919, verschenen in het Staatsblad van 20 oktober, liet de verbreking en de herziening toe van zekere contracten gesloten vóór en tijdens de oorlog. Deze verbreking kon uitgesproken worden indien het bewezen was dat de uitvoering van die contracten aan de partijen of aan één ervan, wegens de oorlog, lasten zou opleggen die niet konden voorzien worden bij het sluiten van het contract (Neyens, p. 70). De maatschappijen maakten van dit recht dankbaar gebruik en zagen af van de exploitatie van hun lijnen. De *S.A. de Transports urbains et vicinaux*, uitbaatster van de lijn Gent-Wetteren-Hamme, deed zulks in 1919. De N.M.V.B. werd nu zelf het exploiterend organisme. Zij groepeerde de lijnen per provincie en stelde een verantwoordelijke chef aan het hoofd van elke exploitatiegroep. Maar deze overname en reorganisatie moest gebeuren in moeilijke economische omstandigheden, nog afgezien van de lasten van de wederopbouw van het net na de oorlog. Zo waren in 1923 bv. de tarieven, vergeleken met die van 1913, vermenigvuldigd met 2 voor het personenvervoer en met 2,7 voor het vervoer van goederen, terwijl de prijs van de kolen vermenigvuldigd was met 7 en die van de petroleum en van de olie met 6 en het arbeidsloon met 5 (Neyens, p. 71). Daarenboven was het aan de Maatschappij overgedragen materieel verouderd en voor een groot deel versleten.

En om de toestand nog erger te maken, kwamen in verscheidene streken door particulieren ingerichte autobusdiensten tot stand, die een genadeloze concurrentie voerden tegen de buurtspoorweg. Wettelijke beschermingsmaatregelen, gestemd in de jaren twintig en dertig, bleken onvoldoende waterdicht en haalden weinig uit. De autotractie bood ten opzichte van de stoomtractie talrijke en niet te onderschatten voordelen, zoals snelheid, comfort en zindelijkheid, zodat, aldus nogmaals J. Neyens (p. 75), de N.M.V.B. tegenover zich een goed uitgerust mededinger vond, die vast besloten was de strijd tot het uiterste te voeren. Ook voor Oost-Vlaanderen klaagde een verslag van het dienstjaar 1937 deze toestand aan en vroeg dat o.m. op de verbinding Gent-Zele « de niet gerechtvaardigde mededinging zou worden verwijderd » (Neyens, p. 76). Bedoeld was de private autobusdienst die tussen Zele (markt) en Gent-Dampoort werd uitgebaat door de familie Van de Vijver en die niet alleen reizigers, maar ook pakjes stukgoed meevoerde. Pas in 1938 werd,

na grondige studie en na bespreking met de regering en met de provinciale overheden, een volledig programma uitgewerkt om het vervoer beter te coördineren en dubbel gebruik te vermijden. Hier zou de tweede wereldoorlog ten dele een handje toesteken.

Als intussen de buurtspoorweg zich toch nog had kunnen handhaven, dan is dit te danken geweest aan de *modernisatie* van het net, die de N.M.V.B. tussen beide wereldoorlogen heeft doorgevoerd, *ondanks* de voormelde, voor het rendement negatieve factoren. De maatschappij stelde immers ook vast dat «de trage, dure, stofferige, verouderde stoomtram als vervoermiddel beslist wordt verlaten door de reizigers, die modernere gemeenschapsmiddelen verkiezen» (Neyens, p.79) Zij ging dan ook over tot enerzijds de *elektrificatie* van een groot aantal lijnen (vanaf het einde van de twintiger jaren (3); het laatste geëlektrificeerde traject was het baanvak Temse-Hamme in 1937), ofwel tot het inleggen van *spoorauto's* met dieseltractie (door het publiek «mazoettrams» genoemd). Die kleine, gele motorrijtuigen namen, naast de elektrische trams, snel een beslissende voorsprong op de oude, niet meer aan de tijdsomstandigheden aangepaste stoomtram. De voordelen waren effectief niet gering: méér trams, zindelijkheid (geen rook- en stofwolken meer), grotere snelheid en «lenigheid», meer comfort, zekerheid en gevoel van «vastheid». En, last but not least, vermindering van de exploitatiekosten met toch een zekere terugwinst van cliënteel. Op het baanvak Wetteren-Hamme werd de railauto halverwege de dertiger jaren ingevoerd en verdrong er de stoomtram nagenoeg volledig (op een enkele rit na en afgezien van een paar goederentrams (4). Het baanvak Wetteren-Gent was in het begin van de jaren dertig reeds geëlektrificeerd. Een opvallend kenmerk van de «mazoettram» was dat hij bij het remmen zand op de sporen liet vallen. Betekende dit nieuwe rijtuig een gevoelige verbetering, toch begonnen sommige beleidsmensen toen al te vermoeden dat de evolutie van het verkeer onafwendbaar zou verlopen in het voordeel van de baanautobus. Daarom werd er ook reeds gedacht aan het opbreken van enkele lijnen. Uiteindelijk zou de bezetter zich hier opnieuw mee gelasten.

Op 10 mei 1940 kwam inderdaad het «intermezzo» van de tweede wereldoorlog. Weer kreeg de buurtspoorweg een uiterst belangwekkende economische rol toebedeeld, vooral in de voedselvoorziening van de bevolking, en dit op veel grotere schaal nog dan in 1914-1918. Ook al werden, zoals aangestipt, bepaalde lijnen uitgebroken (echter veel minder dan in wereldoorlog I), toch ontplooidde de N.M.V.B. een buitengewone activiteit, temeer daar de meeste autobusexploitanten zich

---

(3) Men moet wel weten dat in Brussel reeds in 1894 elektrische trams reden op het traject Rouppelein - Groene Jager - Kleine Hut.

(4) Het goederenvervoer per tram zou ten andere in de volgende jaren verder verminderen. Kortere goederentrans konden dan ook al met dieseltractie worden gesleept.

genoodzaakt zagen hun bedrijvigheid stop te zetten (ook de verbinding Zele-Gent) en anderzijds de bezetter dit keer weinig militair belang hechtte aan het buurnet (Neyens, p. 97). Wegens het tekort aan stookolie moest wel de stoomtram terug worden ingezet. Gans de oorlog reed de vertrouwde locomotief met twee tot vier wagons ook weer door de gemeente Zele. In elke wagon, in een hoek, stond een «duvelke», dit is een antiek kolenkacheltje. Tijdens de winter, aldus E. Quintijn (*Tussen Pletwals en Bookhamers*, p. 92) genoot dit kleinood de volle belangstelling, zeker vanwege de Zeelse studenten. Tijdens de oorlog werd de tram ook nogal vaak gebruikt door smokkelaars (vooral via Wetteren over Aalst naar Brussel), want het gevaar voor controle was minder groot dan op de trein. Tussen Kalken en Wetteren is de tram wel ooit eens gemitrailleerd.

Maar nogmaals, de oorlog was in de geschiedenis van de buurttram slechts een overgangperiode. Na 1945 verdween de stoomtram opnieuw en dit keer voor goed, spijs het heimwee van de supra geciteerde L. Ryckeboer. Op de niet-elektrische lijnen maakte de spoorauto dus weer de dienst uit, maar economisch kreeg de N.M.B.V. het andermaal erg moeilijk. De toename van het individueel gemotoriseerd vervoer deed het aantal tramreizigers gevoelig dalen (slechts gemiddeld 23% van de geboden plaatsen waren bezet: cf Neyens, p. 102) en de private vervoerondernemingen stonden hoe langer hoe meer in voor het goederen-transport (met dus weerom verlies aan inkomsten voor de N.M.B.V.), dit alles terwijl de onkosten (lonen, prijzen van de vloeibare brandstoffen, taksen) voortdurend de hoogte ingingen. Rationalisatie en structuurher-voormingen waren dus onvermijdelijk geworden, in de eerste plaats op de door dieseltrams bediende lijnen, die het meest deficitair bleken. Ook werden de tijdens de oorlog onttakelde lijnen, op één uitzondering na, niet meer opnieuw aangelegd. Wel is nog even gedacht aan bijkomende elektrificaties, o.m. van het baanvak Wetteren-Hamme (5), doch deze plannen zijn nooit uitgevoerd. In feite had de baanautobus het pleit gewonnen, en op termijn zou hij het ook winnen van de elektrische buurttram. Zijn voordeel was drievoudig: enerzijds volstond een éénmansbediening (wel een bestuurder, maar geen aparte ontvanger meer), anderzijds vervielen de onderhoudskosten van de spoorinfrastructuur (de weginfrastructuur moest men in elk geval toch verbeteren en onderhouden ten behoeve van de in aantal toenemende private auto's). Berekeningen wezen ten andere uit dat, op de niet-geëlektrificeerde tramlijnen, het geleden verlies precies overeenstemde met die onderhoudskosten. Tenslotte was de bus voor de reizigers aantrekkelijker omdat hij hen via kleine omwegen gemakkelijker op hun exacte bestemming kon afzetten (bv. de fabriekspoort of de school).

---

(5) Cf. de ongedateerde (naoorlogse) brochure *De Buurtspoorwegen in de Vlaanders van 1926 tot 1946*, Brussel (N.M.V.B.), p. 15.

Er bleef dus de N.M.B.V. niets anders over dan op de verlieslatende lijnen zelf een autobusverbinding te verzekeren, eerst op proef, daarna definitief. Met de afschaffing van de tramlijn Maldegem-Breskens op 6 september 1949 begon de stapsgewijze ontmanteling van het Oostvlaamse buurtspoorwegnet. Het tweede «slachtoffer» was het baanvak... Wetteren-Hamme, waar op 18 april 1953 de laatste trams reden (cf. foto nr. 16). Dat dit traject zo snel aan de beurt kwam, bewijst meteen hoezeer het deficitair was, hetgeen onder meer ook wel te wijten was aan de verbeterde treinverbindingen met Gent en Antwerpen via Lokeren en Dendermonde. In de daaropvolgende jaren werden ook te Zele de sporen geleidelijk verwijderd en werd tevens het trammagazijn aan het station gesloopt om plaats te maken voor een parkje. De tram behoorde in onze gemeente definitief tot de geschiedenis. In 1957, bij de viering van de honderdjarige Petrus Van Puyenbroeck, werd hij in de stoet nog eens uitgebeeld, bijna als folkloristisch element (cf. foto 17). Wel is op sommige plaatsen nu nog duidelijk zichtbaar waar de spoorbedding lag, nl. tussen de Bareel en Overmere-Donk, en op de rechte baan tussen Durmen en Hamme-Sint-Anna. Elders werd de vrijgekomen strook benut voor een fietspad (Durmenbaan en een deel van Durmen) of opgeslorpt door wegverbredingen (Gentsesteenweg) of door een volledig nieuw wegdek (zo bv. de later dan de macadambaan aangelegde rode straatstenen in de dorpskom van Durmen).

Ondertussen was sinds 1953 het tempo van de ontmanteling in Oost-Vlaanderen versneld. Na diverse andere lijnen werd op 27 september 1958 het sinds 1931-32 afgesplitste en geëlektrificeerde baanvak Wetteren-Gent ook opgeheven. Hamme-Antwerpen zou volgen op 19 september 1959. De laatste buurttram op Oostvlaams grondgebied reed tussen Ninove en Eizeringen op 28 juni 1968. Op nauwelijks twintig jaar tijd was het Oostvlaams buurtspoorwegnet dus opgedoekt. In Brabant zou het buurttramtijsperk nog duren tot 31 juni 1978, toen voor het laatst elektrische trams reden op de lijnen Brussel-Het Voor, Brussel-Grimbergen en Brussel-Wemmel. De elektrische motorwagens, dieseltrams en aanhangwagens werden afgevoerd naar elders of kwamen terecht bij de schroothandelaar (6). Terugblikkend kan men stellen dat de tram zeer lang een voorname bijdrage had geleverd tot de industriële expansie en de sociaal-economische volksverheffing van Vlaanderen, ook van Oost-Vlaanderen. Net zoals op de grote spoorlijnen hadden zich ook langs de buurtlijnen nijverheden ontwikkeld die de werkgelegenheid in de hand

(6) Wel worden een aantal oude locomotieven, rijtuigen, enz. bewaard en tentoongesteld in het *Trammuseum* van Schepdaal (Dilbeek). Dit museum is toegankelijk van Pasen tot 31 oktober op zaterdag, zondag en wettige feestdagen tussen 14 en 18 uur.

De huidige stelplaats voor autobussen te Destelbergen (Eenbeekeinde) was vroeger ook het grote Oostvlaamse «tramdépôt». Daar werkten ook Zeelse onderhoudsarbeiders, nl. Remi en Victor Heirman en André Verlent. De machinist Petrus Verlaeckt uit Durmen werd reeds vermeld. Zeelse tramontvangers waren Petrus van Cauteren en dhr. Van Hoorick.

werkten, vooral op het vlak van de kleine en middelgrote ondernemingen. De landelijke streken en dorpen waren door de tram ontsloten en in contact gebracht met de steden. Alles bijeen was de buurtspoorweg eigenlijk méér geworden dan een loutere aanvulling op de grote spoorweg en was hij in staat gebleken in behoeften van verschillende aard te voorzien (cf. Neyens, p. 108; André ver Elst, *ongepagineerde inleiding*). Maar tegen de algemene economische evolutie van de twintigste eeuw was de buurttram uiteindelijk niet bestand. Nu rijdt in Vlaanderen enkel nog de lokale stadstram (met zeer moderne rijtuigen) en de kusttram.

Vóór alles was de tram een vorm van openbaar vervoer, een dienst aan de gemeenschap. Deze vaststelling brengt ons terug bij ons uitgangspunt. De afschaffing van de buurttram betekende niet de ontmanteling van dat openbaar vervoer als dusdanig, vermits er autobussen van de N.M.B.V. in de plaats kwamen. Wel heeft men in de vijftiger jaren ook vele spoorlijnen in België afgeschaft of tenminste gerationaliseerd. Ook daar werden vervangingsautobussen ingelegd, maar in de zestiger en in het begin van de zeventiger jaren zou de spectaculaire toename van het private autobezit het openbaar vervoer hoe langer hoe meer in de schaduw stellen. Zo geraakte bv. de steeds verder uitgedunde autobusdienst van de N.M.B.V. die sinds 1953 de tram op de lijn Gent-Wetteren-Hamme verving, op bepaalde baanvakken permanent onderbezet en is dat nog. Maar intussen brak de oliecrisis uit en ging men zich in diverse middens, inzonderheid bij de jongeren, sterk afzetten tegen de verloederding van het leefmilieu (onder meer door de auto). Plots kreeg het openbaar vervoer een vernieuwde aandacht en dus ook nieuwe kansen. Wij vermeldden in het begin reeds het behoud van onze eigen spoorlijn (cf. trouwens de bijdrage van E. Quintijn elders in dit Jaarboek). Op 1 september 1977 werd, met het oog op een betere coördinatie, het beheer van de vervangingsautobussen van de N.M.B.S. overgedragen aan de N.M.V.B. Nu is er sprake van een eventuele volledige versmelting van beide maatschappijen. Anderzijds kon men het wel nog niet eens worden over een grondig herstructureringsplan voor de spoorwegen, met o.m. intercity-treinen, maar ook met opheffing van vele kleinere stopplaatsen. Integendeel, hier en daar wordt zelfs geijverd voor het herstel van sommige geschorste spoorverbindingen, zo bv. van de in 1957 afgeschafte lijn 56 Dendermonde-Sint-Niklaas (of althans van het nog niet uitgebroken baanvak Dendermonde-Hamme). In het Waasland (testgebied voor de N.M.V.B.) werden onlangs ook de autobusverbindingen gereorganiseerd en gevoelig opgevoerd. Men legt daar trouwens een grote ijver aan de dag voor de verbetering van het openbaar vervoer in het algemeen, meer bepaald in het kader van een speciaal daarvoor opgerichte werkgroep met als grote bezieler senator F. De Bondt (overigens bestaat een soortgelijke werkgroep ook in Dendermonde). Van 14 tot 27 november 1981 richtte bovendien de Culturele Centrale *Partizaan*

in het station van Sint-Niklaas een tentoonstelling in over *Het spoor in het land van Waas*. Daar kon men onder meer een kortfilm bekijken over de snelste trein ter wereld, de fameuze *Train Grande Vitesse*, die sinds 1981, met een snelheid van 260 km per uur, Parijs met Lyon verbindt in 2 uur en 45 minuten. Het was tevens een gelegenheid om zich te realiseren welke formidabele technologische sprongen onze eeuw heeft gemaakt sinds de tijd toen de stoomtram met al zijn wagons niet over de markt van Zele geraakte...

En toch schijnt er een vaag heimwee naar die vervlogen tijd te leven. Citeren we in dat verband nog eens uit de inleiding op het prentkaartenalbum van A. ver Elst:

«De mooiste herinnering hebben de meesten aan de sfeer die er heerste op en rond die (milieu-)vriendelijke en stipte tram. Zijn personeel was nauwlettend en verknocht, zindelijk en voorkomend; het stond op elk moment klaar om de reizigers van dienst te zijn en ook om van de ene halte tot de andere een pakje mee te nemen. Die halte was dan vaak een herberg (met een tramnaam als «In de Tramstilstand») en bij warm weder waren de trammannen uiterst tevreden om er heel even te kunnen binnenwippen en er de grote dorst te lessen. Dit gebeurde zonder dat daar iemand enige aanstoot aan nam, integendeel! Het tram personeel was graag gezien, het dwong een «officieel» ontzag af en daarop was het zelf fier. Hun blauw uniform met glimmende, vergulde knopen, zilveren, luid tikkend zakuurwerk en koperen, gekromd seinhoortje bezorgde hun een heel speciaal en prestigieus cachet. Ze dwongen tegelijk eerbied en respect af voor hun tram en niemand durfde het aan stiekem op een rijtuig te zitten zonder een ticket te nemen. En bovendien waren er dan nog de zwijgzame controleurs, die een kepie met vele sterren droegen en een verchromde, blinkende kniptang en een groot formulier in de hand hielden. Ze doken aan de wisselplaatsen en de haltes op en wilden ieders ticket of abonnement zien. Ze bekeken het aandachtig en knipten het tevreden. Dit alles hoorde bij de tram en maakte de tram tot een sympatiek vervoermiddel, waarbij én traditie én menselijkheid de toon aangaven. Helaas, dit alles behoort tot het verleden en weinig of niets herinnert nog aan die drukke trambedrijvigheid van zo'n dertig jaren geleden.»

Dit soort nostalgie is inderdaad typisch voor onze tijd, en is *niet alleen* een kwestie van «retro-mode». Wij leven effectief, ingevolge de technologische «vooruitgang», in een onrustige, gejaagde tijd, waarin het allemaal niet snel genoeg kan gaan, en te midden van een al te vaak verminkte en gevaarlijk vervuilde natuur. Het is ons recht en onze plicht om tegen deze ontarding in te gaan, maar men moet tegelijk ook waarschuwen tegen een eenzijdige, romantische *laudatio temporis acti*, die ik vorig jaar in

een andere (godsdiensthistorische) context heb pogen te relativeren (7). Want wie een periode uit het verleden verheerlijkt, moet die periode *als een geheel* beschouwen en niet datgene eruit lichten wat hij nu mist. Het is juist dat de tram sympathiek, gezellig, menselijk was, maar diegenen die met die tram naar hun werk reden, moesten meestal ook veel en hard werken en de sociale wantoestanden in de toenmalige maatschappij waren legio. Voor hen was het allemaal niet zo romantisch. Hebben wij ook daar heimwee naar? Trouwens, zouden wij echt onze snelle auto's, treinen en vliegtuigen willen of kunnen missen? Wij bekritisieren de «consumptiemaatschappij» in onze comfortabele huizen, met een dagelijks overvloedig gevulde maag, genietend van een gevarieerd amusements- en uitgangsleven, en met vooruitzicht op jaarlijkse (of meer) dure vakantie-reizen. Is die saloncontestatie echt zo geloofwaardig? Sommige groepen pogen ook nu, zoals eertijds (en *mutatis mutandis*) Franciscus van Assisi, het heersende leefpatroon van zich af te schudden. Hun functie kan in onze samenleving erg positief zijn, maar zijn zij altijd zo consequent als Franciscus? Als «groene» volksvertegenwoordigers en senatoren per fiets naar de openingszitting van het parlement komen, heeft dat dan echt méér te betekenen dan een ludieke show die in elk geval een vermelding waarborgt in het TV-journaal? Ik ben de eerste om een kritische ingesteldheid t.o.v. onze eigen tijd toe te juichen, ik ben ook de eerste om de studie van het verleden als *onmisbaar* te beschouwen voor dat kritisch benaderen en begrijpen van onze tijd, ik heb ook dit artikel geschreven met veel sympathie voor de «goeie, ouwe tram», maar laat ons tegenover ons eigen heimwee naar het verleden ook een beetje kritisch en genuanceerd blijven.

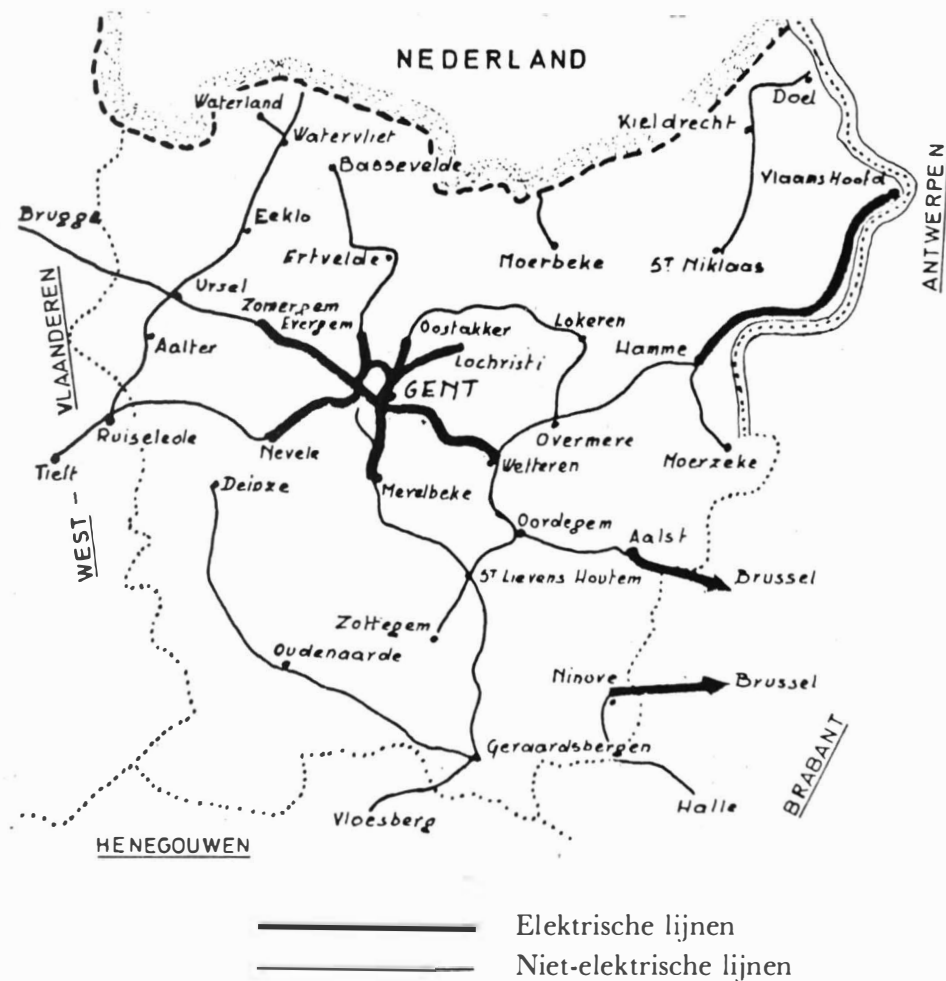
---

(7) M. VAN UYTFANGHE, *Anderhalve eeuw religieuze mentaliteitsgeschiedenis op onze gemeente: de kapel van onze Lieve Vrouw ter Nood te Zele-Durmen [1830-1980]*, in: *Jaarboek van de Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele* 11 (1979-1980), pp. 53-78, hier p. 72.

Het buurtspoorwegnet op 10 mei 1940

(Neyens, p. 49)

BIJLAGE I: FOTO'S

(verzameling Etienne Quintijn)

1. De laatste «tramstatie» voordat de tram Zele binnenreed: de «oude Klappel» te Overmere-Donk.

2. De tramstatie aan de Barel (toen met dubbele r geschreven), met losplaats en wissel.

3. *Idem, met stoomtram.*

4. *Idem, gefotografeerd aan de zijkant. Een koets staat gereed om de reizigers naar de Heikant te brengen.*

5. De spoorwissel ongeveer ter hoogte van het Torenhof, rechtover Sporta De Waele (recentere foto, genomen na de tweede wereldoorlog).

6. De « mazoeltram » ter hoogte van de Kouterkapel.

7. De beruchte «flessenhals» op de hoek van de Langemuntstraat (de Oudburgstraat heette toen blijkbaar nog «Kouter»).

8. De licht hellende De Deckerstraat (richting Lokerenbaan), met stoomtram.

9. De bocht van de transporen ter hoogte van de « Vrijheidsboom ».

10. De transporen ter hoogte van de huidige Polykliniek, met in de verte een stoomtram.

Van den Abeele, imp. nieuw, Zele.

Lokersche baan. — Zele.

11. De kruising van de spoorweg en de buurtspoorweg, met een deel van het «overladingsstation» (richting Lokeren/Hamme). Het betreft hier één van de oudste postkaarten van Zele (rond de eeuwwisseling), met vage omlijsting.

12. Idem, nu in de richting Zele-Centrum. Links vóór de overweg ziet men de woning van de overwegwachter. Achter de overweg staat dus het trammagazijn of overladingsstation.

Zeel Zicht naar het Dorp.

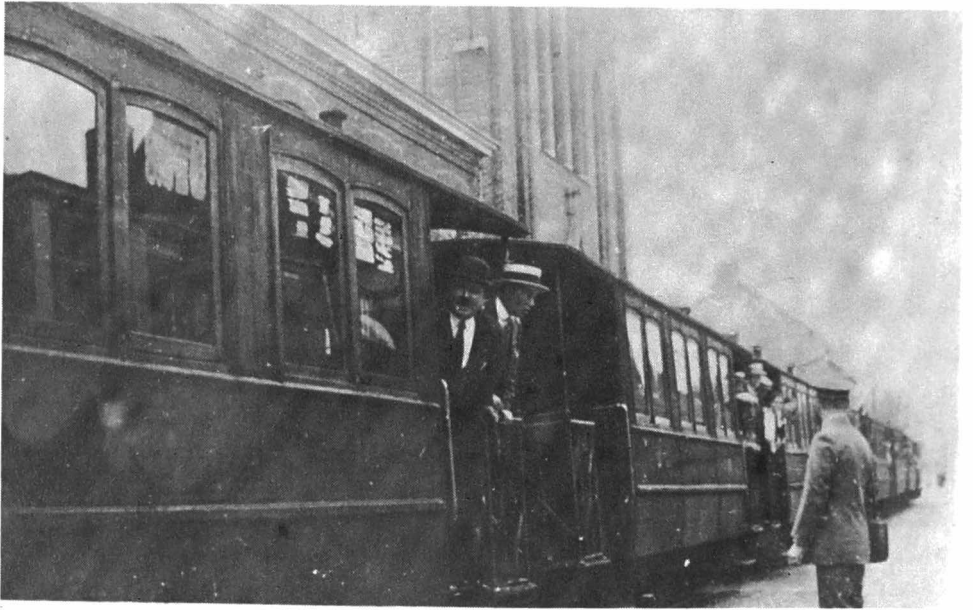
13. De tramsporen op de Lokerenbaan, richting Zele-Centrum. Links bemerkt men de toenmalige juteweeverij van Maurice Caessens.

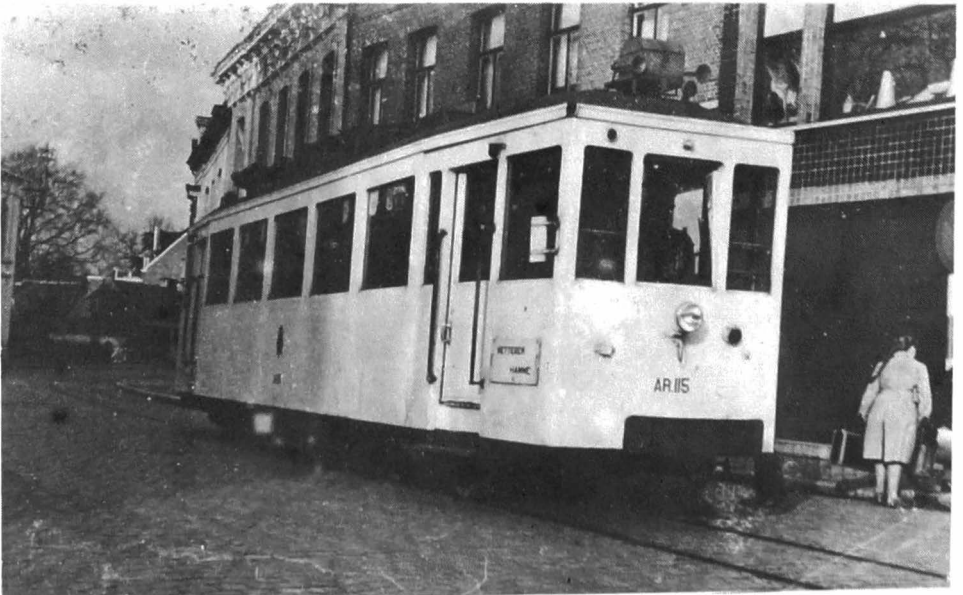
Zeel-Durmen — Gemeenteschool en Kapel

14. De tramsporen te Zele-Durmen, ter hoogte van de kapel van Onze Lieve Vrouw ter Nood (hoek van de huidige Schoolstraat). Wijlen juffrouw Rachel Hulders, destijds onderwijzeres te Durmen, kreeg deze postkaart vanwege haar ouders toegestuurd toen zij op «pensionaat» was in Ternal.

15. Deze speciale tram, gefotografeerd tijdens zijn stilstand aan de oude Heilig-Hartkerk te Zele-Durmen, reed naar Antwerpen ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling aldaar in 1930. Vooraan in de deuropening staan wijlen Aloïis Van Driessche uit Durmen (vader van Julien Van Driessche, van wie deze foto afkomstig is) (links) en de thans 80-jarige Bernard Stevelinck, destijds Durmenaar maar nu woonachtig te Hamme-Sint-Anna (rechts).

16. Een laatste spoorauto of «mazoeltram» op de markt te Zele, op 18 april 1953.

17. De folkloristische uitbeelding van de stoomtram Wetteren-Hamme in de jubileumstoet voor de eeuweling Petrus Van Puyenbroeck in 1957.

BIJLAGE II: UURTABELLEN

(fonds Centrale Bibliotheek R.U.G.)

149		GAND—ZELE—HAMME						149				
Kil.		7:56	7:58	7:00	7:02	7:04	7:06	PRIX DES PLACES				
		m	m	m	s	s	s	Bill. simpl.	All. et ret.	1 ^{re} cl.	2 ^e cl.	
0	Gand (Boulevard du Château. D.)	—	6:30	10. 0	2:20	5:35	8:45	—	—	—	—	—
1	Heirnisse (r. de l'avenir).	—	6:34	10. 4	2:24	5:39	8:49	0.15	0.10	0.35	0.15	—
1	Mont-St-Amand (Ch. Ternoisde).	—	6:37	10. 7	2:27	5:42	8:52	0.15	0.10	0.35	0.15	—
2	Bonbeckeinde	—	6:40	10.10	2:30	5:45	8:55	0.15	0.10	0.35	0.15	—
4	Deatsbergen. Brasserie	—	6:43	10.13	2:33	5:48	9:03	0.30	0.20	0.50	0.35	—
5	Station	—	6:46	10.16	2:36	5:51	9:08	0.35	0.25	0.60	0.40	—
7	Puuccken	—	6:49	10.19	2:39	5:54	9:13	0.35	0.25	0.60	0.40	—
7	Klaverken	—	6:51	10.21	2:41	5:56	9:15	0.50	0.35	0.80	0.60	—
7	Heusden. Station	—	6:53	10.23	2:43	5:58	9:18	0.50	0.35	0.80	0.60	—
9	Magerestraat	—	6:57	10.27	2:47	6. 2	9:22	0.55	0.45	1.05	0.75	—
10	Hiltpard	—	7. 0	10.30	2:50	6. 5	9:25	0.70	0.50	1.15	0.80	—
12	Laerne. Village	—	7. 4	10.34	2:54	6. 9	9:29	0.85	0.60	1.40	1.00	—
12	Station	—	7. 6	10.36	2:56	6.11	9:31	0.85	0.60	1.40	1.00	—
14	Gransvold	—	7.12	10.42	3. 2	6.17	9:37	1.00	0.70	1.60	1.15	—
14	Wetteren. Kapellendries	—	7.15	10.45	3. 5	6:20	9. 0	1.00	0.70	1.60	1.15	—
14	Ecsv'ede	—	7.19	10.49	3. 9	6:24	9. 4	1.00	0.70	1.60	1.15	—
16	Station	{A.	7.25	10.55	3.15	6:30	9.10	1.15	0.80	1.85	1.30	—
17	Calcken. Station	{D.	5.23	7.38	11. 8	3:38	6:43	—	—	—	—	—
18	Bolise	—	5.26	7.41	11.11	3:31	6:46	—	1.20	0.85	1.95	1.40
18	Gorer	—	5.29	7.44	11.14	3:34	6:49	—	1.30	0.99	2.10	1.45
19	Station	—	5.33	7.48	11.18	3:38	6:53	—	1.35	0.95	2.20	1.55
20	Ovarmeire. Lintstraat	—	5.36	7.51	11.21	3:41	6:56	—	1.40	1.00	2.25	1.60
22	Kappelstraat-Denk	—	5.39	7.54	11.24	3:44	6:59	—	1.55	1.10	2.50	1.80
24	Barreel	—	5.45	8. 0	11.30	3:50	7. 5	—	1.70	1.20	3.75	1.95
26	Kauter	—	5.47	8. 2	11.32	3:52	7. 7	—	1.85	1.30	3.90	2.10
27	Lan gemunt	—	5.52	8. 7	11.37	3:57	7.12	—	1.90	1.35	3.95	2.20
27	Zele. Kattenbriel	—	5.54	8. 9	11.39	3:59	7.14	—	1.90	1.35	3.95	2.20
29	Station	—	5.57	8.12	11.42	4. 2	7.17	—	2.05	1.45	3.90	2.25
29	Hoekstraat	—	5.59	8.14	11.44	4. 4	7.19	—	2.05	1.45	3.90	2.25
29	Durmen	—	6. 3	8.18	11.48	4. 8	7.23	—	2.05	1.45	3.90	2.25
31	Ste-Anne	—	6. 9	8.24	11.54	4.14	7.29	—	2.20	1.55	3.55	2.50
32	Rhodendries	—	6.13	8.28	11.58	4.18	7.33	—	2.25	1.60	3.60	2.60
33	Hamme. Chaussée oc Zele	—	6.17	8.32	12. 2	4.22	7.37	—	2.35	1.65	3.80	2.65
34	Moarheyde	—	6.20	8.35	12. 5	4.25	7.40	—	2.40	1.70	3.85	2.70
38	Station	{A.	6.24	8.39	12. 9	4.29	7.44	—	2.55	1.80	4.10	3.00

Uurregeling van de buurtlijn Gent-Wetteren-Hamme (toen blijkbaar Gent-Zele-Hamme genoemd) in het openingsjaar (hier van 1 tot 30 juni 1891), met tevens prijstabellen (telkens enkel en heen en terug, eerste en tweede klas).

NB.: m = matin; s = soir.

Kil		765 m	757 m	739 m	761 s	763 s	764 s	PRIX DES PLACES					
								Bill. simpl.	1 ^o cl.	2 ^o cl.	All. et ret. 2 ^o cl.		
0	Station.....D.	—	8.35	10. 5	2.25	5.40	7.55	—	—	—	—	—	—
2	Monheyde.....	—	6.59	10. 9	2.29	5.44	7.59	0.15	0.10	0.25	0.15	0.15	0.15
3	Hamma.....	—	6.42	10.12	2.31	5.47	8. 2	0.25	0.15	0.40	0.35	0.35	0.35
4	Rhodenvries.....	—	6.46	10.16	2.36	5.51	8. 6	0.30	0.20	0.50	0.35	0.35	0.35
5	Ste. Anne.....	—	6.50	10.20	2.40	5.55	8.10	0.35	0.25	0.60	0.40	0.40	0.40
6	Durmen.....	—	6.56	10.26	2.46	6. 1	8.16	0.40	0.35	0.80	0.60	0.60	0.60
8	Hoekstraat.....	—	7. 0	10.30	2.50	6. 5	8.20	0.40	0.40	1.00	0.65	0.65	0.65
9	Station.....	—	7. 2	10.32	2.52	6. 7	8.22	0.65	0.45	1.05	0.75	0.75	0.75
9	Zele.....	—	7. 5	10.35	2.55	6.10	8.25	0.65	0.45	1.05	0.75	0.75	0.75
9	Kattenbriel.....	—	7. 7	10.37	2.57	6.12	8.27	0.65	0.45	1.05	0.75	0.75	0.75
11	Langemunt.....	—	7.12	10.42	3. 2	6.17	8.32	0.80	0.55	1.30	0.90	0.90	0.90
11	Kauter.....	—	7.12	10.42	3. 2	6.17	8.32	0.80	0.55	1.30	0.90	0.90	0.90
13	Barveel.....	—	7.14	10.44	3. 4	6.19	8.34	0.85	0.60	1.40	1.00	1.00	1.00
15	Klappetr. Donk.....	—	7.20	10.50	3.10	6.25	8.40	1.05	0.75	1.70	1.20	1.20	1.20
16	Overmeire.....	—	7.23	10.53	3.13	6.28	8.43	1.15	0.80	1.85	1.30	1.30	1.30
17	Station.....	—	7.26	10.56	3.16	6.31	8.46	1.20	0.85	1.95	1.40	1.40	1.40
18	Gaver.....	—	7.30	11. 0	3.20	6.35	8.50	1.30	0.90	2.10	1.45	1.45	1.45
19	Byliss.....	—	7.33	11. 3	3.23	6.38	8.53	1.35	0.95	2.20	1.55	1.55	1.55
19	Calcken.....	{A.	7.36	11. 6	3.26	6.41	8.56	1.40	1.00	2.25	1.60	1.60	1.60
19	Station.....	{D.	5.25	7.50	11.20	3.40	6.55	—	—	—	—	—	—
22	Eesvelde.....	—	6.31	7.56	11.26	3.46	7. 1	1.55	1.10	2.50	1.80	1.80	1.80
22	Wetteren.....	—	6.35	8. 0	11.30	3.50	7. 5	1.65	1.15	2.65	1.85	1.85	1.85
24	Gransvelde.....	—	5.88	8. 3	11.33	3.53	7. 8	1.70	1.20	2.75	1.95	1.95	1.95
24	Station.....	—	5.44	8. 9	11.39	3.59	7.14	1.70	1.20	2.75	1.95	1.95	1.95
25	Laerne.....	—	5.46	8.11	11.41	4. 1	7.16	1.75	1.25	2.80	2.00	2.00	2.00
26	Village.....	—	5.50	8.15	11.45	4. 5	7.20	1.85	1.30	3.00	2.10	2.10	2.10
26	Witpaard.....	—	5.50	8.15	11.45	4. 5	7.20	1.85	1.30	3.00	2.10	2.10	2.10
27	Magerestraat.....	—	5.53	8.18	11.48	4. 8	7.23	1.90	1.35	3.05	2.20	2.20	2.20
29	Housden.....	—	5.57	8.22	11.52	4.12	7.27	2.05	1.45	3.30	2.35	2.35	2.35
29	Station.....	—	5.59	8.24	11.54	4.14	7.29	2.05	1.45	3.30	2.35	2.35	2.35
81	Klaverken.....	—	6. 1	8.26	11.56	4.16	7.31	2.20	1.55	3.55	2.60	2.60	2.60
81	Pauwken.....	—	6. 1	8.26	11.56	4.16	7.31	2.20	1.55	3.55	2.60	2.60	2.60
33	Station.....	—	6. 4	8.29	11.59	4.19	7.34	2.25	1.60	3.60	2.65	2.65	2.65
33	Destelbergen.....	—	6. 7	8.32	12. 2	4.22	7.37	2.35	1.65	3.80	2.65	2.65	2.65
33	Brasserie.....	—	6. 7	8.32	12. 2	4.22	7.37	2.35	1.65	3.80	2.65	2.65	2.65
34	Eenbeekende.....	—	6.10	8.35	12. 5	4.25	7.40	2.40	1.70	3.85	2.75	2.75	2.75
35	Mont-St-Amand (Ch. Termonde).....	—	6.13	8.38	12. 8	4.28	7.43	2.45	1.75	3.95	2.80	2.80	2.80
35	Station.....	—	6.16	8.41	12.11	4.31	7.46	2.45	1.75	3.95	2.80	2.80	2.80
35	Heirnisse (r. de l'Arenier).....	—	6.16	8.41	12.11	4.31	7.46	2.45	1.75	3.95	2.80	2.80	2.80
36	Gand.....	—	6.20	8.45	12.15	4.35	7.50	2.55	1.80	4.10	2.90	2.90	2.90
36	Boulevard du Château.....A.	—	6.20	8.45	12.15	4.35	7.50	2.55	1.80	4.10	2.90	2.90	2.90

Zelfde periode, andere richting.

387 Gent—Wetteren—Hamme

Gand—Wetteren—Hamme

	2	4	6	8	10	12	14	K.		1	3	5	7	9	11	13
—	—	5.33	8.48	11.38	14. 6	17.30	20.20	0 D.	Gent. — Gand.	5.22	7.57	11.18	13.52	16.37	20.11	—
—	—	5.36	8.51	11.41	14. 9	17.33	20.23	1 3/4	Heirnisse (Toekomststraat) . . . . . A.	5.19	7.54	11.15	13.49	16.35	20. 8	—
—	—	5.41	8.57	11.47	14.11	17.39	20.29	3	St-Amandsberg (Benderm. steenw.) ↑	—	—	—	—	—	—	—
—	—	5.50	9. 6	11.56	14.24	17.48	20.38	5	Destelbergen	5.14	7.48	11. 9	13.43	16.29	20. 1	—
—	—	5.58	9.15	12. 5	14.33	17.57	20.47	7	Eenbeekende	5. 5	7.39	11. 0	13.34	16.20	19.52	—
—	—	6. 1	9.19	12. 9	14.38	18. 1	20.51	9	Statie	4.56	7.30	10.51	13.25	16.11	19.45	—
—	—	6.10	9.29	12.19	14.46	18.11	21. 1	12	Heusden	4.53	7.26	10.47	13.21	16. 7	19.40	—
—	—	6.22	9.42	12.32	14.58	18.24	21.14	14	Magerestraat	4.44	7.17	10.37	13.11	15.57	19.30	—
—	—	6.27	9.47	12.37	15. 3	18.29	21.19	14	Laerne (Dorp)	4.31	7. 5	10.24	12.58	15.42	19.17	—
—	—	6.33	9.53	12.43	15. 9	18.35	21.25	16	Wetteren (Kappelendries)	4.26	7. 0	10.19	12.53	15.39	19.12	—
—	5.15	6.44	10. 3	12.53	15.19	18.46	—	16	Caalcken	4.20	6.54	10.13	12.48	15.32	19. 6	—
—	5.22	6.50	10.10	13. 0	15.26	18.52	—	18	Eesvelde	—	6.43	10. 3	12.34	15.19	18.46	21.25
—	5.26	6.54	10.14	13. 4	15.30	18.56	—	19	Statie } St Iplaats	—	6.37	9.55	12.27	15.12	18.41	21.17
—	5.33	7. 1	10.21	13.11	15.37	19. 3	—	21	Statie } Vaart	—	—	—	—	—	—	—
—	5.39	7. 7	10.27	13.17	15.43	19. 9	—	24	Gaver	—	—	—	—	—	—	—
—	5.47	7.17	10.35	13.25	15.52	19.17	—	27	Overmeire	—	6.33	9.50	12.23	15. 8	18.37	21.12
—	5.53	7.24	10.42	13.32	15.59	19.25	—	29	Statie	—	6.26	9.43	12.16	15. 1	18.29	21. 4
—	—	7.31	10.49	13.39	16. 6	19.32	—	29	Klappel-Donck	—	6.20	9.37	12.10	14.55	18.21	20.58
—	—	7.39	10.56	13.46	16.13	19.39	—	31	Berlaere (Barreel)	—	—	—	—	—	—	—
—	—	7.42	11. 0	13.50	16.17	19.43	—	32	Zelo	—	6.12	9.27	12. 2	14.47	18.13	20.48
—	—	7.50	11.11	14. 1	16.28	19.53	—	36	Langemunt	—	6. 6	9.22	11.56	14.42	18.10	20.44
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Statie	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Durmen	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Hamme (Sinte-Anna)	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Wassmunster (Rhodendries)	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	A. Hamme (Statie) . . . . . D.	—	—	—	—	—	—	—

☐ Rijdt op Zon- en feestdagen tot Overmeire (St.), wanneer er reizigers voor die bestemming zijn.

♥ Vertrekt van Overmeire (Klappel-donck), Vrijdags te 4 u. 0. stopt te Overmeire (St.), Caalcken (Gaver, Kerk en St.).

◆ Rijdt op Zon- en feestdagen tot Wetteren (Kappelendries), wanneer er reizigers voor die bestemming zijn.

Al de treinen stoppen ook te :

Destelbergen (Brouwerij, Pauwken); Heusden (Klaverken); Laerne (Wit Paard ☐); Statie; Wetteren (Gransvelde); Caalcken (Kapelstraat ☐, Kerk, Me Lammens ☐); Overmeire (Lintstraat, Me Bayens ☐); Zelo (Kater, Kerk, Hoekstraat); Hamme (Siceweg op Logge, Moerheestraat ☐, Briel ☐).

☐ Continus les dimanches et jours fériés jusque Overmeire (St.), lorsqu'il y a des voyageurs pour cette destination.

♥ Part d'Overmeire (Klappel-donck) le vendredi à 4 h. 0. avec arrêts Overmeire (St.), Caalcken (Gaver, Eglise et Stat.).

◆ Continus les dimanches et jours fériés jusqu'à Wetteren (Kappelendries), lorsqu'il y a des voyageurs pour cette destination.

Arrêts supplémentaires à :

Uurregeling, geldig van 1 juli 1910 tot 30 september 1910.

	K					
			Gand			
	0	D.	Porte d'Anvers	A.		
	1	Mt.	St-Amand (ch. de Term.)..			
			» (Destelbergen)			
	3	Fen	beckeinde.....			
	5	Station	.....			
		Pauwken	F.....			
		»	(Heusden)			
	7	Station	.....			
	12	Laerne	(Village)			
	14	Wetteren	(Kappellendries)...			
			Calcken			
	14	Ees	velda			
	16	Station	(Dépôt).....			
			Ove:meire			
	19	Station	.....			
	21	Klappel-	Donok.....			
	24	Berlaere	(Barrière).....			
			Zelo			
	27	Langemunt	.....			
	29	Station	.....			
	29	Duimen	.....			
	31	Hamme	(Sainte-Anne).....			
	32	Waesmunster	(Rhodendries).....			
		Hamme	(Zoo:ge)			
	36	A.	» (Station).....	B.		
Consulter les affiches					Consulter les affiches	
Cette section n'est pas exploitée					Cette section n'est pas exploitée	
Arrêts supplémentaires à : Destelbergen (<i>Brasserie</i>); Laerne (<i>Wit Paard</i> Station); Calcken (<i>Eglise</i>).						

Deze tabel uit het spoorboekje voor de periode van 1 oktober 1919 tot 2 januari 1920 geeft aan dat de verbinding nog niet materieel was hersteld na de eerste wereldoorlog. Eind 1920 was zulks wel het geval voor het baanvak Gent-Overmere, maar nog niet voor Overmere-Hamme.

Wetteren - Hamme - Lokeren - Zaffelare - Oostakker (Motorwagens)

5.20	8.53	10.51	13.50	16.50	V. Wetteren N.M.B.S.	A.	5.15	7.3	9.5	11.10	c	14.10	17.10	19.10						
5.22	8.55	10.52	13.52	16.55	Driesch.		5.13	7.0	9.0	11.0		14.0	17.0	19.0						
5.26	8.59	10.57	13.57	18.55	(Kappelaadresb.)	V.	5.6.5.33	6.55	8.55	10.55		13.58	15.55	17.55	19.55					
5.37	9.0	11.0	14.0	18.20	Kalken (Stelplaats)		5.0.5.25	6.46	8.46	10.46		13.50	15.46	17.46	19.46					
5.45	9.8	11.8	14.8	18.10	(Kerk)			6.44	8.44	10.44		13.47	15.44	17.44	19.44					
5.47	7.8	9.10	11.10	14.15	Overmere (Slatie) X			6.39	8.39	10.39		13.42	15.25	17.35	19.35					
5.52	7.13	9.15	11.15	14.15	(Kerk)	V.		6.38	8.38	10.38		13.41	15.36	17.38	19.38					
5.53	7.14	9.16	11.16	14.16																
6.2	7.18	9.21	12.21	18.21	Overmere (Klappeldonk) A.			6.33	8.33	10.33		13.36	15.33	17.33						
6.7	7.29	9.32	12.32	18.34	Zele (Kerk)			6.28	8.28	10.28		13.32	15.26	17.28						
6.10	7.30	9.33	12.33	18.36	N.M.B.S.			6.21	8.21	10.21		13.25	15.20	17.21						
6.12	7.35	9.38	12.38	18.40	(Durnme)			6.19	8.19	10.19		13.23	15.17	17.19						
6.37	7.40	9.45	12.40	18.45	Hamme-Ste-Anna			6.15	8.15	10.15		13.19	15.15	17.15						
6.40	7.43	9.48	12.43	18.48	Wasnuster (Lindendriech)			6.10	8.10	10.10		13.14	15.10	17.10						
6.59	7.50	9.55	12.48	18.55	Hamme N.M.B.S.	V.		6.7	8.7	10.7		13.10	15.7	17.7						
6.2	7.15	9.16	12.30	16.16	Overmere (Kerk)			6.0	8.0	10.0		13.5	15.38	17.0						
6.7	7.31	9.30	12.45	16.30	Lokeren (Heyende static) A.				8.26	10.26		12.25	15.26	17.26						
6.10	7.40	9.38	12.53	16.38	(Kerk)				8.20	10.20		12.7	15.20	17.20						
6.12	7.47	9.43	12.58	16.43	(Markt)				8.17	10.17		12.2	15.17	17.17						
6.12	7.50	9.45	13.0	16.45	N.M.B.S.				8.15	10.15		12.0	15.15	17.15						
6.37	8.0	10.0	13.0	17.0	Fksaarde-Boerslare (St.)	V.			7.50	9.50		11.55	14.55	16.55						
6.40	8.15	10.15	13.15	17.15	Zaffelare (Dorp)				7.35	9.35		11.40	14.40	16.40						
6.49	8.38	10.38	13.33	17.33	(Kerk)				7.22	9.22		11.27	14.27	16.27						
6.52	8.45	10.45	13.45	17.45	Deseldonk (Meuleneinde)				7.17	9.17		11.22	14.22	16.22						
6.59	8.55	10.55	13.55	17.55	A.Oostakker (Dorp)	V.			7.0	9.0		11.7	14.7	16.7						

■ Woensdags, marktdag te Lokeren. b Woensdags niet. c Vrijdags, marktdag te Gent.

*Currregeling, geldig van 15 maart 1940 tot 5 oktober 1940 (met sinds enkele jaren reeds spoorauto's).
Het baanvak Gent-Wetteren was al sedert 1931-32 geëlektrificeerd en afgesplitst.*

Wetteren ↔ Hamme

ln	1	3	7	9	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37
0 Wetteren (Kapellendr.)	—	5.30	6.50	8.00	10.00	11.00	12.00	13.00	14.00	15.00	16.00	17.00	18.00	19.00	20.00	21.00	22.00
4 Kalken (Steipl.)	4.50	5.37	6.57	8.07	10.08	11.07	12.08	13.08	14.07	15.05	16.07	17.08	18.07	19.08	20.08	21.08	22.10
7 Overmere (Station) x	5.00	5.45	7.05	8.15	10.20	11.15	12.20	13.20	14.15	15.20	16.15	17.20	18.15	19.20	20.20	21.20	—
9 Overmere (Klappeldk.)	5.04	5.50	7.10	8.20	10.25	11.20	12.35	13.25	14.20	15.35	16.20	17.25	18.20	19.35	20.30	21.25	—
14 Zele (Kerk)	—	6.02	7.22	8.33	10.33	11.33	12.48	—	14.33	15.48	16.33	—	18.33	19.48	—	20.33	—
15 Zele (Spoorwegstation)	—	6.04	7.24	8.35	10.35	11.35	12.50	—	14.35	15.50	16.35	—	18.35	19.50	—	20.45	—
19 Hamme St-Anna	—	—	—	8.45	—	11.45	—	14.45	—	16.45	—	18.45	—	20.45	—	—	—
20 Waasmunster (H.tod.)	—	—	—	8.48	—	11.48	—	14.48	—	16.48	—	18.48	—	—	—	—	—
20 Hamme (NMBS)	—	—	—	8.55	—	11.55	—	14.55	—	16.55	—	18.55	—	—	—	—	—

ln	8	10	12	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44
0 Hamme (NMBS)	—	—	—	9.00	—	12.00	—	—	—	15.00	—	17.00	—	19.00	—	—	—	—
4 Waasmunster (Rbod.)	—	—	—	9.07	—	12.07	—	—	—	15.07	—	17.07	—	19.07	—	—	—	—
5 Hamme St-Anna	—	—	—	9.10	—	12.10	—	—	—	15.10	—	17.10	—	19.10	—	—	—	—
9 Zele (Spoorwegstation)	—	6.06	7.25	9.20	—	12.20	—	—	14.05	15.50	16.05	17.20	—	19.20	20.05	—	21.05	—
10 Zele (Kerk)	—	6.07	7.27	9.22	—	12.22	—	—	14.07	15.22	16.07	17.22	—	19.32	20.07	—	21.07	—
15 Overmere (Klappeldonk)	5.05	6.20	7.40	9.35	10.30	12.35	13.30	14.30	15.35	16.30	17.35	18.30	19.35	20.30	21.30	—	—	—
17 Overmere (Station) x	5.10	6.25	7.45	9.40	10.35	12.40	13.35	14.35	15.40	16.35	17.40	18.35	19.40	20.35	21.35	—	—	—
20 Kalken (Dépôt)	5.20	6.35	7.52	9.48	10.45	11.45	12.48	13.45	14.45	15.48	16.45	17.48	18.45	19.48	20.45	21.45	—	—
23 Wetteren (K.apellendr.)	5.28	6.43	7.59	9.55	10.55	11.55	12.55	13.55	14.55	15.55	16.55	17.55	18.55	19.55	20.55	21.55	21.45	—

◆ 17-20-23-26-27-30-31-33bis-34-38-44. Van 1-V tot 30-IX - du 1-V au 30-IX.
 Te - A Wetteren Kapellenfries : aansluit. uit en naar Gent - il y a correspondance de et vers Gand.
 Bijgev. halten - Arrêts supplém. : Kalken (Eesvelde x), (Krimmeelstraat x), (Vuarisstraat x), (Kerk), (Vromonstraat x), (Gaver x), Overmere (Kerk), (Linstraat x), (Moesveldstraat x), (Baeyens x), Berliare (Harec), Zele (Bockhainers x), (Claeys x), (Kouter x), (Langehuint), (Hockstraat x), (Durme), Hamme (Briel x), (Ardoyestraat) (Steenweg op Zogge x) (Bloerheide x) (Evangeliestraat x).

57 *(i)rrgeeling, geldig van 5 oktober 1952 tot 16 mei 1953 (in principe), doch op 18 april 1953 reed de tram voor het laatst.*

km	1	3	7	9	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	33bis	35	37
0 Wetteren (Kapellendr.).....	—	5.30	6.50	8.00	10.00	11.00	12.00	13.00	14.00	15.00	16.00	17.00	18.00	19.00	20.00	20.00	21.00	22.00
4 Kalken (Steipl.).....	4.50	5.37	6.57	8.07	10.08	11.07	12.08	13.08	14.07	15.08	16.07	17.08	18.07	19.08	20.08	20.08	21.08	22.08
7 Overmere (Kerk).....	5.00	5.45	7.05	8.15	10.20	11.15	12.20	13.20	14.15	15.20	16.15	17.20	18.15	19.20	20.20	20.20	21.20	—
9 Overmere (Klappeldonk x).....	5.04	5.50	7.10	8.20	10.25	11.20	12.35	13.25	14.20	15.35	16.20	17.25	18.20	19.35	20.30	20.30	21.25	—
14 Zele (Kerk).....	—	6.02	7.22	8.33	—	11.33	12.48	—	14.33	15.48	16.33	—	18.33	19.48	—	20.34	—	—
15 Zele (Spoorwegstation).....	—	6.04	7.24	8.35	—	11.35	12.50	—	14.35	15.50	16.35	—	18.35	19.50	—	20.43	—	—
19 Hamme St-Anna x.....	—	—	—	8.45	—	11.45	—	—	14.45	—	16.45	—	18.45	—	—	—	—	—
20 Waasmunster (Rhod. x).....	—	—	—	8.48	—	11.48	—	—	14.48	—	16.48	—	18.48	—	—	—	—	—
Hamme (NMBS).....	—	—	—	8.55	—	11.55	—	—	14.55	—	16.55	—	18.55	—	—	—	—	—

km	8	10	12	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44
0 Hamme (NMBS).....	—	—	—	9.00	—	—	12.00	—	—	15.00	—	17.00	—	19.00	—	—	—	—
4 Waasmunster (Rhod. x).....	—	—	—	9.07	—	—	12.07	—	—	15.07	—	17.07	—	19.07	—	—	—	—
5 Hamme St-Anna x.....	—	—	—	9.10	—	—	12.10	—	—	15.10	—	17.10	—	19.10	—	—	—	—
9 Zele (Spoorwegstation).....	—	6.05	7.25	9.20	—	—	12.20	—	14.05	15.20	16.05	17.20	—	19.20	20.05	—	—	21.05
10 Zele (Kerk).....	—	6.07	7.27	9.22	—	—	12.22	—	14.07	15.22	16.07	17.22	—	19.32	20.07	—	—	21.07
15 Overmere (Klappeldonk x).....	5.05	6.20	7.40	9.35	+10.30	—	12.35	13.30	14.30	15.35	16.30	17.35	18.30	19.35	20.30	20.31	21.30	21.30
17 Overmere (Kerk).....	5.10	6.25	7.45	9.40	+10.35	—	12.40	13.35	14.35	15.40	16.35	17.40	18.35	19.40	—	20.36	21.35	21.35
20 Kalken (Dépôt).....	5.20	6.35	7.52	9.48	10.45	11.45	12.48	13.45	14.45	15.48	16.45	17.48	18.45	19.48	—	20.45	21.45	21.45
23 Wetteren (Kapellendr.).....	5.28	6.43	7.59	9.55	10.55	11.55	12.55	13.55	14.55	15.55	16.55	17.55	18.55	19.55	—	20.55	+21.55	—

◆ 17-20-23-26-27-30-31-33bis-34-38-44 Van 1-V tot 30-IX - du 1-V au 30-IX.

Te - A Wetteren Kapelendries : aansluit. uit en naar Gent - II y a correspondance de et vers Gand.
 Bijgev. halten - Arrêts supplém. : Kalken (Beveide x), (Krimmelestraat x), (Vaartstraat x), (Kerk x), (Vro-
 monstraat x), (Gaver x), Overmere (Linstraat x), (Mossveldstraat x), (Baeyens x), Berlaere (Barcel x), Zele
 (Boekhamers x), (Claeye x), (Kouter x), (Langemunt x), (Hoeksstraat x), (Durme x), Hamme (Briel x), (Ardoye-
 straat x) (Steenweg op Zogge x) (Moerhelde x) (Evangeliestraat x).

*Dienstregeling van de vervangingsautobussen, geldig van 17 mei tot 3 oktober 1953. In den
 begimme was zij blijikbaar nagenoeg dezelfde als die van de trams.*

ZEELSE SOLDATEN VOOR FRANKRIJK.

DE CONSCRIPTIE TE ZELE GEDURENDE DE FRANSE OVERHEERSING (1795 - 1814)

door

Dr ALBERT COUCKE

*In memoriam
dr Avil Geerinck,
burgemeester van Zele
(1971 - 1980).*

TWEEDE DEEL. (1)

DE RIJZENDE STER VAN NAPOLEON BONAPARTE

(1802-1805).

1e Hoofdstuk.

Het konsulaat voor het leven (1802-1804).

A. 1800-1801. — De conscriptielijsten van het jaar IX en X.

1. *De conscriptielijst van het jaar IX*

(23 september 1800 — 22 september 1801).

De vrede met Oostenrijk, gesloten te Lunéville op 9 februari 1801 (20 pluviôse VIII), en die met Engeland, op 27 maart 1802 (6 germinal X), hadden het buitenlands gevaar voor Frankrijk bezworen. In het jaar 1801 ook werd met Paus Pius VII het konkordaat gesloten. Napoleon, die zich intussen in maart 1802 door een volksstemming tot konsul voor het leven had laten benoemen, hield zich nu vooral bezig met de toestand in het binnenland. Zo werd de aandacht afgeleid van de conscriptie en de bevolking koesterde zich in de waan dat de militaire lasten nu fel zouden verlichten.

Dit belette niet dat er op het gepaste ogenblik aan werd herinnerd dat volgens de wet van 5 september 1798 (19 fructidor VI) er jaarlijks moest overgegaan worden tot het opmaken van de conscriptielijsten. Aan dit bevel werd ook te Zele gevolg gegeven en de sporen daarvan kan men in het gemeentelijk archief terugvinden, zodat men de gevolgde werkwijze op de voet kan volgen. Voor het jaar IX vinden we vooreerst een katern waarin een bediende, aan de hand van het kerkelijk doopregister, alle mannelijke kinderen optekende geboren tussen 23 september 1779 en 22 september 1780, in totaal 139. Het kerkelijk overlijdensregister stelde hem dan in staat al diegenen te schrappen die intussen overleden waren. Het zijn er niet min dan 53, dus 38 %. Ook schrapte hij er een met de vermelding « getransfereert in een meysken ». Bij de 85 overblijvenden voegde hij de namen van drie jonge mannen elders geboren maar nu in Zele gevestigd; 1 uit Valenciennes, 1 uit Gent en 1 uit Berlare. Zo kwam hij tot een lijst van 88

---

(1) Zie Eerste deel in *Jaarboek Oud- en Heemkundige Kring Zele*, 11, 1979-1980, bl. 79-143, waarnaar ik ook verwijs voor de bibliografie.

jonge mannen, met vermelding van hun geboortedatum, hun ouders, beroep, woonst en gestalte. Bij vier staat de vermelding «afwezig» en bij tien anderen is de gestalte niet aangeduid: die zullen dus ook niet te vinden geweest zijn. Vervolgens vinden we een tweede lijst, steunend op de eerste: de lijst van de conscrits van het jaar IX. Er staan 86 namen op, namelijk 85 uit de eerste lijst en als laatste een nieuwe Zelenaar, geboren te Kalken. Bij vergissing werden echter ook 6 van de 53 die reeds gestorven waren op de lijst opgenomen, alsook een afwezige. Hun namen werden dan maar geschrappt, zodat we tot een lijst komen van 79 beschikbare conscrits.

Op 30 oktober 1800 (9 brumaire XI) werd deze lijst naar de onderprefekt te Dendermonde opgestuurd. (2). Zele behoorde hiermede zeker niet tot de laatsten, want nog op 17 november 1800 (26 brumaire IX) beklagt de prefekt er zich over in een cirkulaire dat de conscriptielijsten van het jaar IX nog steeds niet zijn opgestuurd. «Moet ik soms speciale kommissarissen sturen?» vraagt hij dreigend. (3) Een half jaar later nog, op 4 juni 1801 (15 prairial IX) vraagt de minister van oorlog aan de prefekt van Gent naar de redenen voor het uitblijven van deze lijsten. De prefekt schuift de schuld op de burgemeesters die hun lijsten te laat insturen. (14 juni 1801, 25 prairial IX) (4).

2. *De conscriptielijst van het jaar X* (23 september 1801 — 22 september 1802).

Op 27 september 1801 (5 vendémiaire X) richt prefekt Faipoult een tweetalige cirkulaire «aan de meyers der communen» van zijn departement, een dokument van zeven bladzijden. «Om te volkomen aen de wet van den 19 fructidor 6de jaar betrekkelijk tot de militaire conscriptie, moet gy het tafereel der ingeschrevene van uwe commune voor het jaar 10, opmaken binnen de tien eerste dagen van de loopende maend vendémiaire. Opvolgentlijk...» en dan volgen de modaliteiten. (5) Hiermede kwamen de jonge mannen aan de beurt geboren tussen 23 september 1780 en 22 september 1781. Een week later, (4 oktober 1801, 12 vendémiaire X) wordt de prefekt zelf aan deze verplichting herinnerd door een cirkulaire van de minister van oorlog. (6).

Reeds op 31 oktober 1801 (8 brumaire X) stuurt Zele deze lijst op naar de onderprefekt te Dendermonde. (7) Er zijn geen dokumenten voorhanden die ons toelaten het opmaken ervan te volgen, zoals voor die van het jaar IX. Ze hebben zeker bestaan, maar zijn, zoals zovele andere, verloren gegaan.

---

(2) RAG ZM 48

(3), (4), (5) en (6) RAG HF A 25.

(7) RAG ZM 48.

Niet alle gemeenten zijn evenwel zo gewillig geweest als Zele. Nog op 3 januari 1802 (13 nivôse X) ziet de minister van oorlog zich verplicht aan de prefekt van het Scheldedepartement te vragen waar de conscriptielijsten van het jaar X blijven. (8)

B. 1801. Lichting van de klassen IX en X.

1. *Berichten over deserteurs.*

Intussen komen te Zele berichten binnen over veroordelingen van de deserteurs uit de klassen VII en VIII.

Op 21 juli 1801 (23 messidor IX) was reeds het bericht binnengekomen dat Jacques Christiaens als deserteur werd beschouwd. (9) Op 15 april 1802 (25 germinal X) stuurt de prefekt aan het hof van eerste aanleg te Dendermonde het bericht dat de krijgsraad van de 19e militaire divisie, zetelend te Lyon, Jacques Vanneck (= Van Hecke) de Zeele heeft veroordeeld tot 5 jaar ijzers (5 ans de fer) en een boete van 1500 frs voor desertie. (10)

Op 1 mei (11 floréal X), bericht hij dat hetzelfde hof tot dezelfde straf heeft veroordeeld de deserteur Emmanuel Bosteels, geboren te Zele en grenadier in de 59e demi-brigade. Jean Baptiste De Rop, grenadier in hetzelfde korps, en eveneens uit Zele, werd vrijgesproken, maar moest toch 21 frs 5 c. betalen aan de staatskas voor de gerechtskosten. (11)

Op 25 mei 1802 (5 prairial X) bericht de minister van oorlog aan prefekt Faipoult dat hij de conscriptielijsten van het jaar X, hem toegestuurd op 1 april 1802 (11 germinal X) heeft ontvangen; maar hij is ten zeerste verwonderd dat op de 5025 conscrits van het departement er 2642, dus meer dan de helft, geweigerd hebben zich te laten opschrijven. «Zou deze onwil niet te wijten zijn aan de zorgeloosheid van de burgemeester?» vraagt hij. Integendeel antwoordt Faipoult, het is juist om geen onvolledige lijsten te moeten insturen dat de burgemeester zo lang gewacht hebben om ze in te dienen. (11 juni 1802, 22 prairial X). (12)

2. *Mei 1802. De conscrits van het jaar IX en van het jaar X worden binnengeroepen.*

Had de gemoedsrust van de bevolking het tot nog toe niet al te erg te verduren gehad, dan kwam een nieuwe conscriptiewet de gemoederen fel in beroering brengen. Op voorstel van de wetgevende vergadering (11

(8) RAG HF A 25.

(9) RAG ZM 48.

(10) en (11) RAG HF A 29.

(12) RAG HF A 25.

mei 1802, 21 floréal X), proklameerde Napoleon op 18 mei (28 floréal) een wet waardoor hij in één keer 60.000 man onder de wapens riep voor de klas IX en evenveel voor de klas X, telkens 30.000 man voor het actief leger en 30.000 voor de reserve. (14) Op 6 augustus 1802 (18 thermidor X) volgde het uitvoeringsbesluit. (15)

Het uitvoerige document bevat enkele bepalingen, die het vermelden waard zijn, omdat zij totaal afwijken van die van de vorige conscriptiewetten.

Artikel V bepaalde dat de gemeenteraad zelf de wijze zou aanduiden waarop de conscrit zouden aangewezen worden. In geen geval mocht dit gebeuren op basis van de leeftijd of van een stemming door de conscrits zelf of door anderen.

Volgens artikel VII moest de raad aan de conscrits een zekere tijdsperiode toestaan om door onderling overleg tot eender welke regeling te komen om het voor de gemeente vereiste contingent op te brengen. Konden zij het niet eens worden, dan zou de raad zelf de conscrits aanduiden.

Artikel IX verbood op de lijst voor het actief leger en die voor de reserve te plaatsen:

- a. de conscrits afwezig uit de gemeente en niet door een persoon met volmacht vertegenwoordigd.
- b. de conscrits die wel aanwezig waren op de gemeente, maar nu niet waren opgekomen.
- c. de conscrits die door de raad voorlopig onbekwaam verklaard waren om de lasten van de oorlog te verdragen.

Deze drie soorten conscrits moesten op afzonderlijke lijsten gebracht worden en zouden onmiddellijk als « conscrits supplémentaires » in het actief leger ingelijfd worden. Konden van deze lijst geschrapt worden: conscrits van de eerste soort, die konden bewijzen dat ze deel uitmaakten van het contingent van hun verblijfplaats, en conscrits van de derde soort, als ze hun definitieve vrijstelling bekwamen of uitstel voor een jaar.

Het contingent voor het Scheldedepartement werd bepaald op 1320 man in totaal, namelijk voor elke jaarklas 660, telkens 330 voor het actief en 330 voor de reserve. Een tiende, gekozen onder de mannen van 1,705 m en meer, was bestemd voor de ruitery, het 2e Régiment Hussards of het 15e Régiment Chasseurs. De rest zou bij het voetvolk ingelijfd worden. Voor het arrondissement Dendermonde was dit het 13e Régiment de Ligne.

---

(13) *Bulletin des lois de la République Française*, 171, nr. 219.

(14) *Bulletin des lois*, 191, nr. 1595.

(15) *Bulletin des lois*, 209, nr. 1922.

3. Toepassing van het uitvoeringsdecreet te Zele.

In zijn besluit van 12 juli 1802 (23 messidor X) gelastte de prefekt onderprefekt Devos met de verdeling van de opgeroepen voor het arrondissement Dendermonde over de verschillende kantons, steunend op het aantal inwoners. Op 21 juli (2 thermidor X) maakte deze hem zijn verdeling bekend. (16)

Het arrondissement Dendermonde met zijn 180.815 inwoners moest voor elk jaar 402 man leveren, 201 voor het actief en 201 voor de reserve. Voor Zele, gemeente en kanton, betekende dit met zijn 7.574 inwoners voor elk jaar tweemaal 8 man. (17)

Op 2 oktober 1802 (10 vendémiaire XI) kregen de verschillende kantons het uitvoeringsdecreet voor het Scheldedepartement, op 1 januari 1803 (11 nivôse XI) nog aangevuld met enkele nieuwe bepalingen voor de uitvoering. (18)

Een maand na dit eerste bericht, op 1 november 1802 (10 brumaire XI), kwam men dan te Zele tot volgende lijsten, terug te vinden in het gemeentearchief:

1. jaar IX:

— acht man voor het actief: De Loose Emmanuel, Debaere Louis, Van Haute Mathieu, De Smet André, Smekens Pierre, Dedonder Pierre Ludgère (zoön van Pierre Jean en Isabelle Windey), Bogaert Pierre Jean en Goossens Jean Denis.

— acht man voor de reserve: Philips Jean François, De Bont Jean Denis, Cornelis Jean Baptiste, De Leenheer Joseph, Van Laere Jacques Emmanuel, De Leenheer Bernard, Temmerman Jacques Emmanuel en Van Eetvelde Jean Theodore.

2. jaar X:

— acht man voor het actief: De Beule Jean Baptiste, Vandenberghe Jean Baptiste, (z.v. Pierre en Agnes Famaey), Raemdonck Joseph, Vandenberghe Jean Baptiste (z.v. Joseph en Marie Jossine Vergeylen), Bonnaerens Jean Baptiste, Cosijns Armand, Dhont Pierre Francis, Vanden Bossche Jean Baptiste.

— acht man voor de reserve: Van Hoorick Pierre Jean, Roels Jean Joseph, Vlassenroot Jean Josse, Heirman Benoit, Van Orthem Gilles François, Rosseel Joseph Benoit, Moens Charles Joseph, Devriendt Charles Dominique.

---

(16) RAG HF A 415.

(17) Ter vergelijking: Dendermonde met 5.028 inw. 5 + 5 voor elk van beide jaren, Lokeren met 11.941 inw. 13 + 13.

(18) Recueil ou manuel des arrêtés, décisions, lettres et autres actes, tant du Préfet que du conseil de la préfecture du Département de l'Escaut, Gent, A.B. Stevens, I, 298 en I, 445.

3. conscrits supplémentaires jaar IX:
  - afwezig uit de gemeente: Corné Victor (nam deel aan de vorming van het contingent te Lokeren), Van Damme Josse Benoit, Staes Gilles François, De Beule Josse.
  - gebrekkelijk: Maesschalck Herman, Wuylens Emmanuel.
  - zichtbare lichaamsgebreken: Van Laere Jean François, Poppe Charles Jean, Van Uytfanck Victor.

4. conscrits supplémentaires jaar X:
  - afwezig uit de gemeente: De Donder Pierre Ludgère (z.v. André en Cathérine De Kimpe), Dhoey Jean Baptiste (naar het leger), Heerenst (=Ernst) Charles Joseph, Ringoet Pierre Jean, Teye Jean François, Van Eetvelde Emmanuel.
  - aanwezig in de gemeente (maar niet op de vergadering): De Kimpe André (naar het leger), D'heer Joseph, Bogaert Pierre Jean.
  - gebrekkelijken: Van Laere Pierre Joseph, De Schrijver Jean, D'heer Jean.

Deze vier lijsten zendt burgemeester Roels naar de onderprefekt te Dendermonde op 2 november (11 brumaire XI), vergezeld van de bemerking: «Le conseil municipal n'ayant pas voulu comparaître, j'ai fait seul cette besogne.» (19) Van deze onenigheid tussen de maire en zijn gemeenteraad zullen later nog aanwijzingen voorkomen.

Op 8 november 1802 (17 brumaire XI) herinnert de onderprefekt de maires aan een, waarschijnlijk over het hoofd geziene, artikel van de wet: «den elfsten artikel van het Arrêté der consuls van den 18 thermidor, betrekkelijk tot de militaire conscriptie, belast Ulieden van dry copien te maeken van den nominatieven Staet van de conscrits die zullen gedesigneerd zyn tot het vervullen van het leger, van degene van de reserve, en van degene geplaetst op de supplémentaire lyste; van deze is eene voor my, eene voor den Capiteyn der wervingen ende de derde voor den Officier van de Gendarmerie». (29)

De datum voor het vertrek van de conscrits bepaalde minister van oorlog Berthier in zijn schrijven van 15 december 1802 (24 frimaire XI) voor het arrondissement als volgt: (21)

een eerste contingent, bestemd voor het 15e Chasseurs à Cheval, 40 man sterk, moest uit Gent vertrekken naar Vercelli (Piëmont, Italië) op 3 februari 1803 (14 pluviöse XI), samen met 23 man uit Gent en 13 man uit Sas Van Gent, zodat ze een groep vormden van 76 man.

Een tweede contingent, bestemd voor de 13e demi-brigade, 100 man

(19) RAG ZM 48.

(20) GAZ.

(21) RAG HF A 35.

sterk, moest op 14 maart 1803 (23 ventôse XI) uit Dendermonde vertrekken naar Metz (Fr.).

Een derde contingent, bestemd voor de 110e demi-brigade, 30 man sterk, moest op 31 maart 1803 (10 germinal XI) uit Dendermonde vertrekken naar Amiens (Fr.).

Op papier was alles klaar, maar zo vlot zou het niet verlopen en ook het komende jaar zou zijn verwickelingen medebrengen.

C. 1803. Voortzetting van de lichte van de klassen IX en X.

Lichte van de klassen XI en XII.

1. *Het jaar begint slecht voor Maire Roels.*

Het jaar 1803 begint voor maire Roels met een vriendelijke brief van luitenant Philippe, belast met de rekrutering in het arrondissement Dendermonde. «Je serai mon possible, begint hij, pour m'acquiescer envers vous des honnêtetés que vous m'avez prodigués lors de mon séjour à Zele» en met Franse beleefdheid eindigt hij: «Je vous prie de faire agréer mes assurances de respect à votre Épouse et d'embrasser pour moi votre petite famille». De zakelijke inhoud is evenwel minder lief: burgemeester Roels is niet op tijd met zijn volledige tabellen zodat de luitenant in de onmogelijkheid verkeert de Tableau général de la Conscription op te maken. Hij vraagt hem dan ook dringend deze tabellen af te maken en hem in drievoud op te sturen. (22)

Deze brief is gedagtekend op 6 januari 1803 (16 nivôse XI) en nog dezelfde dag stuurt maire Roels aan de Lieutenant de Recrutement en 's anderdaags aan de onderprefekt te Dendermonde een tabel met de plaatsvervangers aangenomen door de rekruteringsofficier: (23)

jaar IX, armée: Viette Jean Baptiste, geboren te Gent, wonende te Zele, vervangt J. De Loose; De Bock Jean Baptiste geb. en won. te Zele, vervangt A. De Smet; Wuydens Emmanuel, geb. en won. te Zele vervangt P. Smekens (24).

jaar IX, reserve: Goossens Jean Denis, geb. en won. te Berlare, vervangt J. Th. van Eetvelde.

---

(22) GAZ

(23) RAG ZM 48.

(24) Smekens werd later gereformeerd wegens te kleine gestalte, maar was intussen reeds overleden. Zie verder op 26 februari 1803.

jaar X, armée: D'hoey Jean Baptiste geb. te Zele en won. te Dendermonde vervangt J.B. Bonnaerens.

jaar X, reserve: Taeye Jean François vervangt J. Van Hoorick.

In het gemeentearchief te Zele vinden we een ongedateerde kopie van deze lijst.

Op 8 januari 1803 (18 nivôse XI) maakte onderprefekt Devos een staat op van de lichterij in het arrondissement Dendermonde. (25) Daaruit blijkt dat Zele op zijn contingent van 16 voor de armée en 16 voor de reserve er telkens 16 heeft aangeduid. De kapitein van de rekrutering heeft er één voor de reserve niet aangenomen. Dendermonde heeft aan zijn verplichtingen volledig voldaan, evenals Lokeren. Het arrondissement in zijn geheel blijft nog lelijk in gebreke. Van zijn contingent werd wel het juiste aantal aangewezen, maar er zijn er slechts 343 aangenomen voor de armée en 354 voor de reserve, telkens op 402.

Devos stuurt op dezelfde dag een brief aan Faipoult, waarin hij deze vertraging in de lichterij verklaart door het feit dat het grootste deel van de tabellen door de gemeenten opnieuw moest gemaakt worden, daar het signalement van de conscripts slecht was ingevuld. Hij wijst op het groot aantal conscripts dat zich heeft laten vervangen, wat een gunstige invloed heeft uitgeoefend op de kalmte waarmede de conscriptie maatregelen aanvaard zijn geworden. «L'exécution de la conscription ne produit aucun effet sensible sur les esprits, ce que je crois pouvoir être attribué aux remplacements; seulement ceux qui ne peuvent se faire remplacer à défaut d'accord entre eux ou de moyens propres paraissent quelquefois par ci par là un peu affectés.»

2. De vertrekdatum voor de conscripts IX en X wordt bepaald.

Op 10 januari 1803 (20 nivôse XI) bericht prefekt Faipoult aan kapitein Ménié, rekruteringsofficier voor het departement, en aan de maires dat de conscripts van de jaren IX en X, die aangeduid zijn om de rangen van het leger aan te vullen, zich op 18 januari (28 nivôse) te 8 uur 's morgens moeten bevinden op de Grote Markt van Dendermonde. Daar zullen ze zich opstellen volgens hun gestalte om onder die van minstens 1m705 groot de manschappen aan te duiden voor het 15e Rég't Chasseurs à Cheval. (27)

Nu dit gebeurd is, moet men alleen nog de datum voor het vertrek bepalen. En lang hoeft men er zich niet over te beraden. Reeds 's

---

(25) RAG HF A 35.

(26) RAG HF A 415.

(27) *Ibidem* en B 100.

anderendaags, 19 januari (29 nivôse) meldt de onderprefekt aan de maire van Zele: «De Conscrits van uwe Commune zyn aangewezen om te vertrekken den zesden der aenstaende maend pluviôse. Diesvolgens zult gy zorgen dat zy hun te Dendermonde bevinden den 5en voor den vier uren van den naermiddag.» Dit was dus 25 januari 1803. Hij voegt erbij: «Ik observe dat deez' vertrek niet en raekt de Conscrits geschikt voor de Ruyterye; deze zullen daer van besonderlyk verwittigd worden, aengezien het nog voor een decade uytgesteld is.» (28)

3. *Maire Roels, door zijn conseil municipal in de steek gelaten, doet zijn best.*

Op 26 februari 1803 (7 ventôse XI) is men te Zele klaar met de tabel van de conscrits die geweigerd werden door de rekruteringsofficieren of die vóór hun aanduiding voorlopig ongeschikt werden bevonden. Voor de lichtung IX is Smekens Pierre, aangeduid voor de armée, afgekeurd (actuellement décédé staat erbij) en zijn Van Laere J.F., Poppe C.J., Van Uytfanck V. en Maesschalck H. voorlopig ongeschikt bevonden. Voor de lichtung X zijn Bonnaerens J.B., aangeduid voor de armée, en Van Hoorick P.J., aangeduid voor de reserve, afgekeurd en zijn De Schrijver J. en D'heer J. voorlopig ongeschikt bevonden. Van Laere P.J. was ten onrechte op de lijst gebracht, daar hij reeds voor zijn aanduiding gestorven was.

Deze lijst, alleen ondertekend door de maire, was vergezeld van de nodige doktersattesten en belastingstaten. (29)

Maire Roels wacht tot 3 maart 1803 (12 ventôse XI) om ze naar Dendermonde op te sturen. Hij verklaart te beseffen dat ze niet volledig in orde zijn, maar de conseil municipal had niet willen vergaderen om de klachten van de conscrits aan te horen, zodat er geen beraadslaging geweest was. (30) 's Anderendaags, 4 maart, (13 ventôse) stuurt de onderprefekt het bundel prompt terug: de verificatie van de belastingstaten is niet in de vereiste vorm. Daarenboven moet er een verklaring bij zijn van de conseil municipal over de vrijstelling van de conscrits en zijn arrest over de te betalen indemniteit. Het is voldoende dat die door de maire alleen ondertekend zijn met de vermelding van de weigering door de andere raadsleden. «Mais je ne doute pas qu'il s'en trouve, qui pénétrés de leur devoir, ne se prêtent de bonne volonté à faire ce que la loi exige d'eux» besluit hij. (31)

Het blijkt echter dat meer dan een Zeelse conscrit bij het vertrek verstek heeft gemaakt en zo ziet maire Roels zich verplicht op 27 maart (6 germinal XI) een «Berigt aen de conscrits van de jaeren 9 en 10» uit te

---

(28) GAZ.

(29) RAG HF A 299.

(30) RAG ZM 48.

(31) GAZ.

hangen. Daarin bericht hij hen dat « zy hun moeten laeten vinden in het huys der Commune op den negensten dezer loopende maend Germinal om acht uren voormiddag ten eynde van by lottinge de conscrits te remplaceren die gedesigneert zyn en door hunne lafhertigheyd en kwaedkoppigheyd niet willen hun begeben hebben onder hunne vaendels. » Wie niet opkomt zal op de lijst supplémentaire geplaatst worden. (32) Twee dagen later, 29 maart 1803 (8 germinal XI) stuurt hij een brief aan de brigadier van de gendarmerie en vraagt hem tegen die datum twee gendarmes te sturen om deze operatie in goede orde te doen verlopen. (33) Dit had de prefekt inderdaad in zijn brief van 11 oktober 1802 (19 vendémiaire XI) voorgeschreven. (34)

Ondertussen stuurt onderprefekt Devos regelmatig rapporten in aan prefekt Faipoult over de gang van zaken. Op 5 april 1803 (15 germinal XI) schrijft hij in een overzicht van de toestand in de verschillende plaatsen van het arrondissement: « Le maire de Zele d'après le refus des conscrits non désignés de fournir le contingent de la commune et celui du conseil municipal pour coopérer à une nouvelle désignation, y a procédé seul et a fait arrêter le nommé Jean François De Smet, actuellement au dépôt de cette ville. » (35) De operatie van 30 maart om nieuwe conscrits aan te duiden in plaats van de wederspannigen, had dus niets opgebracht en de gemeenteraad weigerde hem nog steeds alle medewerking. Maire Roels had getoond dat het hem menens was en De Smet, die een wederspannige was van het jaar X, laten aanhouden en naar Dendermonde overbrengen. Op 2 mei 1803 (12 floréal XI) signaleert Devos dat reeds 342 conscrits op de 402 uit het arrondissement naar het leger vertrokken zijn en dat er 281, eveneens op 402, opgenomen zijn in de reserve. Dat dit laatste cijfer zo laag is, is de schuld van enkele communes zoals Lokeren en St Niklaas, die er elk 24 te weinig leverden. (36)

4. *Maire Roels in moeilijkheden.*

Intussen levert onderprefekt Devos een heroïsch gevecht met maire Roels om hem ertoe te brengen zijn volledig contingent te leveren. Op 9 april 1803 (19 germinal XI) dreigt hij dat hij hem soldaten als garnisaires zenden als hij niet dadelijk kan bewijzen dat de acht nog voor de armée te leveren conscrits zijn aangekomen in de Jezuitenkazerne te Gent, waar men de achterblijvers verzamelt, en dat de drie nog voor de reserve te leveren conscrits door de rekruteringsluitenant zijn aanvaard. (37) 's Anderendaags is het zover: Devos laat de maire weten dat hij, op bevel van

(32) GAZ

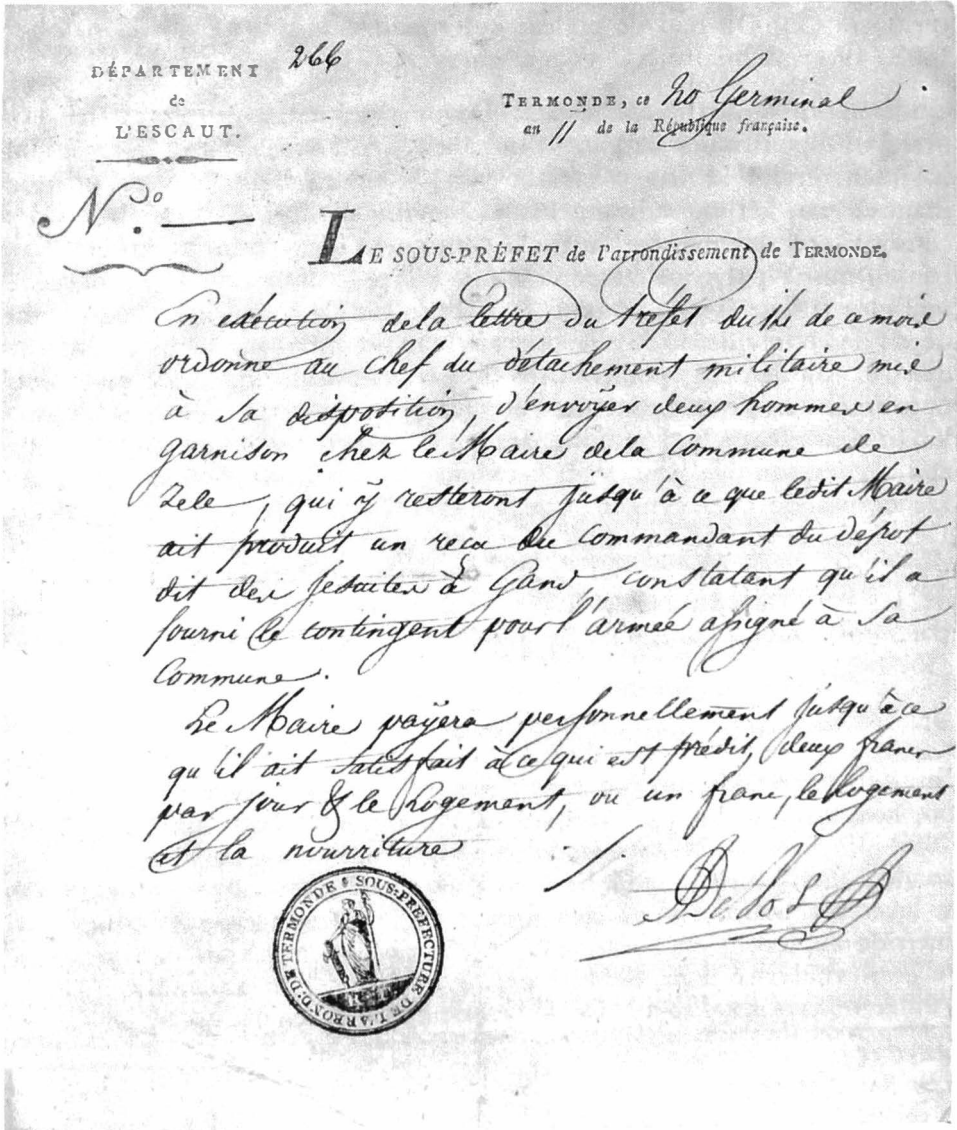
(33) RAG ZM 48.

(34) GAZ.

(35) en (36) RAG HF A 415.

(37) en (38) GAZ.

de prefekt, twee mannen bij hem in garnizoen zal plaatsen, tot hij aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Wat de onkosten aangaat, de maire zal persoonlijk twee francs daags betalen plus het logement, ofwel een franc plus het logement en het eten. (38). Maire Roels vraagt op 13 april 1803 (23 germinal XI) of hij aangehouden deserteurs en conscrits in het kontingent mag opnemen. Nog dezelfde dag wordt hem geantwoord dat

Brief van onderprefekt Devois aan Maire Roels.

dit niet mag voor deserteurs die naar Gent moeten gestuurd worden, maar wel voor aangehouden conscrits, op voorwaarde dat ze worden aangenomen door de kapitein belast met de rekrutering van de 13e brigade. (39)

Op 19 april 1803 (29 germinal XI) krijgt de maire wat respijt: de twee garnisaires moet hij voor acht dagen naar Dendermonde sturen, maar op 2 mei (11 floréal XI) moeten ze terug bij hem zijn. (40) De onderprefekt is zo vriendelijk hem op 30 april (10 floréal XI) aan hun terugkomst te herinneren. Als de maire ingaat op de vraag van de conscrits om hen twee à drie dagen uitstel te geven om plaatsvervangers te zoeken, dan moeten zij maar de onkosten van de garnisaires dragen. (41)

Maire Roels tracht zich te redden door de supplementaire conscrits te laten deel uitmaken van het contingent, maar de rekruteringsofficier wijst dit af. Wanneer maire Roels zich op 3 mei (12 floréal XI) hierover bij de onderprefekt beklaagt, geeft deze in zijn brief van 6 mei (16 floréal XI) de rekruteringsofficier gelijk. (42)

Op 24 mei 1803 (4 prairial XI) maakt de onderprefekt nog eens het bilan op: voor de armée ontbreken er te Zele nog drie en evenveel voor de reserve. Voor geheel het arrondissement zijn de cijfers respectievelijk 48 en 94. (43) Drie dagen later, 27 mei (7 prairial XI) meldt de onderprefekt aan prefekt Faipoult ontvangst van de tien militairen die deze gezonden heeft «pour activer la conscription.» Hij zal ze in garnizoen sturen bij de maires van de communes die het meest ten achter zijn: Zele, Vracene, Lede, Oudegem en Eksaarde. (44)

Op 28 mei (huit prairial) boekt maire Roels een sukses: hij heeft een nieuwe man gevonden, aangenomen door de rekruteringsluitenant. Het gaat om Jean Frans Neerman, 22 jaar, geboren en wonende te Gent. (45)

5. *Moeilijkheden met deserteurs.*

Intussen zijn er ook nog moeilijkheden met deserteurs. Op 11 april 1803 (21 germinal XI) signaleert de onderprefekt aan de prefekt dat uit het tweede konvooi dat op 14 maart 1803 (23 ventôse XI) uit Gent vertrokken is naar Metz, er niet minder dan 24 man zijn gedeserteerd. Daaronder is er één Zelenaar: André De Kimpe, 21 jaar. Hij is echter weer aangehouden en naar het depot te Gent gebracht. Hij zal naar de kolonies gezonden worden. (46) Een maand later, 11 mei (21 floréal XI) bericht Chatot, sergeant van de 13e demi-brigade, aan de prefekt te

(39) à (42) GAZ.

(43) en (44) RAG HF A 28.

(45) GAZ.

(46) en (47) RAG HF A 41.

Gent: uit het transport dat op 19 floréal onder zijn geleide uit Gent vertrok naar Amiens om er ingelijfd te worden in de 110e demi-brigade, zijn er op die dag dertien conscrits gedeserteerd. Weer is er een Zelenaar bij: Steeman Joannes, conscrit jaar X. (47) Nadat de onderprefekt reeds op 3 juni 1803 (14 prairial XI) maire Roels had aangemaand het tekort aan conscrits aan te vullen, stelt hij een week later (10 juni, 21 prairial) vast dat zijn vraag niet het minste effect heeft gehad. Wellicht morgen reeds, dreigt hij, stuur ik u een brigade gendarmen. (48) 's Anderendaags, 11 juni, 22 prairial, neemt de maire maatregelen. Het is hem ter ore gekomen dat zich deserteurs ophouden in de «cabarets» ver van de dorpskom gelegen en hij vraagt de brigadier van de gendarmerie te Dendermonde hem 's anderendaags tegen 3 uur in de namiddag twee gendarmen te sturen om deze conscrits op te sporen. (49) Op 12 juni 1803 (23 prairial XI) bericht de onderprefekt aan maire Roels dat Jacques Emile Van Laere, conscrit van de reserve jaar IX, wagenmaker van stiel, moet optrekken om in de arsenalen te werken. (50)

6. *Rekruteringsofficier Philippe tracht de conseil municipal tot betere gevoelens te brengen.*

De rekruteringsofficier Philippe had maire Roels een reddende hand willen toesteken en had een brief gestuurd naar de raadsleden om hen tot meer medewerking te bewegen. 's Anderendaags, 14 juni 1803 (25 prairial XI), antwoordt de maire hem dat hij de raad niet mag bijeenroepen zonder speciaal bevel van de prefekt. Hij zal hun dan ook die brief niet kunnen overhandigen eer dit bevel hem is toegekomen. (51) Dan gaat hij over naar het geval Jean De Bont, conscrit IX, die aan de loting had deelgenomen en nu te Dendermonde met lichamelijke bezwaren was afgekomen. «Permettez-moi que je vous dise, zo tekent hij zichzelf, que je suis incapable d'animosité envers mes administrés, mais je veux la justice à la rigueur.» De Bont had zijn bezwaren moeten naar voor brengen vooraleer aan de loting deel te nemen. Dan was het aan de conseil de santé om zijn voorgewend gebrek te onderzoeken. Maar u zult wel zo goed de wet kennen als ik, besluit hij. Met die De Bont is het ten andere een raar geval. Op de conscriptielijst stond hij aangetekend met als gestalte 1m650, op de lijst voor de reserve kreeg hij 1m625 en op 9 september 1803 (22 fructidor XI) werd hij afgekeurd omdat hij slechts 1m605 mat en dus de vereiste grootte van 1m625 niet bereikte.

7. *Mei 1803. Engeland verklaart Frankrijk de oorlog.*

Op 18 mei 1803 had Engeland de oorlog verklaard, hoewel het nog tot in

(48) G.A.Z.

(49) R.A.G. ZM 48.

(50) R.A.G. ZM 88.

(51) R.A.G. ZM 48.

1805 zou duren eer het in Europa een coalitie tegen Frankrijk zou kunnen vormen. Op 27 juni 1803 (8 messidor XI) zendt prefekt Faipoult een circulaire rond aan de municipale raden om deze trouweloze aanval van Engeland te ontmaskeren. «L'opinion publique, luidt het met onnavolgbaar pathos, s'est prononcée de toute part, le ressentiment de la Nation a éclaté, et de tous les points de la France des vaisseaux, des bateaux plats, des armes, des offres pécuniaires, des bras ont été présentés pour repousser la plus injuste agression». Het Schelvedepartement, rijk aan nijverheid en fabrieken, mocht hierin niet ten achter blijven en hij nodigt dan ook de autoriteiten uit de wensen van hun onderhorigen naar voor te brengen. (52) Veel indruk zal dit wel niet op onze mensen gemaakt hebben. Op 20 september 1803 (3e jour complémentaire XI) liet de prefekt een register openen in het gemeentehuis om de inschrijvingen op te nemen van de burgers die hun deel wilden bijdragen in de kosten van de oorlog tegen Engeland. Toen hij hem in een brief op 6 december 1803 (14 frimaire XII) naar de opbrengst vroeg, antwoordde maire Roels dat zich tot nog toe niemand had aangeboden om in te schrijven. (53)

8. *Oproeping van de reserve van de jaren IX en X.*

Nog meer deserties.

Wie klaar zag, kon er zich aan verwachten. Op 8 juli 1803 (19 messidor XI) kwam het bericht uit Gent dat de regering beslist had dat het Schelvedepartement 342 conscrits moest leveren, genomen de helft uit de reserve van het jaar IX en de helft uit die van het jaar X. 114 onder hen waren bestemd voor het 11e Régiment Dragons en 228 voor de 48e demi-brigade. De aanduiding was reeds gebeurd in een openbare vergadering op 28 juni (9 messidor). De conscrits zouden op 25 juli (6 thermidor) in de hoofdplaats van het arrondissement bijeenkomen om 's anderendaags door de rekruteringsofficieren naar Gent gebracht te worden. Uit Zele waren er vier uitverkoren: Cornelis Jean Baptiste en Temmerman Jacques voor het jaar IX en Moens Charles Joseph en Devriendt Charles Dominique voor het jaar X. (54) Vier dagen later, 12 juli (23 messidor) werd maire Roels hieraan nog eens herinnerd door een brief van rekruteringsluitenant Philippe, die preciseerde dat hij hen op de vastgestelde dag te vier uur in de namiddag te Dendermonde verwachtte, vanwaar ze 's anderendaags te vier uur 's morgens naar Gent zouden vertrekken. Wie er niet was, zou als deserteur beschouwd worden. (55)

Intussen had de maire op 9 juli (20 messidor) aan de onderprefekt moeten melden hoe de aanhouding mislukt was van deserteur Joseph

---

(52) *GAZ.*

(53) *RAG ZM 48.*

(54) en (55) *GAZ.*

Raemdonck (jaar X), die in de ouderlijke woning was teruggekeerd. De twee veldwachters hadden hem reeds vast, maar hij werd met geweld uit hun handen losgerukt en wist te ontkomen. De politiekommissaris heeft hiervan proces-verbaal opgesteld en naar de substituut gezonden. Wil de onderprefekt een oogje in het zeil houden, opdat de zaak het nodige gevolg zou krijgen? Als men tegen dit vergrijp geen vervolgingen instelt, zullen we nooit de desertie kunnen indijken. (56)

Op 20 juli 1803 (1 thermidor XI) laat de mairie een bericht uithangen «Aen de conscrits van de Reserve gedesigneert tot vertrekken: Het vertrek is nu vastgesteld op den 6en der loopende maend. Diesvolgens zult u laeten vinden maendag toekomende ten een uere naermiddag ter mairie dezer Commune om gezaementlijk met de voordere gedesignde te vertrekken naar d'hoofdplaats dezer arrondissement». In zijn bericht wijst hij er nadrukkelijk op dat de ontbrekenden zullen beschouwd worden als deserteurs, voor wie een straf is voorzien van 5 jaren ijzers en 1500 francs boete. De ouders zijn verantwoordelijk voor hun kinderen. (57)

In Dendermonde was men nog steeds niet erg tevreden over maire Roels. Op 22 juli 1803 (3 thermidor XI) krijgt hij een brief van de onderprefekt: Zele heeft nog altijd zijn contingent voor de jaren IX en X niet volledig geleverd. Voor het jaar IX blijven er nog vier te leveren, twee voor het leger en twee voor de reserve en voor het jaar X twee voor de reserve. De maire wordt aangespoord om alle mogelijke middelen te gebruiken om in orde te zijn. De onderprefekt ziet zich genooddaakt «ten dezen effecte te zenden twee gendarmen, aen welke moet betaeld worden elk vijf francs dags, zoo voor hem als voor het onderhoud van zijn peerd.» (58)

Het brengt allemaal maire Roels heel wat zorgen mee en op 1 augustus (13 thermidor XI) beklagt hij zich bij de rekruteringsluitenant te Dendermonde over de behandeling van de reserven te Zele door de sergeant Flandin. «De sergeant, belast met de opleiding van de reserve begaat dagelijks baldadigheden. In zijn dronkenschap heeft hij het zelfs bestaan zijn gastheer te slaan en zijn «hostesse» met de blanke wapens te bedreigen. Reeds had hij die dag moeilijkheden gehad met verschillende andere personen. Wil hem hierom berispen en tot de orde roepen.» (59)

Slecht nieuws komt er op 28 augustus 1803 (10 fructidor XI) wanneer sergeant Billocq van de 13e demi-brigade, die een groep van acht conscrits van Gent naar Deinze moest begeleiden, uit deze laatste stad bericht dat er drie gedeserteerd zijn, waaronder Emmanuel Van

---

(56) en (57) RAG ZM 48. Verkeerdelijk gedateerd jaar XII i.p.v. XI.

(58) en (59) GAZ

219

Thronide en de

Conscription

den de (opzett) van (verre) gedistigant
tot (ver)stren

het Gouvernement heeft bevolen dat het Departement de
Schieding (houder) 1870 en (ontg) manant met (stren) op de (con)tra
van (ver)stren (van de (jaar) 1870

De (lange) heeft (plande) gehad in het Departement de
ter (grubier) van den (ver)stren (ver)stren in (ver)stren (ver)stren
1871 tot het (ver)stren (ver)stren van den (ver)stren (ver)stren
N (ver)stren) w (burger) dat het (ver)stren tot het (ver)stren (ver)stren

: geteld is op die 6 (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
In (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
meding ter (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
met de (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
op (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren

(ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
op (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
1871 (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
(ver)stren en (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
1871 (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren
De (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren (ver)stren

Waelvelde uit Zele, jaar IX. (60) Op 19 september (2e jour complémentaire XI) meldt de rekruteringsofficier Ménié dat er niet minder dan 59 van de 342 einde juli opgeroepen conscrits uit de reserve op de verzamelplaats ontbraken zonder voor een plaatsvervanger gezorgd te hebben. Onder deze refractaires is er één Zelenaar, Jacques Emmanuel Temmerman. Moens had zich laten vervangen door Georges Joseph Lahaye, geboren te Brussel en wonende te Dendermonde, 23 jaar. De andere twee Zeelse opgeroepen waren op post. (61)

Midden al deze wederwaardigheden heeft men te Zele toch dapper doorgewerkt en op 9 september 1803 (22 fructidor XI) zendt maire Roels naar Gent een tabel van de conscrits van de jaren IX en X, afgekeurd omdat ze de vereiste lichaamslengte van 1m625 niet bereikten. Uit het jaar IX was dit: Verlies Marcel (1m464), Vercauteren Ferdinand (1m544), De Beule Pierre Ferdinand (1m584), Roggeman Emmanuel Frans (1m571), Goossens Jean François (1m571), Cornelis Jean Augustin (1m544), Fonck Pierre Emmanuel (1m594) en De Bont Jean Denis (1m605).

Uit het jaar X was dit: Van Acker Jean Bernard (1m573) en Van Ysele André (1m517).

De lijst was vergezeld van de nodige belastingsattesten om geen vergoeding te moeten betalen. (62)

9. *Onderprefekt Devos dreigt met nieuwe maatregelen*

In Dendermonde is men nog altijd ver van tevreden. Op 26 september 1803 (3 vendémiaire XII) krijgt maire Roels een nieuwe dreigbrief van onderprefekt Devos: «Sedert dat gy beleyd geweest zyt met gendarmen, burger Maire, tot het fournieren van uw contingent in de militaire conscriptie, en hebdt gy gene de minste devoiren meer aengewend om daer aen te volkomen, waer door gy uw gedrag ten uyttersten berispelyk maakt. Uwe commune moet nog leveren eenen man voor het leger en twee voor de reserve uyt de classe van het jaer 10, en by zooverre gy binnen de vyf dagen niet voldoed, zal de militaire executie andermael t'uwen laste begonst worden, om niet te eyndigen hetenzy uwe commune haer contingent volleverd heeft. De onagtzaamheyd die hieromtrent plaetze heeft, is u alleen toe te eygenen, vermits gy moest voortgaen met andere conscrits te designeren, wanneer de eerste gedesigneerde zig op hunnen post niet begaeven. Designeerd dan op het ontfangen dezer degene uwe commune nog moet leveren, ordonneerd hun van binnen de twee dagen hun te begeven op hunnen post, en indien zy in faute blyven, designeerd seffens andere totdat het contingent compleet is of tot zy alle

---

(60) RAG HF A 28.

(61) RAG HF B 17.

(62) RAG HF A 44 en ZM 48.

N^o
917

DE ONDERPREFECT van't Arrondissement van DENDERMONDE

Den den Maire der commune van Hele.

Sedert dat gy belevd geweest zyt met gendarmerie-
burger Maats, tot het gournement van ons contingent
in de militaire conscriptie, en hebt gy gene de minste
veronni niet aangekend om daer deel te volkomen.
Maer door gy ons gezag ten uytentien bevestigd
maakt.

Wre commune moet nog leveren een man voor
het leger en twee voor de reserve op de dappen van het
jaar '10, en by twee van gy benid de vijf dagen niet
volbaad, zal de militaire openbaer andemaal 4' uwe
lijste begraot worden, om niet te ijndigen het en by
uwe commune haer contingent volleten heeft.

De onachtzaamheid die hier ontrent plaetse
heeft, is een u alleen toe te eygenen, Vermits gy moest
voortgaen met andere iconde te designeren, wanner
de eerste gesigneerde zig op hunnen post niet begaen.
Designeerde van op Watfont fangen deket de gene
uwe commune nog moet leveren, verdundeert hie van,

hinnen de twee dagen hie te begraen op hunnen
post, en indien zy infante blypen designeerde
voffene inden tot dat het contingent compleet is
of tot dat zy alle gesigneerde zyn, wanner zy alle
als deserdeere zullen behandeld worden. Gy zult
my querepidelyk van iedere designate informeren.
Heden zyn der reets een groot deel conscripts in
den tribunael alhier gecondemneerd tot 6 jaer
gepen en 1500 francs boete, die tegen hinnen
vouwren gaet verhaeld worden.

Ik groete u.
Devos

Brief van onderprefekt Devos aan maire Roels.

gedesigneerd zyn, wanneer zy als deserteurs zullen behandeld worden. Gy zuld my successivelyk van iedere designatie informeren. Heden zyn er reeds een groot deel conscrits in den tribunaal alhier gecondemneerd tot 6 jaer yzers en 1500 francs boete, die tegen hunne ouders gaet verhaeld worden. Ik groete u.» (63) Reeds 's anderendaags, 27 september, (4 vendémiaire) zendt maire Roels een oproepingsbevel aan Egide Frans Thienpondt (jaar IX) «gedesigneerd om deel uyt te maeken van de reserve dezer commune.» (64)

Op 11 oktober (18 vendémiaire XII) krijgt hij van de onderprefekt bericht dat «de Borgers Jacques Emmanuel Van Laere en Jean François Philips conscrits uwer commune van het jaer 9 gedesigneerd zyn om het leger te vervullen». Zij moeten zich ten laatste op 20 oktober (27 vendémiaire) 's middags aanbieden op de prefektuur te Gent. Hij eindigt weer met de gebruikelijke dreiging met 5 jaar ijzers en 1500 frs boete. (65) 's Anderendaags volgt een tweede brief om aan te dringen beide conscrits te begeleiden «ten eynde van hun arrivement te verzekeren en opdat uwe commune in dit geval niet zoud moeten voorzien in het remplacement». (66) Dat zal onmogelijk zijn, antwoordt maire Roels op 1 november (9 brumaire XII), Van Laere is vertrokken naar de arsenalen en Philips is dodelijk ziek. (67) Einde november 1803 (... frimaire XII, dag onleesbaar) schrijft maire Roels aan de onderprefekt dat hij hem de lijst van de wederspanningen opstuurt om te voldoen aan de brief van de prefekt op 23 november (1 frimaire). Twee conscrits aangeduid voor de reserve van de jaren IX en X, hebben zich niet aangeboden. Als ze verder weigeren, zal hij hem dit binnen de vijf dagen laten weten. (68) Op 7 december 1803 (15 frimaire XII) uit de onderprefekt zijn verwondering dat maire Roels sedert 7 augustus (19 thermidor XI) niet de minste maatregel meer heeft genomen om zijn kontingent van de jaren IX en X te vervolledigen. Hij beveelt weer de werkwijze aan aangewezen in zijn brief van 26 september (3 vendémiaire XII) en dreigt met het sturen van een speciale kommissaris op de kosten van de maire. (70) Deze bedreiging wordt herhaald in zijn brief van 12 december (20 frimaire). (70) Op 20 december (28 frimaire XII) volgt nog een brief: Zele moet nog een man uit de klas van het jaar IX leveren om de reserve te vervolledigen. Immers sommige gemeenten zijn in gebreke gebleven en alle communes zijn verantwoordelijk voor het gehele kontingent van het arrondissement. Er moet dus een lottrekking gebeuren en de door het lot aangewezen conscrit moet zich binnen de drie dagen melden. (71) Op 29 december (7 nivôse XII) zendt Devos bericht dat de

---

(63) *GAZ.*

(64) *RAG ZM 48.*

(65), (66) en (67) *Gaz.*

(68) *RAG ZM 48.*

(69) à (72) *GAZ.*

minister van oorlog besloten heeft dat er een nieuwe designatie moet gebeuren onder de conscrits van de jaren IX en X « tot completeren van den train van Artillerie ». Het arrondissement moet elf man leveren en voor Zele heeft het lot aangewezen Josephus Benedictus Rosseel (Reserve X). Op 5 januari 1804 (14 nivôse) 's avonds moet hij zich te Dendermonde bevinden om 's anderendaags door de officier naar Gent geleid te worden. « Den gedesigneerden conscrit zal zig mogen remplaceren voor den bestemden dag voor zooveel den remplaçant zoud kennisse hebben van peirden te voeren ». (72) Op 31 december (9 nivôse) deelt maire Roels aan Rosseel dit ongeluksbericht mede. (73) Rosseel had voor een plaatsvervanger gezorgd, maar op 23 januari 1804 (2 pluviôse XII) liet rekruteringsluitenant Philippe weten dat zijn plaatsvervanger gedeserteerd was en dat Rosseel, aangeduid voor het 3e Bon du Train d' Artillerie, zich moest aanbieden bij de rekruteringsofficier te Gent, die hem naar zijn eenheid zou sturen. Het was in zijn belang zijn plaatsvervanger aan te houden en naar Dendermonde te brengen. Eventueel kon hij ook een andere plaatsvervanger aanduiden. Als hij aan dit schrijven in de kortst mogelijke tijdspanne geen gevolg gaf, zou hij als refractaire beschouwd worden. (74) Waarschijnlijk heeft Rosseel zich weer laten vervangen, want we hebben zijn naam nergens meer teruggevonden.

10. Het contingent is bereikt!

In een rondschriften om nadere inlichtingen over de laatst aangeduide conscrits de reserve van de jaren IX en X, door de prefekt rondgestuurd op 12 januari 1804 (21 nivôse XII), vinden we voor Zele vermeld:

392. Van Loo Jacques, z.v. Amand en Marguerite Vandevelde, geboren te Kalken en wonende te Zele, conscrit IX, en

395. De Geest Pierre Emmanuel, z.v. Josse en Anne Cathérine Peleman, geboren en wonende te Zele, conscrit X. (75)

Deze De Geest, plaatsvervanger van Jacques Temmerman, was evenwel niet komen opdagen en in een tweede dergelijke lijst op 23 januari 1804 (2 pluviôse XII) vinden we, naast Jacques Van Loo voor het jaar IX nu Van Broeck Pierre Jacques, geboren te Zele op 21 september 1871, voor het jaar X. (76)

Maar ook dit is nog niet het einde. Na al deze wederwaardigheden is het eerst op 10 februari 1804 (20 pluviôse XII) dat onderprefekt Devos aan prefekt Faipoult kan melden: « Le contingent de Zele ne vient d'être finalement complété que depuis quelques jours ». (77) Hoe maire Roels

(73) RAG ZM 48.

(74) GAZ.

(75) RAG HF B 100.

(76) GAZ.

(77) RAG HF A 415.

daar tenslotte nog in gelukt is, konden we niet achterhalen. Wel vinden we te Gent, spijtig genoeg zonder datum, maar zeker van einde januari, begin februari een Tableau des conscrits des années IX et X fourni par la commune de Zele. (78) Deze lijst, die zeker niet volledig is, bevat 23 namen. Aan de hand van deze lijst, aangevuld met gegevens uit diverse andere bronnen, menen we een vrijwel volledige lijst te kunnen opmaken van de opgeroepen conscrits van de jaren IX en X.

11. Opgeroepen conscrits van de jaren IX en X uit Zele. (1)

1. DEBAERE Louis — André & Anne Marie Debacker — Z, 14 feb 1780 - Lokeren Bos, landbouwer. - Jaar IX.
Op 25 jan 1803 vertrokken naar het 13e Rég't de Ligne te Metz.
2. DEDONDER Pierre Ludgère — Pierre Jean & Isabelle Windey - Z, 13 aug 1780 - Z Zandberg - jaar IX. Op 25 jan 1803 vertrokken naar het 13e Rég't de Ligne te Metz. Gedeserteerd, aangehouden op 19 mei 1804 en naar Metz gestuurd. Gedeserteerd en veroordeeld door de krijgsraad te Metz op 19 sept 1804. Aangehouden op 25 maart 1805 en naar Metz gestuurd. Weer gedeserteerd en op 1 aug. 1806 veroordeeld tot 7 jaar Travaux Publics. Op 6 maart 1811 schrijft hij een brief naar huis uit de gevangenis te Belfort (Fr.) Op 26 aug 1816 vraagt maire Roels zijn vrijlating uit de gevangenis te Aalst.
3. DEBEULE Jean Baptiste — Benoit & Elisabeth Herman - Z, 2 sept 1781 - Z - jaar X. Op 25 jan 1803 vertrokken en op 8 feb 1803 ingelijfd bij het 112e Rég't de Ligne, 3e Cie de Voltigeurs. In dienst bij ditzelfde regiment op 25 dec 1809. Gereformeerd met solde de retraite na 8 années de service et campagnes.
4. VIETTE Jean Baptiste — Joseph & Madeleine Snoeck - Gent, 23 jaar, vervangt Joseph De Loose (jaar IX).
5. DE BOCK Jean Baptiste — Jean François & Marie Thérèse Bogaert - Z, 10 nov 1778 - Z Kloosterken, arbeider. Vervangt André De Smet (jaar IX).
6. WANTE Antoine — Augustin & Anne-Cathérine Stoop - Lokeren, 27 jaar - Lokeren - vervangt x. Gestorven te Metz 3 mei 1803 - Koorts.
7. D'HONDT Pierre François — Pierre & Anne Cathérine Van Hecke - Z, 13 okt 1780 - Z. Heikant - jaar X. Op 25 jan 1803 vertrokken naar het 13e Rég't de Ligne te Metz. Gedeserteerd en door de krijgsraad te Metz veroordeeld op 19 sept 1804. Krijgt op 14 juli 1806 zijn congé de réforme uit het 1e Rég't Dragons te Versailles.

---

(78) RAG ZM 599.

(1) Naam — ouders — geboorteplaats / en datum — woonst — beroep.

8. DE KIMPE André — Pierre & Marie Anne Verstraeten - Z, 20 juni 1781 - Z - jaar X. Op 14 maart 1803 gedeserteerd uit een konvooi naar het 13e Rég't de Ligne te Metz. Veroordeeld als refractaire op 21 april 1804.
9. DE SMET Jean François — Jean François & Marie Rosalie Christiaens - Z, 31 maart 1781 - Z - wever - jaar X. Refractaire aangehouden te Zele op 5 april 1803.
10. D'HOEY Jean Baptiste — Pierre François & Marie Jeanne Vehent - Z, 15 juli 1781 - Dendermonde, - jaar X - vervangt Jean Baptiste Bonnaerens (jaar X). Vertrokken op 25 jan 1803 naar 13e Rég't de Ligne te Metz. Gedeserteerd te St. Omer in 1803. Vraagt amnestie op 3 sept 1804, maar vervoegt zijn eenheid niet. Vraagt weer amnestie op 11 mei 1810.
11. DEBEULE Jean Baptiste — Emmanuel Joseph & Jeanne Jansens - Z, 8 juni 1781 - Z Avermaat - jaar X. Vertrokken op 25 jan 1803 naar het 13e Rég't de Ligne te Metz - Na 8 jaar dienst congé de retraite.
12. STAES Frédéric François — Joseph & Rosalie Locafeir - Z, 8 maart 1781 - Z - jaar X. Vertrokken naar het 7e Rég't de Ligne, maar gedeserteerd. Aangehouden op 25 jan 1806. Gestuurd naar het 7e Rég't de Ligne te Poitiers op 1 feb 1806. Achtergelaten in het hospitaal te Chartres op 18 feb 1806 en er overleden op 6 maart 1806. (stinkende buikloop).
13. STEEMAN Jean — Josse & Jeanne Marie Dewachter - Mespelaar, 21 jaar - Z - jaar X. Vertrokken uit Gent op 9 mei 1803 naar 55e Rég't de Ligne. Op 11 mei gedeserteerd tussen Gent en Amiens. Aangehouden op 12 juli 1805. Vraagt amnestie op 14 mei 1810.
14. VAN HECKE Jean François — Pierre & Marie Verherbruggen - Z, 24 feb 1782 - Z-jaar X. Vertrokken uit Gent naar het 55e Rég't de Ligne op 9 mei 1803. Gedeserteerd tussen Gent en Amiens op 11 mei 1803. Aangehouden op 12 juli 1805. In 1811 terug te Z uit de galeien van Toulon na 5 jaar in de ijzers.
15. HILLAERT Jean Joseph — Thomas & Rosalie Polaerd - Gent, 5 nov 1779 - Z Zandberg - wagenmaker - jaar IX.
16. LEBON Joseph — Josse François & Marie Jossine Van Onderberghen - Z, 26 feb 1780 - Z Hoek - dienstknecht - jaar IX. In 1805 gedeserteerd uit een transport juist buiten Gent. Vraagt amnestie op 19 mei 1810.
17. VAN WAELVELDE Pierre Emmanuel — Cathérine Van Waelvelde - Z, 17 juli 1780 - Z Kouter - Leurder - jaar IX. Vertrokken naar het 55e Rég't de Ligne te St. Omer. Gedeserteerd te Deinze op 28 aug 1803. Smeekbrief om amnestie (klad) zonder datum in GAZ.

18. ROELS Jean François — Pierre & Madeleine Christiaens - Z, 14 jan 1779 - Z Kouter - werkman - jaar IX. Uit de gevangenis (Kapucijnenklooster, Gent) gehaald om de Cie de Réserve aan te vullen.
19. VAN LAERE Jacques Emmanuel — Charles Jean & Veronique De Vleeschouwer - Z, 22 maart 1780 - Z Huivelde - wagenmaker - jaar IX. Op 28 juni 1803 vertrokken om in de arsenalen te werken.
20. VAN LOO Jacques — Amand & Marguerite Vandevelde - Kalken, 22 juli 1780. Z Dorp - bakker - jaar IX. Op 3 januari 1806 vervangen door Van Renterghem François uit Nevele (g. 13 juli 1773).
21. ROELS Jean Joseph — Egide & Jeanne Goossens - Z, 2 jan 1781 Z - jaar X. Uit de gevangenis (Kapucijnenklooster, Gent) gehaald om de Cie de réserve aan te vullen.
22. HEIRMAN Benoit — Pierre & Marie Joseph Vandenberghe - Z, 15 feb 1781 - Z Veldeken - landbouwer - jaar X. Op 1 feb 1806 vertrokken naar het 7e Rég't de Ligne te Poitiers. Achtergelaten in het hospitaal te Chartres op 18 feb 1806. Op 3 feb 1812 te Zele aangehouden als deserteur en overgebracht naar Dendermonde.
23. BOGAERT Pierre Jean — Jean Baptist & Marie Jacqueline Verbeeck - Z, 12 maart 1780 - Z Huivelde - jaar IX. Vertrokken op 15 december 1806, ingelijfd bij het 16e Rég't de Ligne op 20 juli 1807. Daar aanwezig op 5 nov 1808.
24. BYL Jean Baptiste — Charles & Marie Anne De Kimpe - Z, 12 feb 1780 - Z Wezepoel - dienstknecht - jaar IX. Gedeserteerd uit het 6e Rég't de Ligne. Op 26 jan 1804 door de krijgsraad te Brugge veroordeeld tot 9 jaar Travaux Publics en 1500 frs boete.
25. COPPIETERS Jean François — Simon Pierre & Marie Van Belle - Z, 31 dec 1779 - Z Dorp - wever - jaar IX. Refractaire. Vraagt amnestie aan op 30 mei 1810.
26. CORTHALS Pierre Emmanuel — Thomas & Marie Jeanne Stevens - Z, 5 maart 1780 - Aalst - wever - jaar IX. Deserteur uit het 4e Rég't de Ligne. Op 23 maart 1803 veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. Komt op 25 feb 1815 uit Nassau (principauté d'Orange) te Zele Durmen wonen bij zijn oom J.B. Vander Maelen.
27. DE KINDER François — Jean & Anne Cathérine Vergeylen - Z, 4 maart 1780 - Z Zandberg - wever - jaar IX. Afwezig bij vertrek op 2 juli 1806. Refractaire verklaard op 14 feb 1807; veroordeeld te Dendermonde op 20 feb. 1807. Gereformeerd op 1 feb 1808, maar moet boete van 1500 frs betalen. Roept op 10 februari 1808 zijn staat van behoeftigheid in met attest van de maire.
28. DE VARE Emmanuel — Marcel & Marie Françoise Goossens - Z,

- 1 juli 1780 - Z Dries - dagloner - jaar IX. Refractaire. Vraagt amnestie aan op 30 mei 1810.
29. PHILIPS Jean François — Joseph & Marie Jacqueline Regge - Z, 30 aug 1780 - Z Hoek - dagloner - jaar IX. Refractaire. Vervoegt vrijwillig zijn eenheid na de brief van de prefekt van 18 nov 1805.
  30. MOERMAN Jacques — Jean Paul & Isabelle Jacoba Heirwegh - Z, 4 sept 1779 - Z Kouter - werkman - jaar IX. Vertrokken uit het dorp om zich aan de conscriptie te onttrekken.
  31. TEMMERMAN Jacques Emmanuel — Pierre François & Thérèse Landuyt - Z, 20 nov 1779 - Z Durmen - landbouwer - jaar IX. Opgeroepen voor de reserve op 5 juli 1803. Vervangen door Vyncke Josse, 23 jaar, g. Gent - w. Z. Deze komt niet op en Temmerman wordt zelf opgeroepen op 25 juli 1803. Hij is afwezig op de verzamelplaats en wordt op 26 sept 1803 als refractaire veroordeeld.
  32. VANDENBOSSCHE Ambroise — Jacques & Anne Cathérine Verdonck - Z, 20 nov 1779 - Z Kamershoek - landbouwer - jaar IX. Vraagt als refractaire amnestie aan op 30 mei 1810.
  33. VANHAUTE Mathieu — Jacques & Martine Scheirs - Z, 26 nov 1779 - Z Meerskant - dagloner - jaar IX. Deserteur. Aangehouden op 24 mei 1805. Sterft op 7 sept 1805 in het hospitaal te Dreux (Eure et Loire, Fr.).
  34. VAN UYTVANCK Charles Jean — Dominicus & Isabelle Rosa Vandriessche Z 4 sept 1780 - Z - jaar IX. Deserteur uit het 48e Rég't de Ligne. Op 2 juni 1802 veroordeeld door de krijgsraad te Vlissingen. Aangehouden op 29 sept 1805 en veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. Krijgt op 4 juli 1810 zijn Certificat de libération.
  35. CORNELIS Jean Baptiste — Pierre Philippe & Anne Marie Leeman - Z, 10 mei 1780 - Z Huivelde - dienstknecht - jaar IX. Op 28 juni 1803 opgeroepen voor het 48e Rég't de Ligne. Op 26 juli 1803 vertrokken uit Gent.
  36. BOGAERD Pierre François — Charles & Marie Thérèse Rosenberg - Z, 2 maart 1781 - Z - jaar IX. Was in dienst bij het 16e Rég't de Ligne van de Armée d'Espagne in Katalonië, zoals blijkt uit een brief van hem op die datum uit Besalu, Katalonië, Noord-Spanje. (29 april 1811)
  37. COSIJNS Armand — Josse & Anne Moerman - Z, 23 jan 1781 - Z - jaar X. Refractaire. Vrijwillig aangemeld na de brief van de prefekt op 18 november 1805.
  38. DEDONDER Pierre Ludgère — André & Cathérine De Kimpe - Z, 20 april 1781 - Z - jaar X. Als refractaire veroordeeld op 3 mei 1804. Fusilier bij het 13e Rég't de Ligne. Gedeserteerd en veroordeeld door de krijgsraad te Metz op 19 sept 1804.

39. DE GEEST Pierre Emmanuel — Josse & Jeanne Cathérine Peleman - Z, 15 okt 1780 - Z Meerskant - jaar X. Afwezig bij het vertrek naar het 48e Rég^t de Ligne op 21 maart 1804. Refractaire verklaard op 21 april en op 3 mei 1804 veroordeeld te Dendermonde. Krijgt na 8 1/2 jaar dienst in het 8e Rég^t d'Artillerie zijn congé de réforme.
40. DEVRIENDT Charles Dominique — Ludovicus & Joanna Isabelle Van Lokeren - Z, 10 nov 1780 - Z - jaar X. Op 26 juli 1803 vertrokken uit Gent naar het 48e Rég^t de Ligne. Gedeserteerd te Breda in 1803. Vraagt amnestie op 17 mei 1810.
41. NAEGELS Francies — Jan & Marie Van Engelen - Bazel, - Z - jaar X. Op 26 januari 1803 vertrokken naar het 13e Rég^t de Ligne. Gedeserteerd onderweg. Veroordeeld te Dendermonde op 3 mei 1804.
42. RAEMDONCK Joseph — Engelbertus en Anna Catherina Rogge-
man - Z, 9 december 1780 - Z - jaar X. Refractaire verklaard op 27 juni 1808. Op 2 juli brief van de maire aan de prefekt: ongeveer een jaar en half geleden naar zijn korps gestuurd en sedert geen nieuws meer.
43. VANDEN BERGHE Jean Baptiste — Joseph & Marie Josine Vergeylen - Z, 2 okt 1780 - Z - jaar X. Afwezig bij het vertrek op 2 juli 1806. Als refractaire veroordeeld op 20 feb 1807. De maire vraagt aan de prefekt op 10 okt 1808 om zijn moeder (weduwe) als gijzelaarster aan te houden. Hij meldt zich vrijwillig na brief van de prefekt op 18 november 1808.
44. VANDENBOSSCHE Jean Baptiste — Adrien Frans & Jeanne Petronelle Vandriessche - Z, 21 mei 1781 - Z. Heikant - jaar X. Aangeduid voor het 25e Rég^t Dragons. Refractaire. Vrijwillig gemeld op 2 maart 1807.
45. VAN ONDERBERGHEN Bernard Dominique — Jean Frans & Marie Jacqueline Saeys - Z, 6 nov 1781 - Z Wezepoel - wever - jaar X - vervanger van Ongenae, conscrit IX uit Lokeren. Is op 26 februari 1807 in het 1e Rég^t Dragons te Versailles sedert 29 mei 1805. Door de Engelsen krijgsgevangen genomen en dienst genomen in het Engels leger. Bij de intocht van de Engelsen in België in 1814 naar huis gekomen zonder toelating.
46. VAN ORTHEM Gilles François — Marcel & Marie Josine Vandenbranden - Z, 29 nov 1780 - Z - jaar X. Deserteur uit het 25e Rég^t Dragons. Vrijwillig aangemeld op 6 maart 1807. Op 1 februari 1809 schrijft hij in een brief dat hij ziek ligt in het hospitaal te Bordeaux.
47. VERMEULEN Corneille — Jean & Jeanne Deridder - Schellebelle - Z - jaar X. Op 20 november 1803 gedeserteerd uit het 11e Rég^t Dragons.

48. WUYLENS Emmanuel — Gillis François & Jeanne Marie Van Eeckhaut - Z, 29 mei 1780 - Z Zandberg - dagloner - jaar IX. Vervangt Pierre Smekens, conscrit X. Grenadier bij het 35e Rég^t de Ligne. Opgenomen in het hospitaal te Bologna (IT.) op 9 juli 1810 en er gestorven op 9 augustus 1810; koorts.

12. September 1803. lichtung van de klassen XI en XII.

Op 26 april 1803 (6 floréal XI) was een nieuwe conscriptiewet gestemd, die uit de klassen van het jaar XI (22 september 1802 - 23 september 1803) en van het jaar XII (24 september 1803 - 23 september 1804) 60.000 man ter beschikking stelde van de regering. Het betrof de jongens geboren tussen 23 september 1781 en 23 september 1782 en die geboren tussen 24 september 1782 en 22 september 1783. (79) Op 16 september 1803 (29 fructidor XI) volgde het uitvoeringsdecreet: elke klas zou 30.000 man leveren voor het actief leger en evenveel voor de reserve. Tegelijkertijd werd het aandeel van elk departement bepaald. Voor de negen Belgische departementen bedroeg het gezamenlijk aandeel voor elk van beide jaren 2.729 man voor het actief en evenveel voor de reserve. Er werd echter een kwart supplement bijgeëist om de leemten aan te vullen veroorzaakt door de refractaires of wederspannigen. In feite werden aldus $5.458 + 1.362 = 6.820$ man ineens opgeroepen voor het actief leger. (80)

Ongeveer een maand voordien, namelijk op 12 augustus 1803 (24 thermidor XI) had de prefekt van Gent aan de maires van zijn departement bericht dat de regering op 29 juli voorgaande (10 thermidor) besloten had 4462 conscrits van het jaar XI ter beschikking te stellen van de minister van de marine. Ze zouden te werk gesteld worden in de havens en de maritieme arsenalen. De onderprefekt zou in zijn arrondissement de conscrits daartoe aanwijzen. Binnen de 24 uur na de ontvangst van deze brief moesten de maires een lijst laten worden van de conscrits van het jaar XI, met aanduiding van hun beroep. De in het Schelvedepartement aangewezen conscrits zouden te werk gesteld worden te Gent. Hun aantal konden de gemeenten in mindering brengen van hun volgens de wet van 26 april 1803 (6 floréal XI) te leveren kontingent. Ze mochten ook mannen van goede wil hiervoor aanduiden als vrijwilligers, maar deze moesten minder dan 45 jaar oud zijn en het beroep uitoefenen van timmerman, wagenmaker, plankenzager of schrijnwerker. Hun lichaamslengte speelde geen rol. (81)

Op 2 november 1803 (10 brumaire XII) verscheen het uitvoeringsbesluit van de nieuwe conscriptiewet voor het Schelvedepartement en zijn

(79) *Bulletin des Lois* 275, nr 2746.

(80) *IBIDEM*, 317, nr 3213.

(81) *GAZ.*

verschillende kantons. (82) Voor het departement ging het om 542 man voor het aktief leger en evenveel voor de reserve voor elk van beide jaren.

Daarbij kwam nog het kwart supplement, namelijk 135 voor het jaar XI en 136 voor het jaar XII.

We komen aldus tot volgende tabel:

jaar XI	}	aktief: 542 + 135 = 677 reserve: 542 + 135 = 677	1354	}	2.710
jaar XII	}	aktief: 542 + 136 = 678 reserve: 542 + 136 = 678	1.356	}	

13. Inhoud van deze nieuwe conscriptiewet voor het kanton Zele.

Op diezelfde 2 november 1803 (10 brumaire XII) worden de voorschriften van de prefekt omstandig toegelicht in een rondschrijven van de onderprefekt. (83) Voor Zele betekende dit het volgende:

1.

Om het vereiste kontingent te leveren wordt Zele tot één kanton verenigd met de communes Berlare, Grembergen, Overmere en Uitbergen.

2.

Het gemeenschappelijk kontingent voor deze 5 communes bedraagt:

jaar XI	}	aktief: 13 + 1/4 supplement 4 = 17 reserve: 13 + 1/4 supplement 3 = 16	33	}	66
jaar XII	}	aktief: 13 + 1/4 supplement 3 = 16 reserve: 13 + 1/4 supplement 4 = 17	33		

3.

De kommissie belast met de aanduiding van de conscrits en de daaraan voorafgaande werkzaamheden zal samenkomen te Zele op 15 november 1803 (23 brumare XII). Zij zal bestaan uit een afgevaardigde van de prefekt en de maires van de vijf communes.

4.

Zowel voor het jaar XI als voor het jaar XII moeten volgens een bijgaand model volgende lijsten opgemaakt en daarna openbaar uitgehangen worden:

(82) *Recueil ou manuel VII, 47 en RAG HF A 44.*

(83) *GAZ. Dit in het Frans gestelde schrijven vertoont in margine volgende waarschuwing: Den Meyer die de fransche taele niet verstaet, moet hem, op ontfang, den inhoud van dezen brief doen uytleggen, en nood zynde in het vlaemsch doen overstellen, vernits hy schikkingen behelst welke hy op zyne verantwoording moet doen uytvoeren.*

- lijst A: Algemene alfabetische lijst van de conscrits uit de 5 communes.
  - lijst B: Alfabetische lijst van de conscrits van het jaar, woonachtig en aanwezig in de 5 communes, wier ouders of familie er ook wonen.
  - lijst C: Alfabetische lijst van de conscrits van het jaar, aanwezig in de 5 communes, maar wier ouders of familie er niet gevestigd zijn.
  - lijst D: Alfabetische lijst van de conscrits van het jaar, woonachtig in de 5 communes, maar die op de dag van de aanduiding afwezig zullen zijn.
5. De samenstelling van het kontingent zal gebeuren op 27 november 1803 (5 frimaire XII), nadat dus eerst een voldoende tijdspanne werd gegeven aan de conscrits om hiervoor onderling afspraken te maken.
  6. Op het einde van deze operaties moet, volgens bijgaand model E, een lijst opgemaakt worden van de aangeduide conscrits. Een kopie van deze lijst moet in drievoud opgemaakt worden: een voor de rekruteringsofficier, een voor de gendarmerieofficier en een voor de onderprefekt. Het orgineel moet in de mairie van Zele bewaard blijven.

Op 14 november 1803 (22 brumaire XII) evenwel bericht de onderprefekt dat de tweede vergadering een dag is uitgesteld en dus zal doorgaan op 28 november (6 frimaire). Inderdaad de eerst aangeduide dag is een zondag « comme c'est un jour de repos auquel le public se rend beaucoup dans les cabarets pour y passer son tems et qu'il importe autant que possible d'éviter les rassemblemens ». (84)

14. Drukke werkzaamheden te Zele.

De toepassing van deze nieuwe conscriptiewet bracht te Zele drukke dagen mede, waarvan we talrijke sporen vinden in het gemeentearchief en in het rijksarchief te Gent. (85)

Op de voorgeschreven datum van 15 november 1803 (23 brumaire XII) vergadert de kommissie te Zele. Als voorzitter fungeert François Benoit Remory, afgevaardigde van de prefekt, en als leden de vijf maires of hun afgevaardigde: Thomas Roels (maire, Zele), Charles De Colnet (maire, Overmere), Louis Heirman (maire, Uitbergen), Jean Thoen (adjoint, Berlare) en Jean Baptiste Van Damme (adjoint, Grembergen). Als sekretaris treedt op Louis L'Olivier. Als werkdokument bezitten ze voor de 5 gemeenten de lijst van de jongens geboren in de door de wet

(84) GAZ.

(85) RAG: HF B 100.

aangeduide periode. (86) Vooreerst wordt lijst A opgemaakt: Liste générale alphabétique des conscrits de l'an XI domiciliés dans les communes de Zele, Grembergen, Berlaere, Overmeere & Uytbergen, qui sont réunis pour faire un contingent commun dans la levée ordonnée par la loi du six floréal XI. Deze lijst bevat 125 namen: 67 uit Zele, 22 uit Berlare, 20 uit Overmere, 10 uit Grembergen en 6 uit Uytbergen. Daarvan zijn er 16 geschrap: 12 zijn dood, 2 sinds 9 à 12 jaar vertrokken, 1 is in het leger en 1 in de marine. Van de 109 overige zijn er 77 gemerkt als geschikt en 32 als ongeschikt. Van deze 109 bestaat ook een afzonderlijke lijst.

Dezelfde lijst wordt opgemaakt voor de conscrits van het jaar XII. Er zijn er 106: 58 uit Zele, 17 uit Overmere, 17 ook uit Berlare, 9 uit Grembergen en 5 uit Uytbergen. Er zijn er 29 om allerlei redenen ongeschikt bevonden, zodat er weer 77 beschikbaar blijven. Deze twee lijsten zijn klaar op 17 november (25 brumaire).

Twee dagen later, 19 november (27 brumaire), komen ze klaar met lijst B: Liste alphabétique des conscrits de l'an onze présents dans les communes réunis pour faire un contingent commun et dont les pères et les mères ou la famille sont domiciliés dans les dites communes. Deze lijst bevat 97 namen. Bij twee staat er opgemerkt: overleden. Er blijven er dus 95 over. Voor het jaar XII bevat diezelfde lijst 99 namen.

Op dezelfde dag zijn ze ook klaar met lijst C: Liste alphabétique des conscrits de la classe de l'an XI présents dans les communes réunis pour faire un contingent commun, qui y sont domiciliés mais dont les pères et mères ou la famille ne sont pas domiciliés dans les dites communes. Deze lijst bevat 5 namen; die voor het jaar XII bevat er 7.

Nog dezelfde dag ondertekenen ze tenslotte de lijst D: Liste alphabétique des conscrits de la classe de l'an XI, domiciliés dans les communes réunis pour faire un contingent commun, mais qui en sont absens au moment de la Désignation. Op deze lijst vinden we 9 namen, op die voor het jaar XII slechts 3.

Van elk van deze lijsten worden voldoende kopies opgemaakt om in de vijf gemeenten uitgehangen te worden. Van de werkzaamheden wordt op 20 november 1803 (28 brumaire XII) een proces-verbaal ondertekend en naar Gent opgestuurd.

Op 29 november 1803 (7 frimaire XII) komt de kommissie opnieuw bijeen, deze maal bijgestaan door Jean Silvestre Rodrigues, officier de santé, brigadier Cotton van de gendarmerie te Dendermonde en een niet bij name genoemde sergeant als afgevaardigde van de rekruteringsofficier. Vooreerst wordt lezing gegeven van de lijsten van de conscrits en

---

(86) Die van Zele beide in GAZ.

van de bemerkingen die erover werden ingebracht. Daarna worden de lijsten gesloten en definitief verklaard en wordt er overgegaan tot de naamafroeping van de conscrits. Vervolgens wordt hun gestalte gemeten en, zo ze de vereiste grootte hebben, wordt hun gevraagd of ze soms gebreken hebben, die hen ongeschikt maken tot de dienst. Wie hierop bevestigend antwoordde wordt terstond onderzocht. De gereformeerden wordt bevolen een gelegaliseerd uittreksel te bezorgen van hun belastingen of die van hun ouders om te zien of ze al dan niet de door de wet bepaalde vergoeding hadden te betalen. Nog dezelfde dag wordt de lijst van de definitief afgekeurden, gedateerd op daags voordien 6 frimaire, samen met de belastingsuittreksels naar Gent opgestuurd. Voor beide jaren bevat ze evenveel namen: 33. Daar er geen conscrits afwezig zijn, wordt daarna overgegaan tot de geheime stemming om de 66 gevraagde conscrits aan te duiden. Ook van deze zitting wordt proces-verbaal opgemaakt en met een kopie van de lijsten naar Gent opgestuurd op 6 december 1803 (14 frimaire XII).

Op 31 maart 1804 (10 germinal XII) krijgt maire Roels uit Gent de rekening voorgeschoteld: voor het kanton Zele bedragen de totale onkosten 260 frs, waarvan er 240 toekomen aan de afgevaardigde van de prefekt Remory en 20 aan burger Rodrigues, gezondheidsofficier, als vergoeding voor het geneeskundig onderzoek van de conscrits. Voor de gemeente Zele alleen bedroegen de onkosten 138 frs. (87)

D. 1804. Voortzetting van de lichterij van de klassen XI en XII.

1. *Goed en slecht nieuws voor Zele.*

Op 12 maart 1804 (21 ventôse XII) bepaalde de prefekt voor de conscrits van het kwart supplement voor het actief leger de rangorde waarin ze op de algemene lijst zouden gebracht worden om in aktieve dienst te treden. Voor het jaar XI kreeg Zele van de 41 kantons van het departement het rangnummer 30 en voor het jaar XII het nummer 33. Daardoor bekwamen voor XI de vier conscrits uit het kanton Zele rangnummer 99 à 102 en de drie conscrits voor XII nummer 107 à 109. (88)

Goed nieuws was er op 28 juni 1804 (9 messidor XII) voor 19 man: ze mochten zich op het bureel van de onderprefekt aanbieden om er het bewijs af te halen van hun definitieve vrijstelling van dienst, de zogenaamde «cartouche». De gelukkigen waren:

---

(87) RAG ZM 601 en GAZ.

(88) RAG HF A 45.

— jaar XI: Bijl Ambroise, De Decker Jean François, Coignaert Guillaume, Rosseel Jacques Frans, Raemdonck Louis, Mertens Jean Baptiste, Kerre Pierre Frans en Heirman Pierre Frans.

— jaar XII: Waegeman Engel Joseph Frans, Verlies Benoit, Raemdonck Jan Frans, Kerckhove Pierre, Fierens Jean André, Van Driessche Bernard Benoit, Van Cauteren Pierre Ferdinand, Bracke Joseph Emmanuel, Bracke Daniel, Bogaert Jean François en Baetens Jean. (89).

Minder goed nieuws kwam er voor Daniel François Goossens, reserve XI. In de zitting van de conseil de recrutement op 24 mei 1804 (4 prairial XII) was hij geschikt bevonden voor de dienst, hoewel hij in het bezit was van een ongeschiktheidsattest door Joseph François Charles Van Driessche, médecin à Zele. Bij een tweede zitting op 2 augustus 1804 (14 thermidor XII) bleef de uitslag dezelfde, niettegenstaande een nieuw attest van de dokter, bevestigd door de maire. (90)

2. *Oproeving van de klassen XI en XII. Strijd tegen refractaires en deserteurs.*

Bij het opmaken van de conscriptielijst en bij de loting in november 1803 waren in het arrondissement Dendermonde 28 conscrits afwezig gebleven. Ze werden op 2 februari 1804 (12 pluviôse XII) refractaire verklaard. Daaronder zijn er twee uit het kanton Zele: J.F. Vandewiele, conscrit XII en P.J. Kets, conscrit XI, beiden uit Berlare. (91) Bij de eerste merkte onderprefekt Devos op dat hij bij het opmaken van de lijst niet wist dat deze in de gevangenis te Gent verbleef na een veroordeling door de korrektionele rechtbank van Dendermonde. (92)

Deels op 10 februari en deels op 21 maart 1804 (20 pluviôse en 30 ventôse XII) werden de conscrits, aangewezen voor het actief leger, binnengeroeven om naar hun korps te vertrekken, het 26e Régiment de Ligne te Angoulême.

Op 6 april (16 germinal XII) brengt rekruteringskapitein Perret hierover verslag uit bij de prefekt. Op de 2168 uit het arrondissement Dendermonde zijn er niet minder dan 1011 ofwel niet opgedaagd ofwel in de eerste week gedeserteerd. Hierbij viel het kanton Zele niet uit de toon: op de 26 daagden er 3 niet op en 9 deserteerden. Daagden niet op: J. Ruttens, J.B. Bracke en J. Corthals, alle drie conscrits XII; deserteerden: J.F.

---

(89) *GAZ*. Daar bevinden zich nog de cartouches van Victor Van Uytvanck (IX), Charles Poppe (IX), Jean François Van Laere (IX), Josse Moens (XII), Guillaume Coignaert (XI), Joseph Emm. Bracke (XII), Pierre Kerckhove (XII).

(90) *RAG HF A 43*.

(91) *RAG HF B 19*.

(92) à (95) *RAG HF B 17*.

Cooreman, J. Roels, P.J. Janssens, P. Klinck, J.D. Van Cauteren, conscrits XI, en B. Heirman, J.F. De Meulenaere, J.F. Raemdonck en P.J. Poppe, conscrits XII. (93)

Onder de mannen van de reserve, opgeroepen om op 21 maart 1804 (30 ventôse XII) te vertrekken naar het 48e Rég't de Ligne of het 11e Rég't Dragons, daagden er 27 niet op, waaronder één uit het kanton Zele: P.E. De Geest, conscrit X, bestemd voor het 48e Rég't de Ligne. (94)

Het was dan ook niet te verwonderen dat kapitein Perret zijn verslag liet vergezeld gaan van een ontmoedigde brief, waarin hij deze uitslagen effenaf « effrayant » heette door het groot aantal refractaires en deserteurs. « Weldra komen de vertrekkende van 10 en 12 april (20 en 22 germinal XII) en hij vreest dat de twee derden zullen ontbreken. Weer zullen talrijke doktersattesten binnengebracht worden, meestal vals en enkel bedoeld om de conscriptie te dwarsbomen. Zonder andersluidend bevel van de prefekt zal hij er dan ook geen rekening mee houden. » (95)

Op 11 april 1804 (21 germinal XII) worden er 122 conscrits XI en XII refractaire verklaard, waaronder 15 uit het kanton Zele, allen gedeserteerd uit het 26e Rég't de Ligne: J.F. Cooreman, J. Roels, P.J. Janssens, P. Klinck, J.D. Vercauteren, I. Haeseleire (= De Puysseleire), allen conscrit XI. Als conscrit XII vinden we: B. Heirman, J.F. de Meulenaere, J.F. Raemdonck, J. Poppe, B. Damman, S. Inzé, J.B. Bracke en J. Corthals. Allen behoren tot de 26 conscrits bestemd voor het actief leger. Meer dan de helft zijn dus gedeserteerd. (96)

Acht dagen later, op 19 april 1804 (29 germinal XII), veroordeelt de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde 114 refractaires tot de gewone straf, een boete van 1500 frs, ook verhaalbaar op hun familie. We treffen er 13 aan van de 15 juist vernoemden uit het kanton Zele. Alleen J. Roels en S. Inzé ontbreken. (97)

Ook in de vroeger opgeroepen klassen moeten dezelfde kwalen bestreden worden. Op 21 april 1804 (1 floréal XII) worden 152 conscrits van de jaren IX en X refractaire verklaard. Er zijn er twee bij uit Zele: A. De Kimpe, conscrit X en bestemd voor het 13e Rég't de Ligne en P.E. De Geest, conscrit X en bestemd voor het 48e Rég't de Ligne. Er is ook een conscrit XII bij: F.M. Spordt, bestemd voor het 13e Rég't de Ligne. (98) Weer volgt een massale veroordeling te Dendermonde op 3 mei 1804 (13 floréal XII). We vinden er de drie juist vermelde Zelenaren terug, samen met een vierde, F. Nagels, conscrit X en bestemd voor het 13e Rég't de Ligne. (99)

---

(96) en (97) RAG HF B 19.

(98) RAG HF B 17.

(99) (100) en (101) RAG HF B 19.

Op 28 april 1804 (8 floréal XII) klaagt Perret 30 refractaires aan onder de conscrits aangeduid om op 14 april (24 germinal XII) te vertrekken. Onder hen vinden we er twee uit het kanton Zele: B. De Baere, XI en P.F. Vergauwen, XII. (100) Ze worden samen met 31 anderen veroordeeld te Dendermonde op 9 mei 1804 (19 floréal XII). (101)

Moelijk uit elkaar te houden zijn de lotgevallen van Pierre Ludgère Dedonder, zoon van Pierre Jean & Isabelle Windey, conscrit IX, en van Pierre François Dedonder, zoon van Ludgère en Elisabeth Van Haese, conscrit XIII. Beiden wonen op de Zandberg te Zele en zijn gedeserteerd uit het 13e Rég't de Ligne. De eerste werd aangehouden op 19 mei 1804 (1 prairial XII), de tweede, in dienst getreden als plaatsvervanger van een conscrit IX uit Bazel, werd aangehouden op 5 juni 1804 (16 prairial XII). Beiden werden naar hun regiment gestuurd te Metz. (102)

Op 27 augustus 1804 (9 fructidor XII) worden er te Gent nog eens 198 conscrits uit het arrondissement Dendermonde refractaire verklaard. Daaronder zijn er vijf uit het kanton Zele, allen afwezig bij het vertrek naar het 44e Rég't de Ligne: Th. Schaeckers, F. Wierinckx, beiden conscrit XI en B. Jacobs, A. Van Kerckhove en A. Van Mele, conscrits XII. (103) Van deze 198 worden er 196, waaronder de vijf uit Zele, op 1 september 1804 (14 oktober XII) te Dendermonde veroordeeld. (104)

Op 19 oktober 1804 (27 vendémiaire XII) werd P.J. Poppe, conscrit XII, door de krijgsraad te Rijsel bij verstek veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. Refractaire verklaard op 11 april 1804, werd hij aangehouden en opgesloten in de citadel te Rijsel op 26 mei 1804. Overgeplaatst naar het 46e Rég't de Ligne op 22 juni 1804, deserteerde hij op weg naar zijn regiment op 3 juli 1804. (105)

Van zijn kant ging het goevernement er dus met de harde hand op los: in twee omvangrijke staten van betaling van de opgelegde boeten, opgemaakt op 15 april 1807, vinden we voor de klassen XI en XII uit het kanton Zele de namen van 15 conscrits veroordeeld als deserteur en van 23 veroordeeld als refractaire, alleen te Dendermonde en in het jaar 1804. (106) Het spreekt van zelf dat men in Parijs niet erg tevreden was over deze gang van zaken. Door de minister van justitie belast met het toezicht op de burgerlijke overheidspersonen, schrijft P.A. Isebrant, Substitut Magistrat de Sûreté pour l'arrondissement de Termonde, op 25 oktober 1804 (3 brumaire XIII) een brief aan de maires van het arrondissement. Daarin verwijt hij hen de laksheid waarmede ze optreden tegenover refractaires en deserteurs. Ze moeten op alle

---

(102) RAG HF A 29.

(103) en (104) RAG HF B 19.

(105) RAG HF B 17.

(106) RAG HF B 15.

manieren de gendarmeriebrigades helpen, de refractaires en deserteurs opsporen en signaleren. Zo ze hierin te kort schieten, zal hij zich verplicht zien het goevernement hiervan op de hoogte te stellen. (107)

Niettegenstaande alle maatregelen werden, zoals men ook te Zele kan vaststellen, de gevallen van wederspanningheid en desertie steeds talrijker. Om toch maar het conscriptiekontingent op peil te houden hadden de gemeenten bevel gekregen voor elke refractaire het kontingent met een nieuw aangeduide conscrit aan te vullen. Dat dit deze conscrit, die tot nog toe de dans ontsprongen was, niet erg beviel, valt licht te begrijpen. Daarop inspelend had de prefekt van Gent in artikel 27 van zijn besluit van 16 september 1803 (29 fructidor XI) bepaald dat elke opgeroepen conscrit, die de aanhouding had mogelijk gemaakt van een refractaire, weer van de kontingentslijst werd geschrapt en opnieuw zijn plaats innam als niet opgeroepen conscrit. Dat dit niet slecht gezien was blijkt uit de brief van de prefekt op 17 januari 1805 (27 nivôse XIII), waarin hij laat weten dat er 16 conscrits in dit geval zijn. Er is er een uit het kanton Zele: Jean Baptiste De Block, conscrit XII, die op 19 december 1804 (28 frimaire XII) de aanhouding had mogelijk gemaakt van Jean De Vetter, refractaire XII, uit Overmere. (108) Toch zou ook deze maatregel slechts een pleister zijn op een houten been, in de komende jaren zou het vraagstuk van de refractaires en deserteurs steeds nijpender worden.

3. *Opgeroepen conscrits van het jaar XI uit het Zele.* (109)

A. *Voor het aktieve leger.*

1. COOREMAN Jean François — Pierre Ignace & Marie Haegens - Z, 14 okt 1781 - Z Kouter - Wever. Vertrokken naar het 26e Rég. de Ligne te Angoulême op 10 feb 1804 en op 13 feb gedeserteerd onderweg. Refractaire verklaard op 11 april en op 19 april 1804 te Gent veroordeeld. Aangehouden en opgesloten in de citadel te Rijsel op 5 feb 1805. Deed de kampagnes mede van 1807, 1808 en 1809 met de Grande Armée. Gekwetst in de slag bij Esling (bij Wenen) op 21 mei 1809. Gereformeerd.
2. JANSSENS Pierre Jean — Pierre Jean & Marie Kerre - B, 3 okt 1781 - B - Wever. Vertrokken naar het 26e Rég. de Ligne te Angoulême op 10 feb 1804. Op 13 feb gedeserteerd onderweg. Refractaire verklaard op 11 april en op 19 april 1804 veroordeeld.

---

(107) GAZ.

(108) RAG HF A 229.

(109) Z(ele), O(vermere), B(erlare), G(rembergen), U(itbergen). Naam - ouders - geboorteplaats en - datum, woonst, beroep (voor zover gekend).

3. NEUS André — Jean & Anne Vander Sijpe - O, 18 juli 1782 - O - Landbouwer. Vervangen door Jean Baptist Vandevelde, geboren Maldegem, 5 feb 1779.
4. DE PUYSSOLAER Ignace — Eloi & Jeanne Marie Driege - O, 21 juli 1782 - O - Wever. Afwezig bij het vertrek naar het 26e Rég't de Ligne te Angoulême op 10 feb 1804. Refractaire verklaard op 11 april en veroordeeld op 19 april 1804 te Gent. (onder de naam Haeseleire)
5. ROELS Jacques — Judocus & Anna Catharina Pieters - Z, 7 maart 1782 - Z Avermaat - Landbouwersknecht. Vertrokken naar het 26e Rég't de Ligne te Angoulême op 10 feb 1804 en gedeserteerd onderweg op 13 feb. Refractaire verklaard op 11 april en op 19 april 1804 veroordeeld te Gent. Vrijwillig aangemeld na de brief van de prefekt op 18 nov 1805. Gesneuveld bij Caminha (Port.) op 16 feb 1809.
6. VERGEYLEN Jacques — Jean Baptiste & Anne Jacqueline Van Eetvelde - Z, 16 aug 1782 - Z Huivelde - Kleermaker. Afwezig bij het vertrek naar het 26e Rég't de Ligne te Angoulême op 10 feb 1804. Vrijwillig aangemeld na de brief van de prefekt op 18 nov 1815. Aangekomen bij het 112e Rég't de Ligne op 28 dec 1805. Is met dat regiment te Cherbourg op 21 jan 1806.
7. VERLAECKT André Charles — Pierre François & Anne Van Langenhove - B, 15 april 1782 - B - Landbouwer.
8. VANDEVELDE Pierre Josse — Gilles & Marie Françoise Baetens - G, 28 jan 1782 - G - Landbouwer.
9. DEDEYN André Charles — Joseph & Thérèse Arbijn - G, 15 mei 1782 - B - Dagloner.
10. KETS Pierre Joseph — Guillaume & Marie Anne Van Wiele - B, 19 maart 1782 - B - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld te Dendermonde op 9 feb 1804. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 7 mei 1805. Opgesloten in de citadel van Rijsel op 15 mei 1805.
11. KLINCK Pierre Emmanuel — Livinus & Thérèse Van Goethem - B, 8 jan 1782 - B - Dagloner. Vertrokken naar het 26e Rég't de Ligne te Angoulême op 10 feb 1804 en gedeserteerd onderweg op 14 feb. Op 11 april 1804 refractaire verklaard en op 19 april te Dendermonde veroordeeld. Op 8 mei 1805 door de krijgsraad te Oostende veroordeeld als deserteur uit het 7e Rég't d'Artillerie.
12. RUBBENS Pierre François — Pierre & Pétronille Roels - G, 18 april 1782 - G - Dagloner.

13. VAN CAUTEREN Jean Denis — François & Jeanne Cathérine Eeckhaut - Z, 3 sept 1782 - Z - Landbouwer. Vertrokken naar het 26e Rég't de Ligne op te Angoulême op 10 feb 1804 en op 13 feb gedeserteerd. Refractaire verklaard op 11 april en op 19 april 1804 veroordeeld. Heeft zich vrijwillig aangeboden en is aangekomen bij het 13e Rég't de Ligne. Op 14 jan 1805 vraagt zijn moeder - weduwe de boete van 1500 frs niet te moeten betalen. Zij toont 3 brieven van hem uit het hospitaal te Metz.

+ het kwart supplement :

1. DE BAERE Bernard — Jacques & Isabelle Thérèse Laureyns - Z, 12 mei 1782 - Z Bos - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek naar het 44e Rég't de Ligne op 14 april 1804 en op 19 april veroordeeld. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 nov 1805 en wordt ingelijfd als fusilier bij het 112e Rég't de Ligne. Sterft op 13 dec 1806 in het burgelijk hospitaal te Susa (bij Turijn, It.) Kwade koorts.
2. D'HOLLANDER Pierre Joseph — Joseph & Thérèse Hertecant - B, 16 okt 1781 - B - Wever.
3. DESMEDT Jean Martin — Jean Jacques & Colette Coppieters - B, 4 nov 1781 - B - Landbouwer.
4. SCHAECKERS Théodore — Mathieu & Gertrude de Lunel - Weert, 18 juni 1782 - Z - Herder. Afwezig bij het vertrek naar het 44e Rég't de Ligne op 30 mei 1804, refractaire verklaard op 27 aug en veroordeeld op 1 sept 1804.

B. Voor de reserve.

1. ABBEEL Gustave Adolf — Guillaume & Thérèse Fruythof - B, 17 juli 1782 - B - landbouwersknecht. Grenadier in het 13e Rég't de Ligne. Als deserteur veroordeeld op 25 juli 1805.
2. DE BRUYCKER Constantin François — Philippe & Anne Cathérine Debeule - B, 16 jan 1782 - B - Metselaar.
3. HEIRWEGH Jean Baptiste — Josse & Marie Hendrickx - Z, 15 feb 1782 - Z - Leurder. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 nov 1805.
4. D'HAESE Pierre François — Jean & Marie Jacqueline Dhauwe - Z, 11 juli 1782 - Z Heikant - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 november 1804. Fusilier in het 28e Rég't de Ligne - Als deserteur veroordeeld door de krijgsraad van het kamp van Boulogne op 2 aug 1806.

5. EDIERS Laurent — Jean Léonard & Isabelle Libbens - O, 13 nov 1781 - O - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1804. Fusilier bij het 53e Rég't de Ligne. Opgenomen in het militair hospitaal te San Benedetto (It. bij Mantua) op 6 september 1807 en daar overleden op 27 sept 1807. - Kwetsuur.
6. CLAES Pierre Jean — Jean & Jeanne Mertens - G, 6 maart 1782 - G - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 20 feb 1805.
7. DE KINDER Pierre Joseph — Jacques & Marie Pétronelle Dierickx - B, 6 september 1781 - B - Landbouwersknecht.
8. CAESENS Jean — Benoit & Cathérine Jacqueline Van Havermaet - O, 16 maart 1782 - O - Bakker.
9. VANDENHENDE François — Jacques & Isabelle D'Hont - U, 8 aug 1782 - U - Landbouwersknecht. Als refractaire veroordeeld op 20 feb 1805.
10. VAN WEZEMAEL Emmanuel — Simon Pierre & Marie Thérèse Van Havermaet - B, 22 feb 1782 - B - Wever. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1804.
11. VERLIES Bernard Jacques — Jean & Elisabeth Fruythof - Z, 31 okt 1781 - Z Kouter - Wever. Gedeserteerd uit het 1er Rég't Dragons. Veroordeeld op 20 feb 1805. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 nov 1805. Ingelijfd bij het 24e Rég't de Ligne op 29 juni 1807. Nog in dienst bij dit regiment op 29 april 1811.
12. WIERINCK François — Jean & Jeanne Cobelet - O, 27 december 1781 - Lokeren - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek naar het 44e Rég't de Ligne op 7 juli 1804. Refractaire verklaard op 27 aug en veroordeeld op 1 sept 1804.
13. GOOSSENS Daniel François — Jean Baptiste & Jeanne Heirman - Z, 27 dec 1781 - Z Veldeken - Landbouwer.

+ het kwart supplement :

1. VANDENBERGHE François — Joseph & Maria Josine Vergeylen - Z, 18 okt 1781 - Z Hansevelde - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 9 april 1804. Aangehouden door de brigade van Sluis op 21 april 1805. Naar Rijsel gestuurd en er aangekomen op 29 april. Op transport te Straatsburg gedeserteerd in 1806. Op 18 april 1807 verkoopt zijn moeder (weduwe) haar hoeve om te ontsnappen aan de boete. Aangehouden op 14 nov 1808 door de veldwachter te Zele en naar de gevangenis gebracht te Gent. Vraagt amnestie aan op 17 mei 1810.
2. DE SCHOENMAECKER Jacques — Livin & Florentine Van Rijselbergen - O, 11 jan 1782 - O - Wagenmaker.
3. ROOMS Pierre Joseph — Cornel & Anne Marie Tackaert Lokeren, 9 nov 1781 - Z Wezepoel - Landbouwer. Als refractaire

veroordeeld op 9 april 1804. Aangehouden en naar Rijsel gestuurd, waar hij aankomt op 27 april 1805. Ingelijfd bij het 22e Rég^t Dragons. Opgenomen in het hospitaal te Chateaudun (Fr.) op 1 mei 1809 en er gestorven op 22 mei 1809 - rotkoorts.

C. Nóg opgeroepen.

1. BLANCQUAERT Jean — Joseph & Jeanne Françoise De Kinder - Z, 18 april 1782 - Z Avermaat - Kuiper. Fusilier bij het 112e Rég^t de Ligne. Opgenomen in het militair hospitaal te Alessandria (It.) op 27 juli 1807 en er dezelfde dag gestorven. Koorts.
2. COENJAERT Guillaume — Albert & Marie Anne Vandenheede - Z, 21 sept 1782 - Z Hoek - Vlasbewerker. Als refractaire aangehouden op 25 feb 1805 en veroordeeld op 5 maart 1805. Ingelijfd als chasseur in het 9e Rég^t de Ligne - Gedeserteerd en door de krijgsraad te Mézières veroordeeld op 23 aug. 1805. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 nov 1805. Ingelijfd als fusilier bij het 106e Rég^t de Ligne op 28 juni 1806. Opgenomen in het hospitaal te Castellazzo (It.) op 21 mei 1809 en er gestorven op 1 aug 1809 - getroffen door een kogel van een « biscaïen » (geweer van zwaar kaliber) in de linkerdij. Niet te begrijpen is dat hij op de lijst staat van de definitief vrijgestelden op 31 mei 1804 (GAZ) wegens te kleine gestalte.
3. DE SCHAEPMEESTER Jacques — Jean Baptiste & Marie Ahtens - O, 13 sept 1781 - O. Veroordeeld als refractaire op 18 okt 1806. Aangehouden door de maire van Overmere op 25 okt. 1806 en naar Rijsel gestuurd, waar hij aankomt op 5 nov 1806. Gedeserteerd en aangehouden door de veldwachter van Overmere op 7 jan 1808. Aangekomen te Rijsel op 18 jan 1808.
4. ROELANDT Jean Baptiste — Jacques & Jeanne Marie D'hooghe - Z, 20 juli 1782 - niet ingeschreven op de conscriptie lijst als « inconnu ». Opgenomen in het militair hospitaal van Parijs (12e arr.) op 2 aug 1813 en er gestorven op 11 sept 1813. Koorts. Kwam uit de gevangenis van Montaigu (Vendée, Fr.) en werd als militair zonder eenheid ter beschikking gesteld van de minister van oorlog.
5. MALIN Pierre Jacques — Jean Baptiste & Jeanne Cathérine Klinck - B, 7 dec 1781 B - Werkman. Door de gendarmerie aangehouden op 7 dec 1804. Aangekomen bij het 9e Rég^t de Ligne op 21 maart 1805. Gereformeerd in 1808.
6. SAEYS Ludgère — Thomas & Cathérine De Kimpe - Z, 23 sept 1782 - Z Hansevelde - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1806.
7. TEMMERMAN Charles Dominique — Adraen & Jeanne Marie Bogaert - Z, 17 maart 1782 - Z Hoek - Dagloner. Op 16 feb als marinier naar de gendarmerie te Dendermonde gezonden om ter

- bestemming gebracht te worden.
8. VAN LANGENHOVE Martin — Jean Baptiste & Petronille Francisa Dewilde - Z, 18 okt 1781 - Waasmunster - Leurder. Fusilier bij het 1er Rég't de la Garde Impériale. Opgenomen in het militair hospitaal te Straatsburg op 7 jan en er gestorven op 11 jan 1807. Koorts.
  9. VERGEYLEN Jean — Jacobus & Anne Caroline Van Uytvange - Z, 11 jan 1782 - Z Bos. Voltigeur bij het 112e Rég't de Ligne. Opgenomen in het burgerlijk en militair hospitaal van Saint-Jean-de-Maurienne (Savoie, Fr.) en er gestorven op 2 dec. 1806. Koorts.
  10. OOSTERLINCK François — Bernard & Jeanne Cathérine Demeyer - O, 4 jan 1782 - O. Fusilier bij het 53e Rég't de Ligne. Op 2 okt 1807 opgenomen in het militair hospitaal te San Benedetto (bij Turijn, It.) en er de 17e okt 1807 gestorven. Koorts.

4. *Opgeroepen conscrits van het jaar XII uit het kanton Zele.*

A. *Voor het actieve leger.*

1. BERTENS Donatus — Jean & Cathérine Bernard - U, 25 nov 1782 - U - Landbouwer. Vertrokken op 10 feb naar het 26e Rég't de Ligne te Angoulême - Ingelijfd in het 48e Rég't de Ligne. Als deserteur veroordeeld door de krijgsraad te Bergen-Op-Zoom op 25 april 1805.
2. BRACKE Jean Baptiste — Pierre & Anne Cathérine Ferdinande - Z, 10 dec 1782 - Z Kouter - Landbouwer, wever. Afwezig bij het vertrek naar het 26e Rég't de Ligne op 10 feb 1804. Refractaire verklaard op 11 april en veroordeeld op 19 april 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1804.
3. DAMMAN Benoit — Jean & Cathérine Martens - G, 2 dec 1782 - G - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek op 10 feb 1804. Refractaire verklaard op 11 april en veroordeeld op 19 april 1804. Ingelijfd bij het 4e Rég't de Ligne. Gestorven te Parijs in het hospitaal Val-de-Grâce op 13 mei 1807.
4. HEIRMAN Benoit — Pierre Livin & Françoise Van Vossel - Z, 13 okt 1782 - Z Kamershoek - Landbouwersknecht. Vertrokken op 10 feb 1804 naar het 26e Rég't de Ligne. - Gedeserteerd op 13 feb. Refractaire verklaard op 11 april en veroordeeld op 19 april 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1804. Ingelijfd bij het 77e Rég't de Ligne, maar gedeserteerd te Straatsburg uit een transport conscrits. Op 3 feb 1812 aangehouden te Zele door politiekommissaris D'haemers en de veldwachters De Moerloose en Mignot. Op 6 feb overgebracht naar de gevangenis te Dendermonde.

5. INZE Simon — Frans & Aldegonde Demulder - G, 27 maart 1783 - G - Landbouwer. Ontbreekt bij het vertrek op 10 feb naar 26e Rég't de Ligne. Refractaire verklaard op 11 april en veroordeeld op 19 april 1804.
6. CORTHALS Jean — Thomas & Marie Jeanne Stevens - Z, 11 april 1783 - Z - Landbouwersknecht. Afwezig bij het vertrek naar het 26e Rég't de Ligne op 21 maart 1804. Refractaire verklaard op 11 april en veroordeeld op 19 april 1804. Op 6 nov 1806 aangehouden door de brigade van St. Niklaas, naar Rijsel overgebracht en er aangekomen op 25 nov. Gedeserteerd uit het depot aldaar. Op 7 feb 1808 aangehouden door de politiekommissaris van St. Niklaas en te Rijsel aangekomen op 18 feb. Op 3 maart 1808 veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics. Op 9 april 1808 gestorven in het militair hospitaal te Rijsel.
7. DE MEULENAERE Jean François — Louis & Marie Anne Remeens - Z, 26 okt 1782 - Z Bos - Landbouwer. Vertrokken naar het 26e Rég't de Ligne op 21 maart 1804. Gedeserteerd. Refractaire verklaard op 11 en veroordeeld op 19 april 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. Op 14 jan 1806 aangekomen bij het 112e Rég't de Ligne te Cherbourg. Gedeserteerd op 9 mei 1806. Vrijwillig aangemeld op 7 juni 1806.
8. RAEMDONCK Jean François — André & Marianne Debeule - Z, 22 juli 1783 - Z Veldeken - Landbouwersknecht. Vertrokken naar het 26e Rég't de Ligne op 10 feb 1804, gedeserteerd op 11 en veroordeeld op 19 april 1804. Meldt zich vrijwillig na brief van de prefekt op 18 april 1805. Deserteert opnieuw. Meldt zich vrijwillig na aanhouding van zijn vader op 25 nov 1808. Ontslagen uit het 15e Rég't de Ligne met solde de retraite in januari 1813.
9. RUTTENS Josse — Martin & Reine Thienpont - Z, 4 april 1785 - Z Meerskant - Herder. Afwezig bij vertrek naar het 26e Rég't de Ligne op 10 feb 1804. Refractaire verklaard op 11 en veroordeeld op 19 april 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. In 1815 is men nog steeds sedert zonder nieuws over hem.
10. DESAEDELEIR Jacques — Emmanuel & Jossine Dewilde - G, 1 jan 1783 - G - Landbouwer.
11. VERBEKEN Guillaume — Jean François & Thérèse Temmerman - O, 21 mei 1783 - O - Landbouwer.
12. VANDEWIELE Jean François — Josse & Cécile Vandebroecke - B, 21 juni 1783 - B - Landbouwer. Zat bij de loting in het tuchthuis te Gent. Werd refractaire verklaard op 2 en veroordeeld op 9 feb 1804.
13. POPPE Pierre Joseph — Jacques & Jeanne Cathérine Dedecker - Z, 1 april 1783 - Z -Werkman. Vertrokken op 10 feb naar het 26e

Régt de Ligne en gedeserteerd op 13 feb 1804. Refractaire verklaard op 11 en veroordeeld op 19 april 1804. Aangehouden en op 26 mei 1804 opgesloten in de citadel te Rijsel. Aangeduid voor het 46e Régt de Ligne op 22 juni en onderweg gedeserteerd op 3 juli 1804. Bij verstek veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics door de krijgsraad te Rijsel op 19 okt 1804. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 25 maart 1805. Aangekomen te Rijsel op 30 maart 1805. Opgenomen in het militair hospitaal te Rijsel op 14 nov 1805 en er gestorven op 13 jan 1806. Longtering. (Geboekt onder de naam Paepe Pierre).

+ het kwart supplement :

1. JACOBS Bernard — Pierre & Jeanne Marie D'hoey - U, 24 nov 1782 - U - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek naar het 44e Régt de Ligne op 30 mei 1804. Refractaire verklaard op 27 aug 1804. Aangehouden op 8 feb 1805 door de brigade van Dendermonde en aangekomen te Rijsel op 18 feb 1805. Opgenomen in het militair hospitaal te Rijsel op 25 aug 1806 en er gestorven op 12 nov 1806. Longtering.
2. VAN KERCKHOVE Ambroise — Egide François & Jeanne Cathérine Poppe - Z, 10 nov 1782 - Z Heikant - Landbouwersknecht. Afwezig bij het vertrek naar het 44e Régt de Ligne op 30 mei 1804. Refractaire verklaard op 27 aug en veroordeeld op 1 sept 1804. Aangehouden op 11 jan 1805 door de brigade van Lokeren. Te Rijsel aangekomen op 15 jan en op gesloten in de citadel op 28 jan 1805. Ingelijfd bij het 10e Régt Hussards op 29 juli 1805.
3. VERGAUWEN Pierre François — Josse & Anne Marie Schepens - B, 20 feb 1783 - B - Landbouwersknecht. Afwezig bij het vertrek naar het 44e Régt de Ligne op 14 april 1804. Als refractaire veroordeeld op 9 mei 1804.

B. Voor de reserve (de officiële lijst ontbreekt) of later opgeroepen.

1. BAECK Jacques — Jean Baptiste & Elisabeth Goossens - G, 19 mei 1783 - G - Landbouwwerkman. Veroordeeld als refractaire op 19 april 1804.
2. COPPIETERS Jean François — Angéline Coppieters - Z, 3 juni 1783 - Z. Was niet opgenomen op de conscriptielijst, zijn moeder was gestorven en men wist niet waar hij was. Als supplementaire aangeduid. Aangehouden. Opgenomen in het hospitaal te Rijsel op 16 feb en er gestorven op 8 maart 1806.
3. DECOCK Pierre Marin — Piere & Jeanne Verstraeten - Belsele, 21 nov 1782 - Z Zandberg - Leurder. Op 28 april 1805 aangehouden als deserteur.

4. DEGEYTER Jean Jacques — Thomas & Jeanne Van Assel - Staden, 14 april 1783 - Z - Kouter - Werkman. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1804. Aangehouden door de brigade van Ninove op 14 dec en aangekomen te Rijsel op 21 dec 1804. Wordt in maart 1815 aangehouden door de veldwachters van Zele als deserteur uit het 8e Bon 3e Cie Infanterie Belge.
5. DE MAESSCHALCK Pierre François — Gilles François & Anne Cathérine Vandenstein - Z, 15 feb 1783 - Z Zandberg - Werkman. Als refractaire veroordeeld te Gent op 18 okt 1804.
6. DEVETTER Jean Jacques — Jean François & Aldegonde De Geest - O, 20 okt 1782 - O - Dienstknecht. Refractaire, aangehouden te Overmere op 14 dec 1804.
7. D'HOLLANDER Pierre François — Philippe Jacques & Marie Thérèse Vandebroecke - B, 22 jan 1783 - B - Landbouwer. Fusilier bij het 44e Rég't de Ligne. Als deserteur veroordeeld door de krijgsraad te Bourges op 26 mei 1804. Meldt zich vrijwillig na de amnestie van 2 juni 1804.
8. KELEMANS Jean — Adrien & Anne Cornélie Fruythof - Z, 3 april 1783 - Wetteren - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 20 feb 1805. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 14 en aangekomen te Rijsel op 19 april 1805. Op 22 juni 1809 schreef hij een brief uit Valladolid (Sp.), waar hij ingelijfd was bij het 6e Bon 3e Cie des Equipages militaires du 5e Corps d'Armée.
9. LANDUYT Benoit François — Charles Jean & Jeanne Françoise Rosseel - Z, 9 aug 1783 - Z Hoek - Wever. Refractaire. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. Ingelijfd als fusilier bij het 13e Rég't de Ligne. Opgenomen in het militair hospitaal te Venetië op 29 juni 1806 en er gestorven op 1 aug 1806. Koorts.
10. NEUS Jean Baptiste — Gilles & Véronique D'Hollander - Z, 21 april 1783 - Z Dries - Werkman. Veroordeeld als refractaire op 18 okt 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. Ingelijfd als fusilier bij het 112e Rég't de Ligne. Opgenomen in het militair hospitaal van Moncalvo (bij Turijn, It.) op 10 okt 1807 en er overleden op 30 okt 1807. Kronische buikloop. Geboekt onder de naam Neusse Jean Baptiste. Zo ingeschreven in de Burgerlijke Stand te Zele op 9 april 1808. Toch zegt de maire nog in 1815: waarschijnlijk overleden.
11. PALMENEIRE Joseph — Pierre & Anne Deschrijver - O, 24 feb 1783 - O - Dienstknecht. Als refractaire veroordeeld op 9 april 1805. Aangehouden door de brigade van Wetteren op 25 maart 1806. Aangekomen te Rijsel op 10 april 1806. Weer gedeserteerd en aangehouden. Aangekomen bij het 24e Rég't de Ligne op 29 juni 1807.

12. ROELS Sébastien — Paul Josse & Anne Cathérine Pieters - Z, 13 juli 1783 - Z Avermaat - Kleermaker. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. Voltigeur bij het 4e Rég^t de Ligne. Opgenomen in het hospitaal te Segovia (Sp.) op 22 maart 1812 en er gestorven op 8 april 1812. Geboekt onder de naam Roul. Koorts.
13. SCHEIRS Emmanuel — Pierre François & Anne Marie Van Hecke - B, 20 juli 1783 - B - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld te Gent op 13 april 1804.
14. TEMMERMAN Pierre Augustin — Pierre François & Thérèse Landuyt - Z, 27 nov 1782 - Z Durmen - Hoefsmid. Heeft zich niet laten inschrijven op de conscriptielijst en werd daarom aangeduid als conscrit supplémentaire. Hij nam toch deel aan de loting en werd niet aangeduid. Als refractaire veroordeeld op 26 sept 1803. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805.
15. TOMBOY Paul — Marcel & Elisabeth Van Uytvanck - Z, 15 aug 1785 - Z Kouter - Dagloner. Als refractaire veroordeeld op 20 feb 1805. Vertrokken uit Gent op 1 feb 1806 naar het 7e Rég^t de Ligne te Poitiers, maar gestorven bij de aankomst te Maintenon op 17 feb 1806.
16. VAN HECKE Pierre Livin — Joseph & Marie Anne Heirman - Z, 27 jan 1783 - Z Wezepoel - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 18 okt 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 nov 1805. In 1815 schrijft de maire: vertrokken en sedert zonder nieuws.
17. VAN KERCKHOVE Pierre François — Joseph & Jeanne Cathérine Vanderheyden - Z, 9 dec 1782 - Z Heikant - Landbouwer. Veroordeeld als refractaire op 18 okt 1806. Aangehouden door de veldwachter van Zele op 20 dec 1806. Te Rijsel aangekomen op 30 dec 1806. Aangeduid als voltigeur. Deserteerde uit het transport op een onbekende plaats. Biedt zich aan bij de kommandant van de Colonne mobile te Zele op 17 april 1811 en vraagt amnestie daar hij voor 1 nov 1806 deserteerde. Wordt aangehouden doordat men hem verwacht met zijn broeder Jean, die op de lijst staat van de opgespoorden.
18. VAN MELE Jean Antoine — Jean François & Marie Jossine Everaert - Z, 21 okt 1782 - Z Meerskant - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek naar het 44e Rég^t de Ligne op 7 juli 1804. Refractaire verklaard op 27 aug en veroordeeld op 1 sept 1804. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. Deserteert op 9 mei 1806 uit het 112e Rég^t de Ligne. Meldt zich weer vrijwillig op 7 juni 1806.

EXTRAIT MORTUAIRE.

COMMUNE de *Sijona*
HÔPITAL de *la Miséricorde*

19.

Du registre des décès dudit hôpital a été extrait ce qui suit:

Le Sieur *Docteur Philippe Pottier* a été
Compagnon Des Volontaires, Du premier Régiment
du quatrième Régiment d'Infanterie légère

natif de *Helé* département de *l'Orléans*
âgé de *—* ans, est entré audit hôpital le *sept* du
du mois de *mars* l'an *1812* et y est décédé
le *sept* du mois de *avril* l'an *1812* par
suite de *fièvre*.

Je soussigné, Directeur dudit hôpital, certifie le présent extrait véritable et conforme au registre des décès dudit hôpital.

Fait à *Sijona* le *sept* au mois de *avril* l'an *1812*.

Ernest

Nous, Commissaire des guerres chargé de la police de l'hôpital de *la Miséricorde* certifions que la signature ci-dessus est celle de *M. Ernest* Directeur, et que foi doit y être ajoutée.

Fait à *Sijona* le *sept* au mois de *avril* l'an mil huit cent *douze*.

Ernest

N. B. On recommande la plus grande exactitude dans les actes de décès. Les prénoms et noms des décédés doivent être recueillis avec attention, ainsi que les lieux de naissance, cantons et départemens, les noms et numéros des corps et compagnies; et le tout doit être écrit très-lisiblement.

19. SMEKENS Pierre Ludgère — François & Marie Thérèse Van Vosselaar - Z, 29 april 1783 - Z Veldeken - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 9 april 1805. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. Op 4 april 1807 in dienst bij het 1er Rég't Dragons.

20. SPORT François Marin (Speurt) — Dominique & Jeanne Mignot - Z, 7 juli 1783 - St. Gillis - Dagloner. Vertrokken naar het 13e Rég't de Ligne op 26 jan 1803. Gedeserteerd onderweg. Refractaire verklaard op 21 april en veroordeeld op 3 mei 1804. Aangehouden en ingelijfd bij het 44e Rég't de Ligne. Verloor zijn linkerarm bij de belegering van Dantzig (Gdansk) (1808). Gereformeerd met pension de réforme.

21. VERDONCK Emmanuel — Pierre & Caroline Heirman - Z, 22 sept 1782 - Z Kamershoek - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 9 april 1805. Meldt zich vrijwillig na de brief van de prefekt op 18 april 1805. Ingelijfd bij het 21e Rég't Dragons. Als deserteur veroordeeld door de krijgsraad te Colmar op 20 mei 1806. Meldt zich op 24 feb 1807. Is op 30 nov 1810 in dienst te Belfort.

22. VERLEE Benoit — Jean Baptiste & Thérèse Nelis - Z, 11 sept 1783 - Z Veldeken - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 9 april 1805. Aangehouden en ingelijfd als voltigeur bij het 23e Rég't de Ligne op 5 mei 1806. Krijgsgevangen gemaakt op 17 april 1809. In 1815 is men nog steeds zonder nieuws over hem.

23. DE BOCK Jean Benoit — Alex & Cathérine Colette De Groeve - B, 11 feb 1783 - B - Landbouwer. Fusilier bij het 44e Rég't de Ligne - Gestorven in het kamp bij Dantzig (Gdansk) getroffen door een kogel op 24 april 1807.

IIe Hoofdstuk.

— Napoleon krijgt het erfelijk keizerschap (einde 1804-1805).

1. 2 december 1804. *Kroning van Napoleon.*

Op 18 mei 1804 had de senaat besloten Napoleon tot erfelijk keizer van de Fransen te verheffen, welk besluit door een volksstemming werd bekrachtigd. Op 2 december 1804 had de kroning plaats in de Notre Dame te Parijs. Paus Pius VII zelf was naar Parijs gekomen om de keizer te zalven, maar deze zette zichzelf en daarna zijn vrouw de kroon op het hoofd. Stilaan begon Napoleon zich te beschouwen als de opvolger van Karel de Grote en steeds meer werd het zijn bedoeling een algemeen-Europees rijk te stichten. Juist daardoor echter slaagde Napoleons grote tegenspeler, de Engelse eerste minister Pitt, er in de Frans-Engelse oorlog, die tot nog toe tot niets anders geleid had dan tot de concentratie te Boulogne van een reusachtig Frans invasieleger, de Armée d'Angleterre, uit te breiden tot een Europese coalitieoorlog. Deze 3e coalitie tegen Frankrijk, gesloten tussen Engeland, Oostenrijk, Rusland en Zweden, zou eerst in 1805 klaar komen.

2. 29 december 1804. *Lichting van de klas van het jaar XIII.*

Kort voor Napoleons verheffing tot keizer waren door de wet van 24 maart 1804 (3 germinal XII) 60.000 man uit de klas van het jaar XIII ter beschikking gesteld van de regering. (1) Op 29 december 1804 (8 nivôse XIII) verscheen het keizerlijk dekreet, waardoor werd overgegaan tot de oproeping van deze 60.000 man, namelijk 30.000 voor het actief leger en 30.000 voor de reserve. Het betrof de jongens geboren tussen 24 september 1783 en 22 september 1784. (2)

Voor de negen Belgische departementen betekende dit 2764 man voor het actief leger en evenveel voor de reserve. Vermeerderd met het kwart supplement werd dit tweemaal 3.455, hetzij 6.910 in totaal. Voor het Schelvedepartement ging het om tweemaal 575 man, voor het arrondissement Dendermonde tweemaal 169 man en voor het kanton Zele tweemaal 14 man. (3) Volgens het artikel 5 van het dekreet moesten alle conscriptielijsten ingediend zijn tegen 9 februari 1805 (20 pluviôse XIII) en op 20 februari (1 ventôse XIII) zou over het ganse keizerrijk de aanduiding van de conscrits door de rekruteringskommissie moeten aanvangen. Onderprefekt Devos bepaalde deze laatste datum voor het

---

(1) *Bulletin des Lois* 357, nr 3754.

(2) *Ibidem* 26, nr 452.

(3) en (4) *R.A.G. III B* 96.

kanton Zele op 22 februari (3 ventôse XIII). (4) De conscrits, aangeduid voor het aktief leger, zouden op 29 april 1805 (9 floréal XIII) opgeroepen worden en dadelijk vertrekken naar het algemeen depot te Straatsburg.

3. *Opmaken van de conscriptielijst van het jaar XIII voor het kanton Zele.*

Eerst maakten de vijf gemeenten van het kanton de lijst op van de jongens geboren tussen 22 september 1783 en 23 september 1784. Deze van Zele bevatte 117 namen. (5) Na schrapping van de overledenen en bijvoeging van de ingewekenen stelde elke gemeente dan een lijst op van de conscrits van het jaar XIII en stuurde deze op naar Dendermonde. Daar maakte de onderprefekt een gezamenlijke lijst op voor elk kanton. Eens in het bezit van al de kantonnale lijsten was onderprefekt Devos in staat een algemene lijst op te maken voor het arrondissement. Deze bevatte 1391 conscrits, gerangschikt volgens hun leeftijd, de jongsten voorop. Deze lijst kon Devos reeds op 29 november 1804 (8 frimaire XIII) naar Gent opsturen. (6)

Op 7 februari 1805 (18 pluviôse XIII) stuurde Devos naar Zele de lijst op voor het kanton. (7) Deze Tableau général des conscrits de l'an XIII. Canton de Zele bevatte 112 namen in alfabetische volgorde, namelijk: 49 uit Zele, 19 uit Berlare, 7 uit Grembergen, 19 uit Overmere en 10 uit Uitbergen. Bovendien waren er 5 uit Lokeren (3 geboren te Overmere, 2 te Zele), 1 uit Gent (geboren te Zele), 1 uit Baasrode (geboren te Grembergen) en 1 uit Kalken (geboren te Zele). In de begeleidende brief schreef hij voor de lijst tien dagen openbaar uit te hangen, zodat iedereen er inzage kon van nemen. (8)

Nu kon de rekruteringskommissie haar werkzaamheden aanvatten met een onderzoek van de lichamelijke en andere bezwaren van de conscrits. In zijn brieven van 5 en 8 februari 1805 (16 en 19 pluviôse XIII) had onderprefekt Devos laten weten dat dit moest gebeuren in de mairie te Zele op 22 februari (3 ventôse XIII) om 9 uur 's morgens en eventueel 's anderendaags op hetzelfde uur. (9) Hierna werd overgegaan tot de loting en werd er te gelijkertijd een lijst opgesteld van de conscrits die zich niet aangeboden hadden op de werkzaamheden. Dit werd de Liste des individus supplémentaires, opgemaakt op 22 februari (3 ventôse) die slechts twee namen bevatte. (10) Deze twee zouden dus als eersten opgeroepen worden. Zo kwam men tot de definitieve lijst voor het kanton Zele. (11) Ze bevatte 81 namen in de volgorde van het nummer

---

(5) *GAZ.*

(6) *RAG HF A 258.*

(7) (8), (9) en (10) *GAZ.*

(11) *RAG Schelde 1577*

getrokken in de loting. De eerste veertien waren bestemd voor het aktief leger, de volgende veertien voor de reserve. Van het nummer 29 af behoorden de conscrits tot het depot. Achteraan werden de twee conscrits supplémentaires bijgevoegd, alsook twee anderen als een soort straf. Er moet echter met deze lijst iets misgelopen zijn, zodat ze teruggestuurd werd. Inderdaad, op 9 maart 1805 (18 ventôse XIII) meldde de prefekt aan de onderprefekt Devos ontvangst van de stukken betreffende de conscriptieoperaties te Dendermonde, hem opgestuurd op 7 maart (16 ventôse). De dokumenten die Devos reeds op 29 september had ingestuurd, zullen dus niet helemaal in orde geweest zijn. (12) Eens in het bezit van alle arrondissementele lijsten kon de prefekt te Gent overgaan tot het opmaken van de gezamenlijke lijst voor het departement. Deze lijst, afgesloten op 21 mei 1805 (1 prairial XIII), bevatte 4874 namen, waarvan 1407 uit het arrondissement Dendermonde en 108 uit het kanton Zele. Ze staan gerangschikt volgens hun leeftijd, de jongsten voorop. Helemaal vooraan evenwel staan er 438 onwilligen, die hebben nagelaten of geweigerd de door de wet voorgeschreven inlichtingen te verschaffen. Daaronder zijn er 16 uit de gemeente Zele en 1 uit Grembergen. (13) Wat de eventuele vervangingen betreft, op 18 februari (29 pluviôse XIII) schreef de prefekt een brief aan de maires over de veelvuldige misbruiken bij het aanduiden van plaatsvervangers. Voortaan zou de rekruteringsofficier geen enkele plaatsvervanger meer aannemen, tenzij deze voorzien was van een geboorteuittreksel met onderaan zijn signalement en een getuigschrift van goed gedrag. Om vervalsingen in de geboortedatum te vermijden moeten deze in letters en niet in cijfers geschreven worden. Van nu af zijn het alleen de onderprefekten die de akte van overeenkomst tussen vervanger en vervangene mogen opmaken, en dit enkel als er een attest voorhanden is van de rekruteringsofficier dat de vervanger aangenomen is. Ook moet er een ontvangstbewijs bij zijn van de belastingsontvanger dat een som van 100 frs betaald is. Deze som moet naar het korps gezonden worden waarbij de vervanger zal ingelijfd worden, om zijn uitrusting te bekostigen. (14)

Voor de klas XIII vinden we slechts één vervanging aangenomen in het kanton Zele: op 28 februari 1806 wordt Jacques Aendenboom vervangen door S. Dejaegher uit Eine bij het 4e Rég't de Ligne. (15)

4. *Het jaar 1805.*

In 1805 had het jonge keizerrijk het op te nemen tegen de derde koalitie, die Engeland gevormd had met Oostenrijk, Rusland en Zweden. Reeds

(12) RAG HF B 96.

(13) RAG Schelde 1578.

(14) GAZ.

(15) RAG HF A 253 en B 96.

op 3 mei 1803 had Engeland Frankrijk de oorlog verklaard, maar het duurde tot 1805 eer de derde coalitie gereed was. Ondertussen had Spanje zich op 12 december 1804 met Frankrijk verbonden, terwijl ook de Zuidduitse staten Baden, Wurtemberg en Beieren tot Napoleons bondgenoten gerekend werden. Pruisen van zijn kant hield zich neutraal. Napoleon had een landing over het kanaal beoogd, maar de Verenigde Spaans-Franse vloeten werden op 20 oktober 1805 bij Kaap Trafalgar door admiraal Nelson vernietigd. Dit maakte voor goed een einde aan alle invasieplannen.

Onmiddellijk wendde Napoleon zich thans naar zijn vijanden op het vasteland en concentreerde, met onverwachte snelheid, zijn legers aan Rijn en Main. Hij beschikte over 200.000 man tegen 250.000 bij de coalitie. Reeds op 29 september 1805 trokken de eerste Franse troepen over de Rijn. Napoleon slaagde er op 15 oktober in de Oostenrijkse generaal Mack met zijn gehele leger te Ulm tot kapitulatie te dwingen. Onmiddellijk wendde hij zich nu tegen de Russen, die zich onder generaal Koetoesov in Moravië hadden samengetrokken. Op 2 december 1805 had bij Austerlitz de Drie-Keizerslag plaats, waar tsaar Alexander werd verslagen, zijn bondgenoot keizer Frans I van Oostenrijk in de steek liet en met de rest van zijn leger naar Rusland terugkeerde. De keizer van Oostenrijk kon niet anders dan een wapenstilstand vragen, die op 26 december 1805 werd gevolgd door de vrede van Presburg. Met de andere leden van de coalitie bleef de toestand van oorlog bestaan.

Deze strijd eiste een steeds grotere tol aan mensenlevens en Frankrijk stond dan ook voor de zware opgave de uitgedunde rangen van zijn legers weer aan te vullen. Het gevolg was een altijd maar ongenadiger werken van de conscriptie, deze moordende machine, die met ontstellende regelmaat haar slachtoffers in aantal deed toenemen.

5. *April 1805. Oproeping van de conscrits van het jaar XIII, aangeduid voor het actief leger.*

Zoals voorzien werden de veertien conscrits (nr 1 à 14), aangeduid voor het actief leger, opgeroepen op 29 april 1805 (9 floréal XIII), om dienst te nemen in het 7e Rég't de Ligne, Samen met hen werden de twee supplémentaires B. Leeman en J. Dewilde opgeroepen, daar ze volgens de wet voor de anderen moesten gemobiliseerd worden. Na een eerste verslag op de dag zelf (16), zond Perret, rekruteringskapitein van het Scheldedepartement, op 27 juni (8 messidor XIII) een tweede, meer gedetailleerd verslag (17), waaruit bleek dat in het departement 67 conscrits als refractaire moesten beschouwd worden, doordat ze afwezig waren bij het vertrek ofwel nog onderweg gedeserteerd. Onder die 67

---

(16) RAG HF B 95.

(17) RAG HF A 40.

waren er 7 uit het kanton Zele. Vijf waren niet opgekomen: de twee supplémentaires, plus A. Van Malderen, F.G. François en J. Raemdonck. Twee waren gedeserteerd: F.D. Symoens en A. Moereman. Van de 16 opgeroepen waren er dus 9 vertrokken uit Gent: P. Dewilde, P.J. Boon, P.F. Blancquaert, J. Cornelis, J.B. Clopterop, D.F. Verberckmoes, C. Spitaels, P. Ongena en Ph. Haentjes. Bij vergissing was ook een conscrit van de reserve, J. Braemt, mee opgekomen, zodat ze in feite met 10 vertrokken. Volgens een verslag van Perret kwamen ze een goede maand later, op 3 juni (14 prairial XIII) bij hun regiment aan te Bordeaux, behalve Ph. Haentjens, die reeds op 29 mei (9 prairial) was aangekomen. (18)

Op 10 mei 1805 (20 floréal XIII) maakt prefekt Faipoult een bilan op:

	<i>kontingent</i>	<i>vertrokken</i>	<i>nog te vertrekken</i>
departement	575	390	185
arr. Dendermonde	169	106	63 (19)

6. *Juni 1805. Oproeping van de conscrits van het jaar XIII, aangeduid voor de reserve.*

Op 15 mei 1805 (25 floréal XIII) besluit Faipoult dat 274 conscrits uit de reserve moeten in aktiviteit gebracht worden om de gereformeerden, refractaires en deserteurs te vervangen. (20) Een maand later, op 18 juni (29 prairial) volgt dan de uitvoering.

De eerste vier (nr 15 à 18), namelijk B. Bracke, J. Braemt, D. Elegaeert en P.J. Desmet, moeten de refractaires bij het 7e Rég't de Ligne vervangen. B. Bracke wordt als seminarist voorlopig niet opgeroepen en vervangen door P.F. Dedonder, die helemaal achteraan de lijst stond en bij besluit van 12 april 1805 (22 germinal XIII) als supplémentaire was aangewezen. Van deze vier was J. Braemt reeds op 29 april opgekomen, terwijl de drie anderen niet omzagen. Perret noteert in zijn verslag op 26 augustus (8 fructidor XIII): 36 refractaires in het departement, 3 in het kanton Zele. (21)

Een tweede groep, acht man sterk, (nr 19 à 26), op dezelfde dag opgeroepen, zal op 20 juni (1 thermidor XIII) uit Gent vertrekken naar het 79e Rég't de Ligne. In zijn verslag op 10 september (23 fructidor) signaleert Perret 39 man die niet zijn opgekomen of onderweg gedeserteerd. (22) Voor het kanton Zele is de toestand: C.J. Van Hecke is niet opgekomen, J. Walraeve, F. Jacobs, F. Van Kerschaver en J. Degraeve zijn tussen Zele en Gent gedeserteerd. Er zijn er dus slechts drie

(18) RAG HF B 24.

(19) en (20) RAG HF B 95.

(21) en (22) RAG HF A 40.

op 20 juli uit Gent vertrokken: J.B. Heirman, J. Dierickx en J. Vandenabeele. Ze komen op 9 augustus 1805 bij hun regiment aan.

De laatste twee man van de reserve (nr 27 à 28), aangeduid voor het kwart supplement zullen later vertrekken: J.C. van Onderbergen is afwezig bij het vertrek op 10 september, terwijl J. Caesens op 1 september bij zijn regiment aankomt.

7. *Augustus — november 1805.*

Oproeping van de conscrits XIII uit het depot.

Intussen waren alle conscrits aangeduid voor het actief leger en voor de reserve opgeroepen. Voor de volgende oproepingen moest men zijn toevlucht nemen tot de conscrits die behoorden tot het depot.

Op 19 augustus 1805 (1 fructidor XIII) roept men, om het contingent van 16 voor het actief aan te vullen, nog eens drie man op (nr 29 à 31). Inderdaad van de 14 aangeduid voor het 7e Rég't de Ligne, waren er tot nog toe slechts 11 opgekomen; met de deserties hield men hierbij geen rekening. Van deze drie maakten P. De Geest en B. Van Malderen verstek, alleen J. Van Wijngaerde was opgekomen en werd aldus de 12e man van Zele bij het 7e Rég't de Ligne.

Op 6 september 1806 (19 fructidor XIII) worden er weer vier conscrits opgeroepen uit het kanton Zele (nrs 32 à 35). Bij het vertrek uit Gent naar het 88e Rég't de Ligne op 8 september (21 fructidor) worden er drie als refractaire gesignaleerd: P. Jacquemijns, J.S. De Clippeleire en B.J. Vandriessche. Alleen J. Van Hemelryck is opgekomen. Hij zal het echter niet lang uithouden en begin november deserteren.

Tien dagen later, 16 september (29 fructidor) roept men nog eens acht man binnen, (nrs 36 à 43). De laatste twee, bestemd voor de reserve, C. Van Kerckhove en C. Bussens, beiden uit Overmere, zijn op post bij het vertrek op 18 september. De twee dorpsgenoten zullen reeds op 9 oktober samen deserteren. Van de zes anderen komen alleen opdagen: J.L. Vandevoorde, die op 19 maart 1806 bij het 4e Rég't de Ligne aankomt, en F. Jacobs, die op 13 oktober 1805 als dertiende man uit het kanton Zele bij het 7e Rég't de Ligne aanlandt. De andere vier laten zich niet zien. Het zijn: J. Poppe, A. Ganseman, E. Devylder en J.B. De Varé. Zij krijgen hun plaats op de steeds langer wordende lijst van refractaires.

Op 9 oktober (17 vendémiaire XIV) volgt de oproeping van vier man (nrs 44 à 47). Slechts één man komt opdagen: J. Oosterlinck vertrekt op 1 februari 1806 en moet de 14e man uit het kanton worden bij het 7e Rég't de Ligne, maar op 18 februari wordt hij ziek achtergelaten in het hospitaal te Chartres. De drie anderen, J.B. Van Eetvelde, J.B. Eeckman en J.F. D'Heer, maken verstek.

Op 30 oktober (8 brumaire XIV) krijgen zeven nieuwe conscrits hun oproepingsbevel, (nrs 48 à 54). Er dagen er maar drie op. De eerste, J. Neus, vertrekt op 1 november en komt, als 14e man uit het kanton Zele, op 6 december aan bij het 7e Rég. de Ligne. A. D'Hollander, opgeroepen voor de Cie de réserve, komt er ook aan en de derde, J.B. Aendenboom zal zich op 28 februari 1806 laten vervangen door B. Dejaegher uit Eine. De vier anderen zien niet om: P.J. Smekens, J. Van Kerckhove, J.L. Vandriessche en S. Vandenbergh.

Een laatste oproeping volgt er op 21 november (30 brumaire XIV): nog eens zeven man, (nrs 55 à 61). Er zijn twee refractaires: A. Rappé en J. Leys. P. Dewilde, opgeroepen voor de Cie de réserve, komt er reeds 's anderendaags aan. De vier overigen, B. Haentjens, E. Dedeyn, J. Derde en J.E. Desmet, komen op 14 december aan bij het depot te Straatsburg. Alles samengenomen zijn er dus 63 conscrits van het jaar XIII opgeroepen. (23) Daarvan zijn er 32 refractaires. Van de 31 die wel opgekomen zijn, is nog een groot aantal nadien gedeserteerd.

8. *Opgeroepen conscrits van het jaar XIII uit het kanton Zele. (24)*

A. *AKTIEF LEGER —*

opgeroepen op 29 april en zelfde dag vertrokken naar het 7e Rég. de Ligne.

1. VAN MALDEREN Augustin — Flore & Pétronille Vertraeten - B, 7 nov 1783 - B - Werkman. Afwezig bij het vertrek. Refractaire verklaard op 8 mei en veroordeeld op 9 juli 1805. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 1 april 1806. Naar Rijsel gestuurd en er aangekomen op 10 april 1806.
2. SYMOENS François Dominique — Jean Baptiste & Jeanne Claire Debeule - Z, 26 nov 1783 - Z Kouter - Werkman. Vertrokken maar onderweg gedeserteerd. Veroordeeld op 9 juli 1805. Meldt zich vrijwillig en komt aan bij het 1er Rég. Dragons op 18 december 1805. Gedeserteerd en tot 5 jaar Travaux Publics veroordeeld op 24 sept 1806. Is in aktieve dienst op 8 april 1810 volgens zijn brief uit Almada (bij Lissabon, Port.).
3. DEWILDE Pierre — Augustin & Anne Cathérine Van Onderberghen - Z, 24 feb 1784 - Z Zandberg - Werkman. Aangekomen bij het 7e Rég. de Ligne op 3 juni 1805. In juni 1811 van de rollen van regiment geschrapt wegens lange afwezigheid door ziekte.
4. FRANCOIS Gilles François — Augustin Emmanuel & Isabelle Claire Van Uytvange - Z, 18 maart 1784 - Z Kouter - Kleermaker. Afwezig bij het vertrek. Refractaire verklaard op 8 mei en veroordeeld op 9 juli 1805. Aangehouden en ingelijfd bij het 21e Rég. Chasseurs à Cheval op 27 mei 1807.

(23) De nummers 1 à 61, plus de twee conscrits supplémentaires.

(24) Naam, ouders, geboorteplaats en -datum, woonplaats, beroep.

5. BOON Pierre Jean — Mathieu & Anne Marie Goossens - Z, 26 sept 1783 - G - Werkman. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805. Op 1 jan 1810 er nog steeds in dienst, 3e Bon, voltigeur. In jan 1813 uit dit regiment ontslagen met pension de retraite.
6. BLANCQUAERT Pierre Ferdinand — Pierre François & Pétronille De Kimpe - Z, 17 feb 1784 - Z Hoek - Dienstknecht. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805. Op 26 dec 1806 als voltigeur bij ditzelfde regiment te Alessandria (It.)
7. CORNELIS Josse Joseph — Claire Jacqueline Cornelis - Z, 29 maart 1784 - Lokeren- Schoenmaker. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805. Opgenomen in het hospitaal van de marine te Saintes (Fr.) op 1 okt en er gestorven op 12 nov 1805. Bloedstorting (flux de sang).
8. CLOPTEROP Jean Baptiste — Emmanuel & Anne Jacoba Baetens — Hamme, 23 aug 1784 - Z Rinkhout - Dagloner. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805. Gedeserteerd en veroordeeld door de krijgsraad te Blaye (Gironde, Fr.) op 12 okt 1805. Gesneuveld te Villafranca (Katalonië, Sp.) in juli 1806. Bij vergissing op de conscriptielijst ingeschreven onder de naam Clapdorp.
9. RAEMDONCK Joseph — Jean François & Marie Pétronille Van Kerckhove - Z, 23 okt 1783 - Z Bos - Werkman. Afwezig bij het vertrek. Refractaire verklaard op 8 mei en veroordeeld op 9 juli 1805. Aangehouden op 25 jan 1806. Overgebracht naar Dendermonde. Verblijft er in het hospitaal.
10. VERBERCKMOES Daniel François — Emmanuel & Jeanne Françoise Inzé - G, 21 jan 1784 - G - Schaapherder. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805.
11. SPITAEELS Constantin — Pierre Jean & Marie Anne De Varé - Z, 12 feb 1784 - Z Langemunt - Wever. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805. In 1815 is men nog steeds zonder nieuws sinds zijn vertrek.
12. ONGENAE Pierre — Jean & Barbe Sterck - O, 20 maart 1784 - O - Landbouwer. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805.
13. MOERMAN Augustin — Jacques & Marie Elegeert - U, 10 jan 1784 - O - Dienstknecht. Vertrokken maar onderweg gedeserteerd. Refractaire verklaard op 8 mei en veroordeeld op 9 juli 1805. Aangehouden en ingelijfd bij het 10e Rég't de Ligne op 17 juni 1807.

14. HAENTJENS Philippe — Jean & Pétronille Jacqueline Bonnaerens O, 7 april 1784 - O - Dienstknecht. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 29 mei 1805. Overleden op 22 okt 1811 te Murviedro (Sagunto, Sp.) getroffen door een kogel.

B. RESERVE.

a. *Opgeroepen op 18 juni om de vier refractaires te vervangen bij het 7e Rég't de Ligne. Vertrek op 20 juni 1805.*

15. BRACKE Benoit — Jean François & Thérèse Marie Cornelis - Z, 20 feb 1784 - Gent - Seminarist. Voorlopig niet opgeroepen. Zal slechts opgeroepen worden als hij niet deelneemt aan de volgende wijdingen.

16. BRAEMT Jean — Jean Bernard & Marie Jacqueline Michel - O, 15 okt 1783 - O - Kleermaker. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 3 juni 1805. Van de rollen van het regiment geschrapt wegens langdurige afwezigheid op 14 nov 1806.

17. ELEGEERT Dominique — Livin & Isabelle Dierickx - Z, 1 maart 1784 - Z Wezepoel - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 24 sept 1805. Meldt zich vrijwillig en komt te Straatsburg aan op 14 dec 1805. In 1815 is men zonder nieuws van hem sedert 1810.

18. DESMET Pierre Jean — Jean & Rosalie Christiaens - Z, 17 juni 1784 - Z Kouter - Metselaar. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 24 sept 1805. Aangehouden door de maire te Zele op 23 jan 1806. Op 5 feb naar Rijsel gezonden en ongeschikt voor de dienst verklaard in het militair hospitaal aldaar op 10 maart 1806. Voorlopige congé de réforme op 16 mei 1806.

b. *Eveneens opgeroepen op 18 juni 1805 bij het contingent van de reserve. Vertrek 20 juni 1805.*

19. WALRAEVE Jean — François & Dorothea Van waes - O, 14 aec 1783 - O - Wever. Vertrokken maar gedeserteerd onderweg. Als refractaire veroordeeld op 24 sept 1805. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806. Gedeserteerd uit het detachement bestemd voor het 88e Rég't de Ligne.

20. JACOBS Ferdinand — Jacques & Marie Jacqueline Devetter - O, 9 juni 1784 - U - Dienstknecht. Idem als voorgaande. Ontslagen uit het 23e Rég't de Ligne en gestorven op 8 april 1807 te Chambéry.

21. VAN HECKE Charles Joseph — Pierre & Marie Jeanne Verertbruggen - Z, 24 april 1784 - Z Zandberg - Leurder. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 24 sept 1805. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 24 okt 1805. Naar Rijsel gestuurd en daar aangekomen op 30 jan 1806.

22. HEIRMAN Jean Baptiste — Jacques Herman & Jeanne Govaert - U - 17 maart 1784 - U - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek.

23. VAN KERSCHAUER François — Livin & Elisabeth Verbeken - U, 10 maart 1784 - U Dagloner. Vertrokken maar tussen Zele en Gent gedeserteerd. Als refractaire veroordeeld op 24 september. Aangehouden. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806. Gedeserteerd uit een detachement bestemd voor het 27e Rég^t de Ligne.
24. DEGRAEVE Jacques — Pierre & Anne Cathérine Roels - U, 13 april 1784 - U - Landbouwer. Idem als voorgaande.
25. DIERICKX Jean — Pierre Paul & Cathérine Hoornick - B, 22 nov 1783 - B - Werkman. Aangekomen bij het 79e Rég^t de Ligne op 9 aug 1805. Verblijft in het hospitaal in 1806 en wordt van de regimentrollen geschrapt wegens te lange afwezigheid, op 10 nov 1806. Is op 3 feb 1807, fusilier bij het 88e Rég^t de Ligne, 3e Cie te La Rochelle (Fr.)
26. VANDENABEELE Joseph — Pierre & Barbe Debaere - O, 20 mei 1784 - O - Landbouwer. Aangekomen bij het 79e Rég^t de Ligne op 9 aug 1805.

c. Opgeroepen voor het kwart supplement.

27. VAN ONDERBERGEN Jean Corneille — Jean François & Marie Jacqueline Saeys - Z, 21 juli 1784 - Z Wezepoel - Werkman. Afwezig bij het vertrek op 10 sept 1805. Als refractaire veroordeeld op 24 sept 1805. Meldt zich vrijwillig. Ingelijfd bij het 1er Rég^t Dragons op 31 mei 1807. Gedeserteerd en aangehouden. Ingelijfd bij het 24e Rég^t de Ligne op 29 juni 1807. Op 11 feb 1811 congé de réforme van bij het 114e Rég^t de Ligne wegens huidziekte aan het rechterbeen (humeur dartreuse). Deed de campagnes 1807 en 1808 mee in Italië en Spanje.
28. CAESENS Joseph — Benoit & Cathérine Jacqueline Van Havermaet - O, 18 okt 1783 - Lokeren - Dienstknecht. Aangekomen bij het 27e Rég^t de Ligne op 1 sept 1805.

C. Dépôt.

- a. Opgeroepen op 19 aug om het contingent voor het 7e Rég^t de Ligne te vervolledigen. Vertrek uit Gent op 26 aug 1805.*
29. DE GEEST Daniel — Pierre Jean & Anne Cathérine De Kimpe - Z, 30 sept 1783 - Z Kamershoek - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 28 mei 1806. Ingelijfd bij het 100e Rég^t de Ligne als grenadier op 9 mei 1807. Gestorven te Aracena (Estramadura, Sp.) op 7 sept 1811. Koorts. Geboekt onder de naam De Guestre.

30. VAN WIJNGAERDE Jean — Jacques & Jeanne Vandriessche - Z, 2 sept 1784 - Z Kamershoek - Werkman. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne te Bordeaux op 25 sept 1805. Opgenomen in het hospitaal Hotel Dieu te Clermont - Ferrand op 6 april 1806 en er overleden op 14 april 1806. Koorts.
31. VAN MALDEREN Benoit — François & Anne Marie Dedeyn - B, 12 april 1784 - B - Werkman. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 13 mei, naar Rijsel gestuurd en er aangekomen op 25 mei 1806. Ingelijfd in het 10e Rég't Chasseurs à Cheval. Bevorderd tot brigadier. Stierf om 6 uur in de morgen op 28 feb 1811 ten gevolge van verwondingen opgelopen in een gevecht met de vijand te Steppa. (?)
- b. *Opgeroepen op 6 sept 1805 voor het 88e Rég't de Ligne. Vertrek uit Gent op 8 september 1805.*
32. JACQUEMIJNS Pierre — Josse & Marie Van Hauwermeiren - O, 22 april 1784 - O - Landbouwer, werkman. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Aangehouden en aangekomen bij het depot te Straatsburg op 14 mei 1806.
33. DE CLIPPELEIRE Jacques Joseph — Jean Augustin & Marie Vandersporten - Z, 2 dec 1783 - Z Hoek - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Vraagt amnestie aan op 17 mei 1810.
34. VAN HEMELRYCK Jean — Hubert & Anne Françoise Van Hallenius - O, 28 feb 1784 - O - Landbouwer-chirurg. Vertrokken op 8 en aangekomen bij het 88e Rég't de Ligne op 27 september 1805. Gedeserteerd en door de krijgsraad te Straatsburg als deserteur veroordeeld op 11 november 1805. Meldt zich vrijwillig op 5 april om zich bij zijn regiment te voegen. Doet dit toch niet en vraagt amnestie op 28 juli 1810.
35. VANDRIESSCHE Benoit Joseph — Jacques & Marie Madeleine Waterschoot - Z, 29 dec 1783 - Z Langevelde - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig bij zijn regiment begin april en wordt afgekeurd op 19 april 1806.
- c. *Opgeroepen op 16 september 1805. Vertrek op 18 september 1805.*
36. VANDEVOORDE Jean Ludgère — Joseph Emmanuel & Jossine Spitaels - Z, 15 jan 1784 - B - Schoenmaker. Aangekomen bij het 4e Rég't de Ligne op 19 maart 1806.
37. POPPE Jacques — Bernard & Marie Thérèse Nelis - Z, 26 feb 1784 - Z Veldeken - Dagloner. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig op 27 april

1806. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806. Ingelijfd bij het 8e Rég't de Ligne. Opgenomen in het hospitaal op 3 augustus 1809. Van de regimentsrollen geschrapt wegens langdurige afwezigheid in november 1810. Zijn vader wordt aangehouden als gijzelaar op 29 april 1811. Opzoekingsbevel te Zele op 7 juni 1811. In 1815 zonder nieuws sedert 7 jaar.
38. JACOBS Ferdinand — Jean & Cathérine Staes - O, 31 okt 1783 - U - Landbouwer. Aangekomen bij het 7e Rég't de Ligne op 13 oktober 1805.
39. GANSEMAN Alexis — Martin & Cecile De Backer - B, 26 nov 1783 - B - Landbouwer, wever. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig en komt op 14 mei 1806 aan bij het depot te Straatsburg. Gedeserteerd en aangehouden op 1 aug 1806 door de brigade van Dendermonde. Naar Rijsel gestuurd op 10 augustus 1806.
40. DEVYLDER Elie — Joseph & Marie Thérèse De Kinder - B, 8 mei 1784 - B - Dagloner. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig en komt aan bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806.
41. DE VARE Jean Baptiste — Marcel & Marie Françoise Goossens - Z, 7 mei 1784 - Z Dries - Wever. Idem als vorige.
42. VAN KERCKHOVE Corneille — Jean & Cathérine De Meyer - O, 13 aug 1784 - O - Landbouwer. Opgeroepen voor de Cie de Réserve. Vertrokken maar gedeserteerd op 9 okt 1805. Meldt zich vrijwillig en komt aan bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806.
43. BUSSENS Ferdinand — André & Jeanne Cathérine De Backer - O, 8 okt 1783 - O - Landbouwer. Opgeroepen voor de Cie de Réserve. Aangekomen maar gedeserteerd op 9 okt 1805. Veroordeeld door de krijgsraad te Gent op 30 mei 1806. Een tweede maal gedeserteerd op 2 feb 1808.
- c. *Opgeroepen op 9 oktober 1805.*
44. VAN EETVELDE Jean Baptiste — Adrien & Anne Marie Dewaele - Z, 26 juli 1784 - Z Veldeken - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig in april 1806 en komt aan bij het depot te Straatsburg op 14 mei 1806. Fusilier bij het 53e Rég't de Ligne. Opgenomen in het militair hospitaal te Conegliano (It.) op 7 sept 1806 en er gestorven op 17 sept 1806. Koorts. Geboekt onder de naam Van Ertvelde.
45. EECKMAN Jean Benoit — Pierre & Anne De Kimpe - Z, 19 april 1784 - Z Durmen - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig in april 1806 en komt aan bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806. In 1815 sedert geen nieuws meer.

46. D'HEER Jean François — Emmanuel & Marie Magdeleine Vergeylen - Z, 20 sept 1784 - Z - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig. Op 3 december 1807 in actieve dienst bij het 48e Rég't de Ligne te Antwerpen.
  47. OOSTERLINCK Jean — Gillis & Marie Jossine De Bock - O, 2 feb 1784 - O - Dagloner. Op 1 feb 1806 vertrokken naar het 7e Rég't de Ligne. Op 18 feb 1806 achtergelaten in het hospitaal te Chartres (Fr.).
- e. Opgeroepen op 30 oktober 1805. Vertrek op 1 november 1805.*
48. NEUS Jean — Jean & Marie Jossine Van Mossevelde - O, 2 juli 1784 - O - Landbouwer. Vertrokken en bij het 7e Rég't de Ligne aangekomen op 6 dec 1805.
  49. SMEKENS Pierre Jean — Jean & Thérèse Van Belle - Z, 2 aug 1784 - Z Hoek - Werkman. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Aangehouden door de brigade van Dendermonde op 8 feb 1808. Naar Rijsel gestuurd en er aangekomen op 18 feb 1808. Gedeserteerd te Maastricht uit het 2e Rég't Dragons op 10 okt 1808. Veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics op 18 okt 1808. Bijna aangehouden te Zele op 24 april 1809. Zijn moeder en zijn baas Jacques Baetens worden aangehouden als gijzelaars. Vraagt amnestie aan op 17 mei 1810. Is op 29 april 1811 nog voortvluchtig. In 1812 aangehouden te Waasmunster.
  50. D'HOLLANDER Augustin — Philippe Jacques & Marie Thérèse Vanden Broeck - B, 10 maart 1784 - B - Landbouwer. Opgeroepen voor de Cie de Réserve en er aangekomen.
  51. AENDENBOOM Jean Baptiste — Jacques & Isabelle Van Doorselaer - Z, 11 juli 1784 - Z Durmen - Landbouwer. Op 28 feb 1806 vervangen door Séraphin De Jaegher uit Eine.
  52. VAN KERCKHOVE Jacques — François & Jeanne Cathérine Poppe - Z, 26 juli 1784 - Z Heikant - Strodekker. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Vraagt amnestie aan op 20 mei 1810.
  53. VANDRIESSCHE Jean Louis — Guillaume & Marie Jossine Vaerewijck - Z, 19 nov 1783 - Z Bos - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Vertrekt vrijwillig op 21 dec 1805. Ingelijfd bij het 112e Rég't de Ligne op 13 jan 1806. Is met dit regiment te Alessandria (It.) op 25 dec 1809. In 1814 onslagen als sergeant bij het 39e Rég't de Ligne. Vertrokken op 22 aug uit Embrun (Hautes Alpes, Fr.) en te Menen aangekomen op 12 sept 1814 (Feuille de route in GAZ).
  54. VANDENBERGHE Séraphin — Pierre Jean & Agnes Famaey - Z, 20 nov 1783 - Z Hansevelde - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig

en komt aan op het depot te Straatsburg op 13 mei 1806. In 1815 sinds geen nieuws meer.

f. Opgeroepen op 21 november 1805.

55. DEWILDE Paul — Joseph & Marie Thérèse Verbeeck - G, 10 jan 1784 - G - Dienstknecht. Vertrokken en aangekomen bij de Cie de Réserve op 22 nov 1805.
56. RAPPE Antoine — Louis & Anne Cathérine De Kimpe - B, 13 juni 1784 - B - Landbouwer. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig en komt aan bij het depot te Straatsburg op 28 mei 1806. Gedeserteerd. Aangehouden door de gendarmerie van de Saar dichtbij Trier. Op 12 feb 1809 vraagt de maire van Zele inlichtingen bij de Capitaine Commandant van de 2e Cie 11e Bon Train d'artillerie: men is zonder nieuws van hem sedert 31 okt 1807. Is hij «mort ou existant?»
57. HAENTJENS Benoit — Louis & Pétronille Jacqueline Bonnaerens U, 8 april 1784 - U - Dienstknecht. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 14 dec 1784.
58. LEYS Jean — Pierre Jean & Pétronille Meert - O, 29 april 1784 O - Molenaar, wever. Afwezig bij het vertrek. Als refractaire veroordeeld op 21 maart 1806. Meldt zich vrijwillig en komt aan bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806.
59. DEDEYN Emmanuel — Joseph & Marie Thérèse Arbijn - B, 24 maart 1784 - B - Dagloner. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 14 dec 1805.
60. DERDE Joseph — François & Marie Anne Cool - G, 18 feb 1784 - G - Landbouwer. Idem als de vorige.
61. DESMET Jean Emmanuel — Marie Josèphe Desmet - Z, 30 sept 1783 - Z Kouter - Leurder. Idem als de vorige. In 1815 is zijn familie zonder nieuws sedert 4 jaar.

D. Conscrits supplémentaires.

1. LEEMAN Benoit — Charles Jean & Jeanne Vermeir - G, 18 sept 1784 - G - Dienstknecht. Opgeroepen op 29 april 1805, bestemd voor het 7e Rég't de Ligne. Afwezig bij het vertrek. Refractaire verklaard op 27 juni 1805 en veroordeeld op 9 juli 1805. Aangehouden einde juli 1805 en overgebracht naar het depot te Rijsel. Er aangekomen op 16 aug 1805.
2. DEWILDE Jean — Adrien François & Angelique D'haese - Z, 23 juli 1784 - Lokeren - Werkman. Opgeroepen op 29 april, bestemd voor het 7e Rég't de Ligne. Afwezig bij het vertrek. Refractaire verklaard op 27 juni en veroordeeld op 9 juli 1805. Meldt zich

vrijwillig en komt aan op het depot te Straatsburg op 13 mei 1806. Krijgt in 1814 zijn Congé de réforme uit het 23e Rég't de Ligne na 71/2 jaar dienst.

3. DE DONDER Pierre François — Ludgère & Elisabeth Van Haese - Z, 25 april 1784 - Z Zandberg. Nam dienst in het 13e Rég't de Ligne als plaatsvervanger voor een conscrit van het jaar IX uit Bazel. Gedeserteerd en op 5 juni 1804 aangehouden. Aangeduid als conscrit supplémentaire voor het jaar XIII op 12 april 1805. Aangewezen voor het 7e Rég't de Ligne. Afwezig bij het vertrek op 20 juni 1805. Veroordeeld als deserteur op 24 sept 1805. In augustus 1820 in dienst bij het 6e Bon d'Artillerie (Holl.)
  4. CATTHOIR Ferdinand — François & Marie Thérèse Verlee - U, 13 april 1784 - U - Dagloner. Was afgekeurd geworden dank zij bedrog. Op 7 november 1805 geschikt bevonden voor de dienst.
9. *26 augustus 1805. Lichting van de klas van het jaar XIV (25).*

Door de wet van 17 januari 1805 (27 nivôse XIII) had de regering 60.000 man uit de lichting van het jaar XIV ter beschikking gesteld van het leger: 30.000 man voor het aktieve leger en evenveel voor de reserve (26). Op 26 augustus 1805 werd door het keizerlijk dekreet van 8 fructidor XIII de lichting bevolen zówel van de conscrits voor de reserve als die bestemd voor het aktieve leger. Ze zouden in oktober 1805 naar hun verschillende eenheden moeten vertrekken (27).

Voor de negen Belgische departementen betekende dit tweemaal 2.613 man, met bovendien het kwart supplement. Dit maakte dat 6.532 jonge mannen, onder wie velen niet eens twintig jaar oud waren, ineens zouden opgeroepen worden. Voor het Schelvedepartement betekende dit tweemaal 512, dit is 1024 man.

Door zijn besluit van 26 september 1805 (4 vendémiaire XIV) bepaalde de prefekt het aandeel van het arrondissement Dendermonde op tweemaal 294 man. De onderprefekt te Dendermonde, belast met de verdeling van dit aantal over de verschillende kantons, bepaalde het aantal voor het kanton Zele op tweemaal 22. (28) De rekruteringskommissie voor het kanton zou zetelen in het stadhuis van Dendermonde te acht uur 's morgens op 11 oktober (19 vendémiaire). Daar verwachtte hij de maires van de vijf gemeenten, elk met de algemene lijst van de conscrits voor hun gemeente, die de voorgeschreven tijd was uitgehangen

(25) *Het jaar XIV zal slechts lopen van 23 september 1805 tot 31 december 1805. Op 1 januari 1806 keert men terug tot de vroegere Gregoriaanse Kalender.*

(26) *Bulletin des Lois 27, nr 473.*

(27) *Idem 54, nr 887.*

(28) *RAG HF A 295. Extrait du registre aux arrêtes du sous préfet de l'arrondissement de Termonde, 4 vendémiaire XIV. Zie ook affiche.*

CONSCRIPTION AN XIV.

DÉPARTEMENT DE L'ESCAUT.

TABLEAU relatif à la répartition entre les Arrondissemens de Sous-Préfecture, et à la sous-répartition entre les Cantons de Justice-de-Paix, de 1024 Conscrits que le département de l'Escaut doit fournir tant pour l'Armée active que pour la Réserve dans la levée ordonnée par la Loi du 27 Nivôse an 13 et le Decret du 8 Fructidor même année, sur la Classe de l'an 14.

RÉPARTITION entre les Arrondissemens de Sous-Préfecture, arrêtée par le Préfet.

ARRONDISSEMENS.	CONTINGENT à fournir.
GAND	344
AUDENARDE	256
TERMONDE	294
EECLOO	130
Total	1024

RÉPARTITION entre les Cantons de Justice-de-paix, arrêtée par les Sous-Préfets.

CANTONS.	CONTINGENT.	CANTONS.	CONTINGENT.
ARRONDISSEMENT DE GAND.		ARRONDISSEMENT DE TERMONDE.	
Cruyshautem	27	Alost, les 2 Justices de paix	66
Deynse	26	Beveren	27
Evergem	15	Gillis (St.)	25
Gand } Nord et Est	55	Hamme	23
} Sud et Ouest	51	Lokeren	26
Loochristy	25	Nicolas (St.)	25
Nazareth	24	Tamise	21
Nevelo	27	Termonde	51
Oosterzele	32	Wetteren	28
Somergem	35	Zele	22
Waerschoot	17		
TOTAL	344	TOTAL	294
ARRONDISSEMENT D'AUDENARDE.		ARRONDISSEMENT D'EECLOO.	
Audenarde, les 2 Justices de paix	59	Assenede	20
Grammout	32	Axel	15
Heracle	30	Capryk	26
Marie-Hoorebeke	27	Ecluse (L')	7
Nederbrakel	23	Eecloo	27
Ninove	29	Hulst	21
Renaix	50	Oostbourg	8
Sottegem	26	Ysendyk	6
TOTAL	256	TOTAL	130

Pour copie conforme:

Le Secrétaire général de Préfecture, *signé* P. TINEL.

A GAND, chez A. B. STEVEN, Imprimeur de la Préfecture, Marché aux Grains.

geworden, en met het register met de eventuele opmerkingen en bezwaren van de conscrits (29).

10. *Opmaken van de conscriptielijst van het jaar XIV in het kanton Zele.*

Zoals steeds was het vertrekpunt het parochieregister voor de geboorten. Daarop steunend bekwam men een lijst van de jongens geboren tussen 23 september 1784 en 22 september 1785. Te Zele bevatte deze 123 namen. Na schrapping van de overledenen en uitgewekenen werd dit getal herleid tot 82 (30).

Op 11 september 1805 (24 fructidor XIII) liet maire Roels een bericht uithangen om de conscrits aan te manen zich op de mairie aan te geven. Deze affiche, waarvan het klad is bewaard gebleven, luidt als volgt: « Den meyer der Commune van Zele, in uytwerkinge van het Keizer-« lijk Decret van den 8en dezer loopende maent ende de prefectorale « Circulaire van den 19 dezer maend, verwittigt alle de jonge lieden « geboren sedert ende daer onderbegrepen 23 september 1784 tot ende « met den 22 september 1785, woonachtig binnen deze Commune ende « de ouders welkers kinderen in andere Communen woonachtig zyn, dat « zy gehouden zyn hun binnen de tien daegen naer publicatie dezer, dat « is te zeggen voor zaaterdag en acht daegen, te presenteren op het « secretariaet dezer meyerie ten eynde van hun te doen aenteekenen op « den registre der militaire Conscriptie. De gonne niet en zullen « volkomen aen het welke voorschreven, zullen op het hoofd van den lijst « gestelt worden om eesten op te gaen ende en zullen niet kunnen mede « lotten. De gonne buyten de Commune zyn, zyn de houders gehouden « voor hune kinderen te komen.

Gedaen tot Zele den 24 fructidor jaer 13. (31)

Op 22 september 1805 (5e jour complémentaire XIII) was men gereed met de alfabetische lijst van de conscrits van Zele. Ze bevatte nog 62 namen, nadat de onbereikbaren en de zichtbaar gebrekkelijken eruit verdwenen waren. (32) Steunend op deze lijst en op een dergelijke uit de vier andere gemeenten van het kanton, stelde de rekruteringskommissie te Dendermonde twee lijsten op voor het kanton Zele: een met de namen van de goedgekeurde conscrits en een met de vrijgestelden. De eerste lijst bevatte, in de orde van de lottrekking, 101 namen: 53 uit Zele, 19 uit Berlare, 5 uit Grembergen, 19 uit Overmere, 4 uit Uitbergen en 1 uit Hamme, geboren te Grembergen. De tweede lijst bevatte er veertien. (33). Zoals voorzien zetelde deze kommissie in het stadhuis van

(29) GAZ.

(30) (31) en (32) GAZ.

(33) Beide lijsten in GAZ. De eerste lijst eveneens RAG Schelde 1580.

Den meyer der Commune Van Hele in aytwerkinge
 Van het keiserlyk Keijzerlyk District Van die 8de dezer
 loopende maent ende de prefectorale Circulaire
 Van die 19 dezer maent vernemmet alle de
 Jonge lieden woonachtig binnen deze Commune
 ende de ouders Welkers kinderen in andere
 Communen woonachtig sijn dat sy gehouden
 sijn hun te presentieren op het Secretariat deze
 meyer te Lijde Van hun te doen aentekenen
 op den registre der militaire Conscriptie
 De gonne niet en sullen volkomen aen het
 Welke voorschreven sullen op het hooft Van
 den lyst getelt worden om sullen op te gaen
 ende en sullen niet konnen mede litten
 de gonne buyten de Commune sijn sijn
 de ouders gehouden voor hun kinderen
 te komen

Gedaen tot Hele den 18^{den} fructidor Jaar 13

geboren sijn ende
 daer onder begrepen
 23 September 1795
 lot ende met den
 22 September 1795
 binnen de Stadt
 dezer na
 publicatie dezer
 dat is te Lijde
 voor Woensdag
 aentekend
 Raetdag en recht dezer

21 sept 1805

Dendermonde op 30 en 31 oktober.

Terwijl de meeste conscrits niet anders konden dan zich in hun lot schikken, waren er toch enkele die het geluk hadden een plaatsvervanger te kunnen aanwerven. (34) J.A. Baeten, nr 1, had zich laten vervangen door J.L. Elegeert uit Wetteren, B. De Loose, nr 4, door L. Matthys uit Overmere en J.A. De Leenheer, nr 37, door P.F. Deschepper uit Idegem. J.B. Coene, nr 21, en C.J. Dewinter, nr 79, hadden van plaats verwisseld. Twee niet opgeroepen conscrits XIV zullen zich later laten aanwerven als plaatsvervanger voor een opgeroepen conscrit uit een ander jaar, namelijk J.F. De Caluwe, nr 47, voor C. Van Eetvelde, conscrit 1806, nr 30 uit Zele en J.F. Nobels, nr 115, voor C. Dewever, conscrit 1812, kanton Ninove. De Zelenaar J.B. Nuyveldt ten slotte sprong in voor C. Bauwens, conscrit XIV uit Laarne.

11. *Oproeping van de conscrits XIV.*

Het te leveren contingent voor het kanton Zele was dus bepaald op tweemaal 22. Het jaar 1805 was evenwel reeds te ver gevorderd om nog tot grootscheepse oproepingen over te gaan. Toch zijn er nog 11 conscrits uit Zele vertrokken en bij hun eenheid aangekomen voor 1 januari 1806. Op 15 november vertrokken, kwam F. Devriendt op 19 november aan bij het 8e Rég't d'Artillerie. Op 1 december kwam C.J. Dewinter aan bij het 21e Rég't Dragons en op 14 december L. Matthys bij het 7e Rég't de Ligne. Op 14 december eveneens kwamen A. Depaepe, P.F. Debeule, J. Goossens, A. Bussé en J.B. Waterschoot aan bij het 66e Rég't de Ligne, daar op 23 december gevolgd door J. Baetens. Ten slotte kwamen op 28 december P. Leeman en J. Robberecht aan bij het 112e Rég't de Ligne. (35) In de loop van het jaar 1806 zouden er nog dertig opgeroepen worden. Onder de 41 opgeroepen van het jaar XIV waren er minstens 5 refractaires en 8 deserteurs, terwijl zeker 13 man er het leven zouden bij laten. Dit alles kan men gemakkelijk nagaan op de hier volgende lijst.

12. *Opgeroepen conscrits van het jaar XIV uit het kanton Zele. (36)*

1. BAETEN Jean Armand — Benoit & Marie Thérèse Cabeke - O, 21 jan 1785 - O - Landbouwer. Vervangen door Livin Elegeert uit Wetteren. Deze komt aan bij het 66e Rég't de Ligne op 18 jan 1806.
2. (DE) PUYSSELAERE Pierre — Eloi & Josine Marie Drieghe - O, 7 nov 1784 - O - Landbouwer. Aangekomen in het depot te Straatsburg op 13 mei 1806. Ingelijfd bij het 79e Rég't de Ligne. Opgenomen in het hospitaal te Gratz (Oost.) op 14 sept 1808.
3. RAEMDONCK Jacques — Petronelle Raemdonck - Z, 7 juli 1785 - Z Huivelde - Dienstknecht. Veroordeeld als refractaire op 4 juni

(34) RAG HF A 294 en 295.

(35) RAG HF B 1, B 4 en B 24.

(36) Naam, ouders, geboorteplaats en -datum, woonplaats, beroep.

1806. Meldt zich vrijwillig en komt aan te Cherbourg op 14 jan 1806. Ingelijfd bij het 4e Rég de Ligne als chasseur op 19 maart 1806. Gestorven in het hospitaal Val-de-Grâce te Parijs, XIIe arrondissement op 18 feb 1807. Geboekt als Rodon Jacques.
4. DE LOOSE Benoit — Jean & Jeanne De Geest - O, 19 nov 1784 - O - Landbouwer. Vervangen door Livin Matthijs uit Overmere. Deze komt aan bij het 7e Rég de Ligne op 14 dec 1805.
  5. VERGAUWEN Pierre Joseph — Louis & Jeanne Marie Scheirs - B, 9 nov 1784 - B - Landbouwer. Veroordeeld als refractaire op 4 juni 1806. Aangekomen bij het 24e Rég de Ligne op 31 mei 1807.
  6. DEPAEPE André — Constant & Livine Gheys - G, 20 feb 1785 - Z - Dienstknecht. Aangekomen bij het 66e Rég de Ligne op 14 dec 1805. Op 4 mei 1806 opgenomen in het hospitaal van Ile d'Oléron en er gestorven op 19 mei 1806. Koorts.
  7. SAEYS (dit SUY) Jean Benoit — Michael & Jeanne Cathérine Theys - Z, 13 aug 1785 - Waasmunster - Dienstknecht. Veroordeeld als refractaire op 14 juni 1806. Vraagt amnestie aan op 28 mei 1810.
  8. DE BEULE Pierre François — Joseph & Jeanne Françoise De Kinder - Z, 5 juli 1785 - Z Avermaat - Werkman. Aangekomen bij het 66e Rég de Ligne op 14 dec 1805. Fusilier. Opgenomen in het hospitaal van Ile d'Oléron (Fr.) op 29 en er gestorven op 30 april 1806. Koorts.
  9. VAN KERCKHOVE Jean — Marin & Marie Verdonck - O, 31 juli 1785 - O - Dienstknecht. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806.
  10. LEEMAN Philippe — Joseph & Marie Pétronelle Mertens - Z, 4 jan 1785 - Z Hansevelde - Werkman. Aangekomen bij het 112e Rég de Ligne op 28 dec 1805 en nog in dezelfde maand gedeserteerd uit een transport te Straatsburg. Vraagt amnestie aan op 13 mei 1810. Terug thuis in 1814 na 5 jaar dienst bij het 51e Rég de Ligne.
  11. DE SCHRIJVER Livin — Jacques & Isabelle Van Lokeren - Z, 24 aug 1785 - Z Kamershoek - Werkman. Refractaire verklaard in mei 1806. Veroordeeld op 4 juni 1806. Aangehouden door de brigade van Wetteren op 2 juni 1806. Naar Rijsel gestuurd en er aangekomen op 22 juni 1806. Sapeur in het 4e Bon Sapeurs. Gestorven in het hospitaal van Worms (Duitsl.) op 9 april 1807. Koorts. Geboekt onder de naam De Schrivert.
  12. GOOSSENS Jean — François & Godelieve Schepens - B, 28 jan 1785 - B - Landbouwer. Aangekomen bij het 66e Rég de Ligne op 14 dec 1805. Gedeserteerd. Veroordeeld op 25 juni 1807. Krijgt amnestie op 25 maart 1810. Door de kommandant van de Meuse Inférieure te Maastricht gestuurd naar het 21 Rég de Ligne.

- Gedeserteerd op 15 juni 1810. Aangehouden in okt 1810 en door de gendarmerie naar zijn eenheid gebracht. Veroordeeld als deserteur tot 12 jaar ijzers op 27 juni 1810.
13. DE GEEST Egide François — Josse & Anne Cathérine Peleman - Z, 2 jan 1785 - Z Meerskant - Landbouwer. Refractaire. Meldt zich vrijwillig en komt aan bij het 7e Rég't de Ligne op 17 maart 1806. Naar het hospitaal gebracht te Braunau (Oostenr.) en er overleden verklaard door verdrinking op 14 juli 1807. Geboekt onder de naam De Geste Egide François.
  14. DE VRIENDT Jean François — Guillaume & Anne Van Driessche - Z, 1 maart 1785 - Z Rinkhout - Landbouwer. Als refractaire veroordeeld op 4 juni 1806. Zijn vader heeft heel zijn bezit verkocht aan een van zijn kinderen op 21 dec 1805 om aan de boete te ontsnappen. Aangekomen bij het 24e Rég't de Ligne op 31 mei 1807.
  15. DE SMET Jean François — Jacques & Marie Jacqueline de Hauwere - B, 27 sept 1785 - B - Landbouwer. Aangekomen bij het 2e Rég't Chasseurs à Cheval (geen datum).
  16. DEWILDE Jean Baptiste — François & Dorothée De Decker - Z, 6 juni 1785 - Z Kouter - Wever. Refractaire. Meldt zich en komt aan bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806.
  17. VAN MIEGROET Pierre François — Egide & Dorothée Christiaens - Z, 20 jan 1785 - Z Kouter - Leurder. Aangekomen bij het 1e Rég't Dragons. Gedeserteerd en veroordeeld tot 5 jaar Travaux Publics op 24 sept 1806. Aangehouden en gestuurd naar het 24e Rég't de Ligne. Aangekomen op 31 mei 1807. Op 24 jan 1808 is hij daar nog in dienst. Gedeserteerd. Zijn moeder aangehouden als gijzelaarster op 29 april 1811.
  18. BOSTEELS Xavier Emmanuel — Charles & Marie Josèphe Deblock - Z, 2 april 1785 - Z Burg - Schoenmaker. Aangekomen bij het 2e Rég't Chasseurs à Cheval.
  19. BUSSE Augustin — François & Monique Bellemont - Geraardsbergen, 14 april 1785 - G - Spinner. Aangekomen bij het 66e Rég't de Ligne op 14 dec 1805.
  20. BRAEMT Jean Louis — Louis Joseph & Marie Van Doorselaere - O, 19 jan 1785 - O - Koster. Aangekomen bij het 2e Rég't Chasseurs à Cheval.
  21. COENE Jean Bernard — Joseph & Jeanne Pétronille Van Eetvelde - Z, 19 sept 1785 - Z Kouter - Landbouwer. Vervangen door Charles Jean Dewinter, conscrit XIV nr 79. Deze komt aan bij het 21e Rég't Dragons op 1 dec 1805.
  22. VANDEVELDE Pierre Jean — Gilles & Marie Baetens - G, 19 feb 1785 - G - Landbouwer. Aangekomen bij het 1e Rég't Cuirassiers.

23. VAN ROY François — Pierre & Marie Cathérine Van Linter - O, 10 mei 1785 - O - Landbouwer. Aangekomen bij het 2e Rég^t Chasseurs à Cheval.
24. WATERSCHOOT Jean Baptiste — Jean & Marie Joseph Lebrun - Z, 1 sept 1785 - Z Burg - Wever. Aangekomen bij het 66e Rég^t de Ligne op 1 dec 1805. Daar nog in dienst op 4 juli 1809.
25. DE GEEST Jean— Josse & Isabelle Wierinck - O, 8 juni 1785 - O - Landbouwer. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 13 mei 1806.
26. WUYLENS Joseph — Jacques & Elisabeth Goossens - O, 7 dec 1784 - O - Landbouwer. Aangekomen bij het 2e Rég^t Chasseurs à Cheval.
27. DEVRIENDT Ferdinand — Louis & Isabelle Van Lokeren - O, 13 dec 1784 - O - Dienstknecht. Vertrokken op 15 nov 1805. Aangekomen bij het 8e Rég^t d'Artillerie à pied op 19 nov 1805. Op 1 maart 1809 met dit regiment te Zara (Dalmatië).
28. HERTECANT Bernard — Joseph & Philippine Blancquaert - B, 6 juni 1785 - B - Landbouwer. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 14 mei 1806. Ingelijfd bij het 79e Rég^t de Ligne van de Armée d'Italië. Op 9 jan 1807 met dat regiment te Padua. Gestorven in het hospitaal du St. Esprit te Verona op 5 nov 1807. Koorts.
29. ROBBERECHT Jean — Pierre François & Anne Cathérine Van Hespén - O, 22 mei 1785 - O - Dagloner. Aangekomen bij het 112e Rég^t de Ligne op 28 dec 1805.
30. ROELS Benoit — Joseph & Anne Valck - B, 5 dec 1784 - B - Landbouwer. Aangekomen bij het 8e Rég^t d'Artillerie à pied. Opgenomen in het hospitaal te Nancy op 14 nov 1806 en er gestorven op 3 maart 1807. Koorts.
31. D'HOLLANDER Joseph — Jean François & Jeanne Cathérine Dierick - B, 2 jan 1785 - B - Landbouwer. Aangekomen bij het depot te Straatsburg op 11 juni 1806. Ingelijfd bij het 4e Rég^t Cuirassiers. Opgenomen in het hospitaal te Cambrai op 21 juli 1811 en er overleden op 14 aug. 1811. Etterende roos in het aangezicht.
32. BAETENS Joseph — Jean Baptiste & Isabelle Verbeken - G, 10 nov 1784 - G - Landbouwer. Aangekomen bij het 66e Rég^t de Ligne op 23 dec 1805. Ingelijfd op 18 jan 1806. Gestorven in het hospitaal te Rochefort op 4 nov 1806.
33. SCHIETTECAT Augustin — Jean François & Jossine Pétronelle Coppieters - Z, 29 dec 1784 - Z Bos - Landbouwer. Aangekomen bij het 66e Rég^t de Ligne op 18 juni 1806. Na 8 1/2 jaar dienst terug thuis in 1814.
34. DE CLERCQ Charles Louis Joseph — Pierre Joseph & Marie

Caroline Spanoge - Menen, 20 maart 1785 - Z Hansevelde - Werkman. Refractaire. Meldt zich vrijwillig. Komt aan bij het depot te Straatsburg.

35. VERBEKE Joseph — Jean François & Thérèse Françoise Temmerman - O, 24 maart 1785 - O - Landbouwer. Aangekomen bij het 66e Rég't de Ligne op 18 jan 1806. Gedeserteerd. Meldt zich vrijwillig en komt aan bij het depot te Straatsburg op 23 mei 1806. Fusilier bij het 70e Rég't de Ligne. Op 15 okt 1812 opgenomen in het militair hospitaal te Vitoria (Sp.) en er gestorven. Koorts.
36. INZE Dominique — Jean François & Aldegonde Demulder - G, 8 jan 1785 - G - Landbouwer.
37. DE LEENHEER Jean Antoine — Pierre & Anne Jacqueline Goossens - Z, 2 okt 1784 - Z Wezepoel - Landbouwer. Vervangen door Pierre François Deschepper uit Idegem. Deze komt aan bij het 66e Rég't de Ligne op 18 jan 1806.
38. VAN DEN ABEELE Charles Jean — Jean & Anne Thérèse Moens - Z, 30 dec 1784 - Z Dijk - Landbouwer. Aangekomen bij het 66e Rég't de Ligne op 18 jan 1806.

De nummers 39 à 101 werden niet opgeroepen, behalve :

42. DE CORNTRERAS Jean Constantin — Jean Baptiste Louis & Pétronelle Françoise Havix - Z, 4 mei 1785 - Z Dries - Wever. Fusilier de la Cohorte du Département de l'Escaut le Cie, gestorven op 12 sept 1809 om 2 uur 's morgens in het hôpital ambulante te IJzendijke.
47. DE CALUWE Jacques François — Jean & Jeanne Verherbruggen - Z, 26 nov 1784 - Z Hoek - Werkman. Vervangt Charles Van Eetvelde, conscrit 1806 nr 3 uit het kanton Zele. Aangeduid voor het 56e Rég't de Ligne. Gedeserteerd vooraleer zijn regiment vervoegd te hebben. Hij stierf op weg naar zijn regiment op 1 feb 1807 te St. Mihiel (Meuse, bij Verdun)
50. RAEMDONCK Joseph Emmanuel — Pierre & Isabelle Dewilde - Z, 15 mei 1785 - Z Dijk - Werkman. Fusilier bij het 119e Rég't de Ligne. Gestorven in het hospitaal Notre Dame te Bordeaux op 11 dec 1808. Geboekt onder de naam Dubas Joseph. (identifikatie niet helemaal zeker).
79. DEWINTER Charles Jean — Jacques & Marie Livine Raes - Z, 12 feb 1785 - Z Burg - Wever. Vervangt Jean Bernard Coene, conscrit XIV nr 24.
101. NOBELS Joseph François — François Antoine & Barbe Thérèse Van Oosthuysse - St. Niklaas, 16 dec 1784 - Z Burg - Spinner. Vervangt Charles Dewever, conscrit 1812 uit kanton Ninove. Kontrakt op 20 feb 1813.

13. *Strijd tegen refractaires en desertie.*

Zijn er in het kanton Zele talrijke conscrits die niet komen opdagen, terwijl een groot aantal later deserteren, dan is dit de weerspiegeling van de algemene toestand in het land. Nog altijd blijft de conscriptie een oorzaak van misnoegen en onwil bij de bevolking. Het vergt dan ook van de Franse overheden een voortdurende inspanning om deze met succes door te voeren.

De onwil van de maires tracht men te breken door het plaatsen van garnisaires, zoals ook maire Roels tot zijn schade moet ondervinden. Deze maatregel blijft zeker niet zonder gunstige gevolgen, maar van doorslaggevende betekenis zijn ze niet.

Om de openbare opinie te beïnvloeden doet men een beroep op de geestelijkheid. Voor de eerste maal in november 1805 schrijft de regering de bisschoppen voor de houding van de pastoors tegenover de conscriptie in het oog te houden en de namen op te geven van diegenen onder hen die hun kritiek op de conscriptie niet sparen. In december 1805 dringen ze er bij de pastoors op aan de conscrits aan te sporen tot gehoorzaamheid aan de wet. Dit wordt herhaald op 8 januari 1806. Maar, volgens het getuigenis van de vicarissen-generaal te Mechelen, hebben weinig pastoors hiertoe de moed en wie het toch doet, loopt de bitterste verwijten op vanwege de gelovigen. (35).

Het verzet van de conscrits vinden we weerspiegeld in de berg attesten, echte en valse, die zich bij de administratie opstapelen en de briefwisseling belasten.

Wel heeft de amnestie, uitgevaardigd op 2 juni 1804 (13 prairial XII) een aantal onwilligen tot gehoorzaamheid gebracht, maar toch blijft de regering de grootste moeite ondervinden om het vereiste contingent op de been te brengen. In het Scheldedepartement benadrukt prefekt Faipoult in zijn brieven van 18 april en 15 november 1805 (28 germinal XIII en 24 brumaire XIV) de genademaatregelen voor deserteurs en refractaires. Het matig succes dat deze brieven kennen, wordt echter bijna volledig te niet gedaan doordat de meesten, die zo hun plaats in de rangen weer hebben ingenomen, na korte tijd opnieuw deserteren.

Van 1805 af duikt een triestige praktijk op: om zich aan de conscriptie te onttrekken gaan de jonge mensen zelfs tot zelfverminking over.

Maar vooral de desertie blijft de grote kwaal. Ingelijfd midden de Franse soldaten voelen onze conscrits er weinig voor om hun leven te geven voor een vreemde overheerser. Verteerd door heimwee ontvluchten ze bij de eerste gelegenheid hun eenheid.

---

(35) P. Verhaegen, t. IV, p. 350.

Deze toestand dwingt de Franse overheid tot een onmeedogend optreden. Ook in het jaar 1805 zijn de veroordelingen en aanhoudingen van *refractaires* en *deserteurs* schering en inslag. Zoals uit talrijke documenten te leren valt, is dit eveneens voor het kanton Zele het geval.

a. Veroordelingen.

Volgens de reeds vermelde lijst van 18 april 1807 (36), werden op 20 februari 1805 (1 ventôse XIII) vier *refractaires* uit het kanton Zele veroordeeld: P.J. Claes en J. Verlies, beiden jaar XI, evenals P. Tomboy en J. Kelemans, beiden jaar XII. Op diezelfde lijst vinden we op datum van 9 april 1805 (19 germinal XIII) vijf veroordelingen: F. Vandenberg, P.J. Rooms, beiden jaar XI en E. Verdonck, J. Palmeneire en L. Smekens, allen jaar XII.

Volgens een tweede lijst van dezelfde datum (37) werden van mei tot november 1805 volgende *deserteurs* door de krijgsraad veroordeeld:

8 mei (18 floréal XIII): P. Klinck Jaar XI te Oostende;

21 juni (2 messidor XIII): J.B. Geeraert jaar X te Luxemburg;

25 juli (6 thermidor XIII): G. Abbeel jaar XI in het kamp van Vimereux; (?)

12 augustus (24 thermidor XIII): J.B. Clopterop, jaar XIII, te Blave;

23 augustus (5 fructidor XIII): G. Coegnaert, jaar XI, te Mézières;

29 augustus (11 fructidor XIII): P.F. D'haese, jaar XI, te Boulogne;

11 november (20 brumaire XIV): J. Van Hemelrijck, jaar XIII, te Straatsburg.

Op een derde lijst, steeds van dezelfde datum, (38), vinden we volgende veroordelingen van *refractaires* van de klasse XIII door de rechtbank te Dendermonde, allen tot de gewone boete van 1500 frs: op 9 juli 1805 (20 messidor XIII), J. Dewilde, J. Raemdonck en F.D. Symoens; op 26 september 1805 (4 vendémiaire XIV): C. Van Hecke en J. Degraeve.

Op een vierde lijst eindelijk (39), vinden we 235 namen van veroordeelde *refractaires* van het jaar XIII uit het arrondissement Dendermonde, met volgende negen uit het kanton Zele. Op 9 juli 1805 (20 messidor XIII): A. Van Malderen, F.G. François en A. Moerman. Op 24 september 1805 (2 vendémiaire XIV): B. Elegeert, P.J. Desmet, C.J. Van Hecke, J.C. Van Onderbergen, F. Jacobs en F. Van Kerschaever.

B. Aanhoudingen.

Voortdurend werd ondertussen het land uitgekamd in een hardnekkige jacht op *refractaires* en *deserteurs*. Velen wisten door de mazen van het net te ontsnappen, maar dikwijls ook werd deze mensenjacht met succes bekroond.

---

(36) (37) en (38) RAG HF B 15.

(39) RAG HF B 97.

In een lijst met honderden namen van tussen december 1804 en juni 1808 aangehouden conscrits, die naar de citadel van Rijsel gezonden werden, vinden we voor het jaar 1805: (40)

	<i>jaar</i>	<i>aanhouding</i>	<i>door de brigade van</i>	<i>aankomst te Rijsel</i>
J.C. Van Hecke	Z,XIII	24 okt. 1805	Dendermonde	30 jan. 1806
F. Vandenberghe	Z,XI	9 april 1805	Sluis	29 apr. 1805
P.E. Kets	B,IX	7 mei 1805	Dendermonde	15 mei 1805
P.J. Kets	B,XI	7 mei 1805	Dendermonde	15 mei 1805
P.J. Poppe	Z,XII	25 maart 1805	Dendermonde	29 maart 1805
J. Killemans	Z,XII	14 april 1805	Dendermonde	19 april 1805
B. Jacobs	U,XII	8 feb. 1805	Dendermonde	18 feb. 1805
P.A. Van Kerckhove	Z,XII	11 jan. 1805	Lokeren	15 jan. 1805
J.B. Geeraerds	B,X	24 dec. 1804	Dendermonde	9 jan. 1805
J. Degeyter	Z,XII	14 dec. 1804	Ninove	21 dec. 1804

Ook in de gemeente rust men niet. Op 28 april 1805 (8 floréal XIII) laat maire Roels aan de brigade van Dendermonde weten dat te Zele drie deserteurs werden aangehouden: P.J. Roels, XIV, P.M. Decock, X, en Ph. De Maesschalck, XIV. (41)

Om de veertien dagen dienen de gendarmeriebrigades een verslag in over de door hen uitgevoerde aanhoudingen. Het 31e escadron de la Gendarmerie Impériale te Dendermonde meldt aldus dat voor de periode februari tot juli 1805 96 conscrits werden aangehouden. (42) Onder hen vinden we voor Zele:

	<i>jaar</i>	<i>aanhouding</i>	<i>bestemming</i>
G. Coignaert	Z,XI	25 feb. 1805	9e Rég't de Ligne als fuselier
P.F. Dedonder	Z,XII	25 maart 1805	Gent als supplémentaire
P.L. Dedonder	Z,IX	id.	13e Rég't. de Ligne
P.J. Poppe	Z,XII	14 april 1805	Rijsel, veroordeeld tot de travaux
M. Vanhaute	Z,IX	5 juni 1805	Gent
F. Van Hecke	Z,X	12 juli 1805	55e Rég't. de Ligne als fusilier
J. Van Uytvang	Z,IX	29 sept. 1805	Veroordeeld tot 5 jaar travaux
E.B. Bosteels	Z,VII	24 okt. 1805	59e Rég't. de Ligne als fusilier

De citadel te Rijsel is het verzamelpunt van alle aangehouden conscrits. Daar worden ze in de gevangenis gestopt in afwachting dat hun dossier volledig is samengesteld. Slechts wanneer hun papieren in orde zijn worden ze in de boeken ingeschreven. Bij de eerste gelegenheid worden ze naar hun plaats van bestemming gestuurd. De datum hiervan wordt in de boeken genoteerd. Zo vinden we een lijst van refractaires en deserteurs uit het Schelvedepartement aangekomen te Rijsel en er weer vertrokken.

(40) RAG HF B 17.

(41) RAG ZM 601.

(42) RAG HF A 28 en A 29. De lijst in A 28 bevat, naast een lijst van 300 namen uit alle Belgische departementen samen, een lijst van 271 namen uit het Schelvedepartement alleen.

Volgende conscrits uit het kanton Zele zijn er in vermeld: (43)

	<i>jaar</i>	<i>aangekomen</i>	<i>vertrokken</i>
P.A. Van Kerckhove	Z,XII	28 april 1805	10 april 1805, 10e Rég. Hussards
J.B. Geeraert	B,X	id.	id., 59e Rég. de Ligne
J.F. Cooreman	Z,XI	5 feb. 1805	niet ingevuld
J. Kelemans	Z,XII	27 april 1805	id.
P.J. Rooms	Z,XI	26 juli 1805	id.
B. Leeman	Z,XIII	16 aug. 1805	id.

In een brief aan de prefekt te Gent op datum 1 januari 1806 beklaagt de kommandant van de citadel zich over de onvolledigheid van de dokumenten bij de aankomst van de aangehouden conscrits. Zo ziet hij zich veelal verplicht de maires om bijkomende inlichtingen te verzoeken. Dit veroordeelt de betrokken conscrits tot een langdurig verblijf in de gevangenis, wat hun gezondheid ondermijnt. Hierbij zal het hem wel minder om de gezondheid zelf van de conscrits te doen geweest zijn, als om het feit dat zieke soldaten het leger eerder tot last dan tot nut dienden. Deze brief stelt ons intussen in staat ons voor te stellen in welke omstandigheden deze jongens daar moesten leven. Ook de vele doodsberichten uit het hospitaal te Rijsel liegen er niet om.

Het lot van diegenen die aan alle opsporingen wisten te ontsnappen, was echter niet minder beklagenswaardig. Jarenlang werden ze als wild opgejaagd, door de bevreesde bevolking slechts node geholpen en door hun eigen familie soms in de steek gelaten. Hoe het er aan toeging leren we uit een brief van maire Roels aan de brigade te Dendermonde op 29 september 1805 (7 vendémiaire XIV). (45) In naam van de bevolking maakt hij zijn beklag over de groepen *refractaires* en *deserteurs* die 's nachts in groten getale de boeren terroriseren en geld en voedsel opeisen. Laatst nog, schrijft hij, deed zich dat voor op het gehucht Meerskant. (45)

14. *BESLUIT*

Hiermede sluiten we dit tweede deel af. In een derde deel hopen we de conscriptie te behandelen tijdens de jaren 1806 tot 1812, toen Napoleon Bonaparte op het toppunt stond van zijn macht.

---

(43) en (44) RAG HF B 17.

(45) RAG ZM 601.

PLAN

TWEEDE DEEL.

DE RIJZENDE STER VAN NAPOLEON BONAPARTE. (1802-1805)

Ie HOOFDSTUK.

Het konsulaat voor het leven (1802-1804).

A. 1800-1801

DE CONSCRIPTIELIJSTEN VAN HET JAAR IX EN X.

1. De concriptielijst van het jaar IX.
2. De concriptielijst van het jaar X.

B. 1802. LICHTING VAN DE KLASSEN IX EN X.

1. Berichten over deserteurs.
2. Mei 1802. De conscrits van de jaren IX en X worden binnengeroepen.
3. Toepassing van het uitvoeringsdecreet te Zele.

C. 1803. VOORTZETTING VAN DE LICHTING VAN DE
KLASSEN IX EN X.

LICHTING VAN DE KLASSEN XI EN XII.

1. Het jaar begint slecht voor maire Roels.
2. De vertrekdatum wordt bepaald voor de conscrits IX en X.
3. Maire Roels, door zijn conseil municipal in de steek gelaten, doet zijn best.
4. Maire Roels in moeilijkheden.
5. Moeilijkheden met deserteurs.
6. Rekruteringsofficier Philippe tracht de conseil municipal tot betere gevoelens te brengen.
7. Mei 1803. Engeland verklaart Frankrijk de oorlog.
8. Oproeping van de conscrits uit de reserve van de klassen IX en X. Nog meer deserties.
9. Onderprefekt Devos dreigt met nieuwe maatregelen.
10. Het contingent is bereikt.
11. Opgeroepen conscrits van de jaren IX en X uit Zele.
12. September 1803. Lichting van de klassen XI en XII.
13. Inhoud van deze nieuwe concriptiewet voor het kanton Zele.
14. Drukke werkzaamheden te Zele.

D. 1804 VOORTZETTING VAN DE LICHTING VAN DE
KLASSEN XI EN XII.

1. Goed en slecht nieuws voor Zele.
2. Oproeping van de klassen XI en XII. Strijd tegen refractaires en deserteurs.
3. Opgeroepen conscrits van het jaar XI uit het kanton Zele.
4. Opgeroepen conscrits van het jaar XII uit het kanton Zele.

IIe HOOFDSTUK

Napoleon krijgt het erfelijk keizerschap.
(einde 1804-1805)

1. 2 december 1804. Kroning van Napoleon.
2. 29 december 1804. Lichting van de klas van het jaar XIII.
3. Opmaken van de conscriptielijst van het jaar XIII in het kanton Zele.
4. Het jaar 1805.
5. April 1805. Oproeping van de conscrits XIII aangeduid voor het aktief leger.
6. Juni 1805. Oproeping van de conscrits XIII aangeduid voor de reserve.
7. Augustus - november 1805. Oproeping van de conscrits XIII uit het depot.
8. Opgeroepen conscrits XIII uit het kanton Zele.
9. 26 augustus 1805. Lichting van de conscrits van het jaar XIV.
10. Opmaken van de conscriptielijst XIV in het kanton Zele.
11. November-december. Oproeping van de conscrits XIV.
12. Opgeroepen conscrits XIV uit het kanton Zele.
13. Strijd tegen deserteurs en refractaires.
14. Besluit.

EEN STUKJE « OUD ZELE » VERDWEEN!

Op dinsdag 19 januari 1982 verscheen een vrachtwagen voor het huis van de «Gezusters Hertecant, Cesar Meeustr 1 te Zele». De woning, maanden reeds verlaten, zal andere eigenaars krijgen; of gesloopt. De Kring trachtte te redden wat duizende mensen onbewust zagen doordat ze er gewoon aan werden.

Gemeentewerklieden braken stuk voor stuk het prachtige uurwerk uit om het naar het gemeentehuis over te brengen. Zo blijft toch te Zele wat merkwaardig was, en tevens een meesterstuk van zeels ambacht. Het uurwerk was het pronkstuk dat vader Germain zelf met de hand gemaakt had. In ons volgend jaarboek wel wat meer daarover.

Foto's Guido De Vuyst

HISTORISCHE ONDERWIJSCOLLECTIE

Het «Centrum voor de Studie van de Historische Pedagogiek» (Directeur: Prof. Dr. K. De Clerck), verbonden aan de R.U.G. en gevestigd aan de Baertsoenkaai 3 te Gent, spant zich sinds geruime tijd in om een HISTORISCHE ONDERWIJSCOLLECTIE aan te leggen, met de bedoeling te komen tot een permanente tentoonstelling.

Iedereen heeft ooit met de school te maken gehad: de kleuterschool, de lagere school, de middelbare school, de technische school, de beroepsschool, de school voor hoger onderwijs of de universiteit.

In de loop der jaren hebben al die scholen sterke veranderingen ondergaan. Het meubilair, het didactisch materiaal, de leerboeken, de schriften, enz. zijn geleidelijk geëvolueerd. Men kan er o.m. uit afleiden wat in het verleden allemaal is geprobeerd om het onderwijs beter en effectiever te maken.

Hetgeen tot nog toe te Gent in de HISTORISCHE ONDERWIJSCOLLECTIE is bijeengebracht, heeft niet enkel tot doel visuele informatie te verschaffen aan studenten van normaalscholen en pedagogische faculteiten, maar wil ook ten dienste staan van belangstellenden in de ruimste zin. Het zal mettertijd gelegenheid bieden tot het bestuderen van oude onderwijssystemen en het vergelijken van opvoedkundige denkbeelden uit heden en verleden.

Inmiddels poogt het «Centrum voor de Studie van de Historische Pedagogiek» de verzameling voortdurend uit te breiden door middel van aankopen en het aanvaarden van schenkingen. Wie ertoe wil bijdragen aldus een stuk cultuurgood te behouden en te bewaren, kan zich schriftelijk (via Baertsoenkaai 3, 9000 Gent) of telefonisch (via 091/24.02.24) in verbinding stellen met Prof. Dr. K. De Clerck.

Personen die hier willen aan meewerken kunnen steeds via de Kring hun «schenking» laten bezorgen.

INHOUD

Verslag over de werking van de kring: dienstjaar 1981	3
Verslag over de werking van de «Kantafdeling» H.O.K. . .	4
Zelee in 1981	5
In Memoriam	8
25 jaar Nieuw Gemeentehuis	13
De Trein der Vernieuwing	19
De Buurtspoorweg te Zelee	27
De Conscriptie te Zelee (2)	59
Een stukje Oud Zelee verdween	135
Brief: Historische Onderwijscollectie	137